

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduskond
Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond

Sotsiaalse resonantsi juhtumite analüüs:
avalikkuse tähelepanu koondumine ning sellega
arvestamine lehe toimetus

Bakalaureusetöö 4 AP

Priit Rum

Juhendaja:
professor Peeter Vihalemm

Tartu
2006

Sisukord

Sisukord.....	2
1. Sissejuhatus	3
2. Teoreetilised ja empiirilised lähtekohad.....	5
2.1. Resonantsist, tähenduse loomisest ja diskursuse käsitlest	5
2.2. Sotsiaalse resonantsi tüübid: diskursuse- ja sündmusepõhine resonants	13
2.3. Uurimisküsimused	15
3. Meetodid.....	18
3.1. Diskursusanalüüsi uurimismaterjal ja meetodi kirjeldus.....	18
3.1.1. Uurimisobjekt	18
3.1.2. Diskursusanalüüsi meetodi kirjeldus	19
3.2. Süvaintervjuude meetodi kirjeldus	21
4. Analüüsi tulemused	23
4.1. Diskursusanalüüsi tulemused	23
4.1.1. Diskursusepõhised resonantsi juhtumid	23
4.1.2. Sündmusepõhised resonantsi juhtumid	45
4.2. Süvaintervjuude analüüsi tulemused	56
5. Diskussioon ja järeldused	63
5.1. Metoodika kriitika	63
5.2. Diskussioon	64
5.3. Vastused uurimisküsimustele	69
6. Kokkuvõte	75
7. Summary.....	77
8. Kasutatud allikad	79
9. Lisad	81
Lisa 1. Analüüsitud artiklid internetis	81
Lisa 2. Intervjuu kava	82
Lisa 3. Intervjuu Jaanus Piirsaluga.....	83
Lisa 4. Intervjuu Marko Püüaga	92
Lisa 5. Intervjuu Priit Hõbemäega.....	101
Lisa 6. Intervjuu Tiina Reinartiga	110

1. Sissejuhatuse

Bakalaureusetöö käsitleb sotsiaalse resonantsi nähtust ning on sissevaade avalikkuses toimuvatesse protsessidesse. Sotsiaalne resonants on mõiste, mis ühendab meediamõjude ja avalikkuse käsitlusi. Tegemist on erinevate auditooriumite, meediaväljaannete, gruppide ning indiviidide tähelepanu vastastikkuse koondamise ja võimendamisega. Sotsiaalsesse resonantsi on muuhulgas kaasatud meediaväljaanded, nende auditooriumid ning tekstid. Selles töös püütaksegi selgitada tähelepanu koondumist ning saada esmane ülevaade tekstide mõjudest.

Valdkonna uurimine on oluline selgitamaks, mil moel avalikkus aktiveerub, ning kuidas meediatekstid ning auditoorium üksteist vastastikku mõjutavad. Meedial, avalikul diskussioonil ja avalikul arvamusel on olulised ühiskondlikud funktsioonid ja seepärast on tähtis antud teemaga tegeleda.

Bakalaureusetöö peamiseks eesmärgiks on analüüsida sotsiaalse resonantsi juhtumeid ja püüda seletada, kuidas avalikkuse tähelepanu koondub. Autor on lähenenud probleemile internetitekstide analüüsiga. Vaatluse alla on võetud populaarsed internetiväljaannete artiklid ning nende antud kommentaarid. Just veebiväljaanded on see meediakeskkond, kus kohtuvad tekstid ja auditoorium võrdlemisi sarnasel platvormil, lugejail on võimalik ka endil teksti täiendada ning omistada sellele avalikult tähendusi kommentaaride näol. Seepärast peaks kõige rohkem kommentaare saanud artiklid olema osa sotsiaalse resonantsi nähtusest. Artikleid ja kommentaare on töös analüüsitud kriitilise diskursusanalüüsi meetodiga. Töö teiseks eesmärgiks on kontrollida samal teemal tehtud seminaritöö peamisi tulemusi, mida diskursusanalüüsi meetod peaks samamoodi võimaldama.

Avalikkuse tähelepanu koondumisel on oluline roll meediaväljaannetel, nende jaoks on internetikommentaari tagasiside üks vorm. Selles töös on püütud selgitada ka, kuidas mõjutavad saadud kommentaarid ajalehtede toimetajate tööd ja kuidas need aitavad kaasa avalikkuses toimuvate protsesside mõistmisele. Kommentaaride mõju toimetustele on töös

uuritud süvaintervjuu meetodiga. Töö raames on läbi viidud neli intervjuud Eesti suurte päevalehtede toimetajatega. Bakalaureustöö mahuks on 4 AP-d, mis tähendab, et selle maht on piiratud. Seetõttu on intervjuude analüüs jäetud töös küllaltki pinnapealseks. Samal põhjusel on analüüsiks valitud vaid kuus resonantsi juhtumit.

Töö lähtekohtadena antakse esialgne teoreetiline ülevaade sotsiaalse resonantsi mõistest ning nähtuse kujunemisest. Puudutatud on põgusalt individuaalset tähendusloomet ning selle mõju otsuste tegemisele. Samuti leiab töö esimesest osast lühiülevaate vastastikuse teadlikkuse ilmingutest ja diskursuse mõiste kasutamisest. Tutvustatud on ka seminaritöö tulemusi, mida lähtekohtadena kasutatakse.

Lisaks teoreetilistele lähtekohtadele tutvustatakse töös meetodite kasutusviisi, millele järgneb analüüside tulemuste esitlus. Tulemuste põhjal on töös tehtud järeldusi tekstide mõju kohta lugejatele ja ajalehtede toimetajatele.

2. Teoreetilised ja empiirilised lähtekohad

2.1. Resonantsist, tähenduse loomisest ja diskursuse käsitlesest

Töös on kasutatud mõistet '**sotsiaalne resonants**', millega on tähistatud laiema avalikkuse tähelepanu koondumist ja meediatekstide ning tekstide auditooriumi vastastikuse tähelepanu võimendamist.

Füüsikast tuntud termin '**resonants**' tähendab otseselt süsteemi seis, kus süsteemi enda loomuliku võnkumise ning välise stiimuli võnkumise sagedused on sarnased või ligilähedased ning nende koosmõjul võnkumine võimendub. Kui suur hulk sõdureid ületab silda, antakse neile vabasammu käsklus, sest erinevate sõdurite sama sagedusega samm võimendaks silla vibratsiooni nii, et sild võiks hakata ohtlikult liikuma. Kui meediaväljaannete temaatiline rõhuasetus ja tähelepanu kattub auditooriumi rõhuasetuse ja tähelepanuga, tekib vastastikune võimendatud tagasiside – tekstid äratavad auditooriumis veelgi suuremat huvi, mis annab meediaväljaannetele märku teema veelgi põhjalikumaks ja laiemaks käsitleseks.

Kui sõdurite rivisamm võib olla ohtlik, siis sotsiaalne resonants on avaliku arvamuse kujunemise ning kriitilise avalikkuse seisukohalt oluline nähtus. Laiapõhjalise avaliku arvamuse kujunemine mingi teema suhtes saab alguse kogu üldsuse tähelepanu järsust tõusust ja koondumisest selle teema suhtes. Alles seejärel on võimalikud avaliku arvamuse kujunemise teised etapid ning laiapõhjalise avaliku arvamuse tekkimine ning vajalike otsuste vastuvõtmine (Vihalemm 2005).

Samas ei keskendu siin käsitletud resonants vaid meediatekstidele või nende vastuvõtmisprotsessile, vaid on seotud ühiskonnaga laiemalt. Sotsiaalsesse resonantsi kaasatakse nii individidid, grupid, meedia kui ka avalikkus ja see mõjutab ühiskonna jaoks olulistes küsimustes otsuste langetamist, sellest tulenevalt on '**sotsiaalse resonantsi**' mõiste õigustatud.

Selleks, et meediatekstide ja auditooriumi vahelist vastastikust võimendust saaks kogu avalikkust hõlmavaks lugeda, peavad tekstid jõudma suure hulga interpreteerijateni ja tekitama hulgaliselt reaktsioone avalikkuse erinevates osades ja gruppides. Mitmed autorid on

avalikkuse jaganud tegutsejateks (*actors*) ja vaatlejateks (*spectators*), kusjuures iga teema puhul nende gruppide koostis varieerub. Samuti on erinevaid käsitlusi avalikkusest: kui kogu üldsusest, kui kodanikkonnast, tähelepanelikust publikust ja eliidist (Price 1992). Selles töös mõistetakse avalikkust suhteliselt laia inimkogumina – kui erinevaid indiviide ja gruppe, kes on meedia mõjuvallas ja huvitatud ühiskonnas toimuvast.

Võimalikult suure hulga avalikkuse kaasamiseks on oluline, et teemad oleksid ühiskonnas mõistetavad. Vajalik on ühine taustsüsteem ja kattuvad kogemused. See, milliseid sündmusi ja kogemusi inimesed meediatekstides ära tunnevad, sõltub lisaks semantilisele potentsiaalile peaaesjalikult nende enda elukogemustest ja taustast. See määrab ka, milline uus info suudetakse panna laiemasse konteksti, milline aga jääbki mõistmatuks, sest on liiga uudne või tundmatu (Waldahl 1998).

Kollektiivne arutlemine (*collective deliberation*) avalikkuses saab toimida vaid juhul, kui vastavad probleemid ja küsimused on välja toodud ja nende üle avalikult väideldud. Seega peavad need olema olnud agendas (Page & Shapiro 1992).

Kollektiivse arutlemise olulisust põhjendavad Page ja Shapiro (1992) sellega, et üks inimene ei suuda piisavalt süveneda probleemide üksikasjadesse, et kujundada adekvaatseid poliitilisi seisukohti. Kollektiivse arutluse puhul jõuavad meedia vahendusel üldsuseni vajalik info ja spetsialistide arvamused, mida omakorda võimendavad isiklikud diskussioonid meediast saadud teemadel. Erinevad indiviidid saavad meediast erinevat infot, jagavad seda teistega ning nii jõuavad olulised aspektid paljudeni.

Richard Petty ja John Cacioppo püüdsid seletada, miks inimesed mõnede sõnumite tõlgendamise puhul pikalt ja keerukate mõttekonstruktsioonidega arutlevad, samal ajal kui teiste puhul jääb selline keerulisuse tase madalamaks. Nad leidsid, et on sõnumeid, mille üle inimesed on motiveeritud mõtlema ja arutlema ning sõnumeid, mille vastu neil igasugune huvi puudub. Esimesel juhul tunnevad inimesed end otseselt sõnumist puudutatuna, sest tunnevad, et on sõnumiga seotud ja need puudutavad nende endi kogemusi. Seepärast on nende mõtteprotsessid põhjalikumad, keerukamad ning keskenduvad asjakohastele argumentidele. Sama kehtib ka näiteks juhul, kui vastuvõetavad sarnased sõnumid on sagedased ja järjepidevad ning inimesed omavad teema kohta eelteadmisi. Kui inimestel aga

puudub mõtlemiseks motivatsioon, siis reageerivad nad pigem sõnumeis olevatele vihjetele, ega mõtle argumenteeritult (Glynn et al. 1999).

Waldahl (1998) märgib, et kui varasematel aegadel oli pea kogu indiviidide kogemustepagas otsene ja põhines isiklikul kogemusel, siis tänapäeval on üha suurem tähtsus kaudsetel vahendatud kogemustel. Peamiseks episoodilise ning semantilise mälu seotud kaudsete kogemuste allikaks on meedia. Seega tuleb suur osa ettekujutusest ühiskonna olemuse kohta tänapäeva inimese jaoks vahendatult ja oleneb otseselt ühiskonna representatsioonist meedias. Meedia mõjutab arusaamist maailmast ja kujundab ootusi selle suhtes ning mängib olulist rolli nähtuste konteksti paigutamisel.

Benjamin I. Page ja Robert Shapiro (1992) käsitluses on omavahel seotud ka inimeste arvamuste muutumine ja kogemused. Samal ajal kui mõned individuaalsed arvamuse muutused põhinevad vaid isiklikel kogemustel, esineb ka neid teemasid ja probleeme, mille kohta võetakse seisukoht vaid vahendatud info põhjal (nt välispoliitika). Seepärast ei tohi meedia rolli inimeste arvamuste ja hoiakute kujunemisel alahinnata.

Meedia võimuses on inimeste hoiakutega manipuleerimine, näiteks oleneb mõne teema olulisus avalikkuse jaoks sellest, kui laia meediakajastust see teema saab. Meediapoolset kõneaine kujundamist (*agenda setting*) võib pidada näiteks sellest, kuidas meedia püüab inimeste tähelepanu ja seega ka hoiakute ja kogemustega manipuleerida. Page ja Shapiro viitavad Funkhauserile, kelle väitel ajakirjanduse tähelepanu teatud probleemidele ei vasta objektiivsetele näitajatele probleemide olulisusest, näiteks võib majandusteemade meediakajastus olla põhjalikum sotsiaalprobleemide omast (Page & Shapiro 1992).

Seega võib tänapäeval rääkida '**ühisest kogemusest**' (*shared experience*) ja selle põhjal tekkivast ühisest kontekstist, mis kujuneb mitte vahetu kokkupuute vaid meedia poolt vahendatud kokkupuute põhjal. Ühine kontekst on aga eelduseks, et inimesed mõistaksid nähtusi sarnaselt, ja seega ka eelduseks sotsiaalse resonantsi tekkimiseks.

Siinkohal on vajalik selgitada, kuidas on töös käsitletud mõistet '**hoiak**' (*attitude*). Hoiakute käsitlemisega on võimalik seletada, miks erinevad inimesed reageerivad samadele nähtustele ning samades olukordades erinevalt. Ühe varasema, Gordon Allporti, käsitluse järgi on '**hoiak**' kogemuse põhjal kujunenud vaimne valmisolek, mis mõjutab otseselt või

dünaamiliselt indiviidi reageeringut iga objekti ja situatsiooni suhtes, millega see valmisolek on seotud (Stiff 1994). Meeles tuleb aga pidada, et eelhäälestus ise veel otseselt käitumist ei tingi ning ühe ja sama hoiaku puhul võib inimene erinevates situatsioonides erinevalt käituda (Glynn et al 1999).

1968. aastast pärineva Milton Rokeach'i definitsiooni järgi on hoiak võrdlemisi püsiv mingi objekti või situatsiooniga seotud uskumuste kogum, mis soodustab mingit eelistatud reageeringut. Seega on hoiakud püsivad ja stabiilsed ning otseselt seotud inimeste käitumise ja reageeringutega. Olemuselt nimetas Rokeach hoiakut uskumuste kogumiks (*organization of beliefs*) ja eristas seejuures kahte liiki uskumusi: kirjeldavaid ja määratlevaid (Stiff 1994).

Hoiakud on enamike teadlaste poolt mõistetud kui üldised positiivsed või negatiivsed tunded mõne inimese, objekti või probleemi kohta. Psühholoogid kirjeldavad, et hoiakutel on kolm komponenti: tunnetused (*cognitions*), afektsioonid (tunded(*affect*)), ja käitumine (*behavior*). Hoiakute juures on oluline emotsionaalne komponent – nad peegeldavad personaalseid eelistusi. Kusjuures inimesed saavad sellest aru, et need on isiklikud eelistused, mitte mingi asja kohta käivad kindlad omadused (Glynn et al 1999).

Hoiakud mõjutavad uue informatsiooni ja sõnumite käsitlemise viise. Eksisteerivad hoiakud moodustavad viidete raami, võrdlusmomendi järgmistele ideedele. Kui positiivne või negatiivne miski inimesele tundub, või kuidas tunded hoiaku skaalal paigutuvad, sõltub viitesüsteemist (*frame of reference*). Uue info tõlgendamisel mängivad olulist rolli mineviku kogemused. (ibid.).

Hoiakud rajanevad uskumustel ja väärtustel. Uskumused rajavad kognitiivse aluse hoiakutele ning hoiakud on märgiks meie väärtustest, sest nad on seotud reaalsusega (ibid.).

'Uskumus' (*belief*) on mingi kindel eeldus mingi objekti või situatsiooni kohta ja selle sisu on kategoriseeriva iseloomuga. Kirjeldavad uskumused (*descriptive beliefs*) on kontrollitavad väited, mis on faktipõhised ja objektiivsed. Normatiivsed uskumused (*prescriptive beliefs*) on aga subjektiivsed hinnangud millegi sobivuse või mittesobivuse kohta ja väljendavad indiviidi moraalseid-, eetilisi tõekspidamisi ja väärtusi (Stiff 1994). Samas ei kahtle inimene oma uskumuste paikapidavuses, need on tema jaoks iseenesestmõistetavad.

Glynni et al käsitlese kohaselt on (1999) uskumused kognitiivsed komponendid, millest koosneb meie arusaam sellest, kuidas asjad on. Uskumusi on sageli raske määratleda, eriti kui neid jagavad paljud. Sellised uskumused on eelduslikud oletused, mille järgi inimesed oma elu elavad, samas eeldades, et ka teised mõtlevad maailmast samamoodi.

Mõned uskumused on täielikult eraldiseisvad, teised grupeerunud uskumuste süsteemideks. Need süsteemid võivad olla küllaltki lihtsad, samas on süsteeme, mis on väga kompleksed ja hõlmavad tuhandeid uskumusi. Ideaalis on uskumuste süsteem sisemiselt ja psühholoogiliselt järjekindel. Kuid sageli näeme uskumuste süsteemide vahel konflikte. Mõnikord eksisteerivad vastuolud indiviidi enda uskumustesüsteemide vahel, nii tekivad psühholoogilise pinge olukorrad, mida tuntakse kognitiivse dissonantsina (*cognitive dissonance*). Uskumused on ehituskivid, millest koosnevad hoiakud ja arvamused (ibid.).

‘Väärtused’ (*values*) on ideaalid, mis esindavad inimeste arusaamu sellest, kuidas asjad peaksid olema. Väärtused moodustavad raamistiku, mille poole inimesed püüdleavad. Hoiakutest on väärtused globaalsemad ja üldisemad. Rokeach eristas lõplikke (*terminal*) väärtusi ja instrumentaalseid (*instrumental*) väärtusi. Ühed on eesmärgid, milleni püritakse, teised toetatavad abinõud eesmärkide saavutamiseks. Nagu uskumuste puhulgi on ka väärtused meie jaoks iseenesestmõistetavad ja me eeldame, et need on sarnase tähendusega ka teiste jaoks (ibid.).

Hoiakud on tihedalt seotud indiviidide käitumisega. Stiff (1994) toob välja mõned hoiakuid puudutavad teooriad. I. Ajzen’ ja M. Fishbein’i uuringute kohaselt on hoiaku mõju otsuste tegemisele ja käitumisele sedavõrd suurem, mida otsesemalt on hoiak seotud käitumise sihtmärgiga. Fazio ja Zanna leidsid, et hoiakud, mis on kujunenud otsese kogemuse põhjal on mõjukamad, kui need, mis kujunenud kaudselt. Regani ja Fazio andmeil tekitavad isikliku kogemuse põhjal kujunenud hoiakud indiviidides suurema tahtmise ja vajaduse mingile objektile või situatsioonile reageerida ning midagi ette võtta.

Välistele impulssidele hinnangu andmisel ja mingist aspektist lähtudes reageerimisel on indiviidi jaoks oluline, et teema oleks varem läbitöötatud. Tuttav aspekt võetakse reageerimisel kiiremini arvesse kui mõni tundmatum. Samamoodi on lihtsam teema mõtestamisel lähtuda aspektist, millel on seoseid teiste teemade ja vaatekohtadega, või mille põhjal inimene sagedamini olukordi ja teemasid hindab (Waldahl 1998).

Hoiakule lähedane mõiste, mis töö seisukohalt vägagi oluline, on ‘**arvamus**’ (*opinion*). Esiteks on ‘arvamus’ avalikult väljendatud reaktsioon mingile kindlale teemale, ‘hoiak’ on üldisem mõiste ning ka hoiakute stiimulid on üldisemad. Samuti on arvamusel situatiivsemad, kui suhteliselt püsivad hoiakud. Teiseks peetakse arvamusi kognitiivsemaks ja vähem mõjukaks, kui hoiakuid, need on ka läbimõeldumad. Tihti peetakse arvamusi läbimõeldud lõpp-produktiks, milles on ühendatud erinevate hoiakute mõjutusi mingi stiimuli suhtes. Lisaks arvestab inimene arvamuse kujundamisel lisaks enda huvidele ka ühiskondlike huvidega ja arvamus kujuneb lõplikult välja alles kommunikatsiooni käigus (Price & Roberts 1987).

Glynni et al. (1999) käsitle kohaselt on arvamusel kas suuliselt või läbi käitumise väljendatud hoiakud. Hoiakute ja arvamuste seosed jäävad vahel ebaselgeks, kuna arvamusel on väljendatud hoiakud, kuid kõiki hoiakuid inimesed ei väljenda. Arvamusel on pinnapealsemad, teadlikumad, kitsamad ja vahelduvamad kui hoiakud. Arvamusel on tavaliselt, kuid mitte alati, kooskõlas nendega seotud hoiakutega.

Bakalaureusetöö jaoks on oluline selgitada mõistet ‘**vastastikune teadlikkus**’ (*mutual awareness*), millega olen tähistanud internetikommentaatorite ja laiemalt mõistes ka kogu üldsuse tunnetust, sellest, et üks või teine kõneaine või teema on oluline ning seda jälgitakse ühiskonnas huviga.

Crespi (1997) leiab, et vastastikuse teadlikkuse mõistmisel tuleb arvestada, et ühe indiviidi reaktsioonist mingi stiimuli suhtes võib saada omakorda paralleelne stiimul teisele indiviidile, kes on samuti algse stiimuli mõjualas. Crespi näitlikustab vastastikuse teadlikkuse mõistet pesapallimänguga.

„Playing the game is not merely a sequence of individual acts but, rather, a pattern of interconnected acts linked by shared beliefs and expectations of each other.” (Crespi 1997:48)

Price ja Roberts kirjutasid 1987 aastal (kui internet veel nii laialt levinud ei olnud), et rääkides avalikkusest kui grupist, saab mõelda vaid suurt inimestevaheliste gruppide võrku, mis saab teateid ja infot massimeediast ning seejärel toimub diskussioon isiklikul tasemel. Iga inimese puhul esineb kahte liiki kommunikatsiooni: inimestevahelist ning suhtlust meedia kaudu

organisatsioonide, gruppide ja arvamusiidritega. Avalikkuse liikmed kohandavad samaaegselt oma suhteid isiklike gruppidega ning laiemate sotsiaalsete gruppide ja -liikumistega. Tunnetuse kujunemine grupidiskussioonides on interaktiivne. Iga inimese mõtteid ja tegutsemist mõjutavad eeldatavad reaktsioonid teiste poolt. Grupiliikmete mõtted mingitel teemadel ja uskumused kaaslaste vaadete kohta arenevad pidevalt vastavalt uuele infole ja suhtluse käigule (Price & Roberts 1987).

Crespi (1997) jaoks oli vastastikkune teadlikkus oluline, et mõista avaliku arvamuse kujunemist, samas saab tema tähelepanekuid kasutada ka resonantsi tekke ja tähelepanu koondumise vaatlemisel. Vastastikune teadlikkus sünnib läbi kommunikatsiooni. Crespi leiab, et igapäevasel suhtlusel ja meediakogemusel on määrav roll teadlikkuse tekkimiseks, sest puutudes kokku erinevate vaadete kandjatega, saavad selgemaks ka indiviidi enda vaated. Samal ajal tekib ühine tunnetus sellest, millest inimesed on erinevad seisukohad tekitanud, millised on võimalikud reaktsioonid erinevatele teemadele ja kes mingisuguseid vaateid esindavad. Samas on oluline täheldada, et kui mingi silmapaistev kriis või vastuolu ühiskonnas ärritab laialdaselt jagatud individuaalseid väärtusi, huvisid ja uskumusi, võivad sarnased individuaalsed arvamused tekkida minimaalse suhtlemise käigus. Sellisel juhul võib ka vastastikune teadlikkus selle teema suhtes tekkida silmapilkselt.

Elisabeth Noelle-Neumanni (1993) käsitluses eksisteerib inimestel hirm isolatsiooni jäämise ees, kusjuures hirm on niivõrd tugev motivaator, et mõjutab inimeste käitumist ja arvamusi. Noelle-Neumanni teooria kohaselt tunnetavad inimesed ühiskonnas levivaid hoiakuid küllaltki täpselt ning suudavad hinnata, millised arvamused on populaarsemad ilma, et teaksid ametlikku statistikat või uuringuid. Ka sellist teadlikkust võib näha vastastikkuse teadlikkusena, mille põhjal inimesed teisi gruppe ja ühiskonda hindavad.

Vastastikune teadlikkus on huvi pakkunud ka infotehnoloogiaga, eriti arvuti abil tehtava koostööga (*CSCW – computer-supported cooperative work*), seoses. Üldiselt mõistetakse vastastikuse (ka ühise) teadlikkuse (*mutual awareness*) all seda, et subjekt A on teadlik subjektist B ja subjekt B on teadlik subjektist A. Infotehnoloogias on kasutusel ka vastastikuse teadlikkuse kitsam tähendus, mida tuleks arvestada ka internetikommentaaride uurimisel. Kitsama tähenduse üheks propageerijaks on Kjeld Schmidt, kes tähistab vastastikust teadlikkust selles kontekstis mõistega '*reciprocal awareness*'. Kitsam vastastikune teadlikkus on oluline, sest arvutikasutaja A ei ole otseselt teadlik arvutikasutaja

B tegevusest (teda pole võimalik näha, kuulda, haista jne), kuid ta on teadlik, et arvutikasutaja B on olemas ning jälgib tema poolt tehtud tööd (ka internetikommentaari) (Schmidt 1998).

Kui arvuti abil tehtava koostöö puhul on seesugune vastastikune teadlikkus oluline, sest on motivaatoriks ning tekitab vastutustunnet, võib seda eeldada ka internetis võrguväljaande artiklite kommenteerimise puhul. Interneti kommentaatori teadmine sellest, et on grupp inimesi, kes tema kommentaare reaalselt loevad ja sellele kuidagi reageerivad, on üheks põhiliseks põhjuseks, miks kommentaator võrguküljel oma arvamust avaldab. Samamoodi tekitab vastastikune teadlikkus vastutustunnet ning reserveeritust.

Sarnase vastastikuse teadlikkuse eksisteerimist võib eeldada ka grupitasandil. Kui avalikkuse tähelepanus oleva teema puhul eksisteerivad erinevad vastaspoolad ja huvigrupid, on nende gruppide liikmed teadlikud sellest, et on olemas vastaspool, kes nende tegevust jälgib.

Kuna bakalaureusetöös on kasutusel diskursusanalüüsi meetod ning '**diskursus**' on töös üks olulisemaid mõisteid, tuleb siinkohal tutvustada ka selle mõiste kasutamist. Eelkõige on diskursuse mõiste töös avatud Norman Fairclough käsitlemise kaudu.

Fairclough (1992) toob välja erinevad diskursuse mõiste definitsioonid. Ta eristab kahte peamist suunda: lingvistika käsitlest diskursusest ja sotsiaalteoreetilist käsitlest. Lingvistikas nähakse diskursust küllaltki kitsalt. Diskursusega on tähistatud: (a) vestlust või kahekõne; (b) kirjutatud või kõneldud keelekasutuse näiteid; (c) erilisi keeletüüpe erinevates olukordades (nt uudisartikli diskursus, klassiruumi diskursus). Sotsiaalteoreetiline lähenemine käsitleb diskursust märksa laiemalt: mõistega viidatakse näiteks erinevatele viisidele struktureerida teadmiste ja sotsiaalsete praktikate süsteeme (nt arstiteaduse diskursus vastandatuna akupunktuuri diskursusele).

'Diskursus' võib tähistada niisiis kindlat kõneakti, aga ka süstemaatilist keelkasutuse korda. Tonkiss (1998) kasutab mõistet tähistamiseks keelekasutuse süsteemi, mis põhineb kindlal terminoloogial ning sisaldab spetsiifilist teadmist.

Sotsiaalteaduslikus käsitluses diskursused mitte ainult ei peegelda ega kirjelda sotsiaalset olemust (*social entity*) ja suhteid vaid konstrueerivad ja moodustavad olemuslikke mõisteid

erinevatel viisidel. Samuti asetavad diskursused inimesed olukordadesse erinevate sotsiaalsete subjektidena (Fairclough 1992:3).

Enda sõnul käsitleb Fairclough (1992) 'diskursust' kitsamalt kui enamik sotsiaalteadlasi seda teeb. Tema näeb keelekasutust sotsiaalse praktika vormina (*form of social practice*), kusjuures seda mõjutavad erinevad sotsiaalsed struktuurid. Tonkiss (1998) lisab, et keel kui sotsiaalne praktika korrastab ja vormib aktiivselt inimeste suhestumist sotsiaalse maailmaga.

Diskursuse kontseptsioon on Fairclough jaoks kolmedimensiooniline. Esimese dimensiooni moodustab tekst, teise diskursiivne praktika ning kolmanda ja kõige laiem sotsio-kultuuriline praktika. Tekstiline osa diskursusest on analüüsiobjekt ja diskursuse väljenduslik osa. Diskursiivsete praktikatena nähakse siinkohal tekstiloomise, -levitamise ja vastuvõtuga seonduvat – nt on oluline, et erinevaid tekste luuakse spetsiifilisel viisil spetsiifilistes sotsiaalsetes kontekstides (nt ajalehe artikli sünd). Sotsiaalse praktika dimensioonina näeb Fairclough laiemat sotsiaalset tausta, mis tekstiloomist mõjutab. Kusjuures oluline on märkida, et 'teksti' mõistetakse antud juhul termini laiemas tähenduses, selleks võib olla nii suuline kõne, kirjalik tekst, aga ka näiteks pildid ja teised sümbolilised keelevormid (Fairclough 1992).

Niisiis jääb ka selles töös 'diskursuse' mõiste käsitus lingvistilise ja sotsiaalteoreetilise lähenemise vahele. Diskursust nähakse kui praktikat, mida saab uurida teksti analüüsides, kuid mille vaatlemisel tuleb arvesse võtta teksti laiem taust. Diskursus on teatav käsitusviis, millel on kindel sõnavara ja tähenduste süsteem.

2.2. Sotsiaalse resonantsi tüübid: diskursuse- ja sündmusepõhine resonants

Käesolev bakalaureusetöö on jätkuks samateemalisele seminaritööle, mille autor kirjutas 2006. aasta jaanuaris. Seepärast on kindlasti oluline lähtekohtadena välja tuua ka seminaritöö tutvustus ja ülevaade töö tulemustest. Kahtlemata on seminaritöö bakalaureusetööd mõjutanud ning uurimisel on võetud arvesse seminaritöö kogemust.

Seminaritöö „Sotsiaalse resonantsi juhtumite analüüs Postimehe enamkommenteeritud artiklite ning nende kommentaaride näitel” eesmärgiks oli püüda eristada sotsiaalse resonantsi erinevaid liike. Uurimismeetodina oli kasutusel kontentanalüüs.

Analüüsiobjektiks oli töös 28 ajalehe Postimees võrguväljaande enim kommenteeritud artiklit ning nende kommentaarid. Eraldi kategoriseeriti artiklid ning nendele antud kommentaarid, iga artikli puhul valiti analüüsimiseks kümme kommentaari. Töös püüti uurimisobjekte piisavalt iseloomustada, et analüüsi põhjal oleks võimalik teha järeldusi resonantsi tüüpide kohta.

Töös loodeti eristada kolme liiki resonantsi: (a) diskursusepõhist; (b) sündmusepõhist; (c) tabava väljenduse põhist. Diskursusepõhise resonantsiga tähistati avalikkuse tähelepanu tõusu juhul, kui meediatekstidega edastatakse mingi kindla teemavaldkonna või käsitusviisiga seoses olevaid sõnumeid. Sündmusepõhise resonantsi mõistega tähistati juhtumeid, kus suurt tähelepanu olid koondanud üllatavad teated ja sensatsioonilised uudised. Viimase liigi puhul eeldati tähelepanu koondumist mingi kindla sõnastuse või nimetamise mõjul

Kuigi uurimuses oli mitmeid juhtumeid, mis jäid nii-öelda neutraalseteks ning ei kandunud ühegi näitaja arvestuses äärmustesse, esines ka neid juhtumeid, mille puhul oli välja võimalik tuua erinevate tendentside esinemist.

Kõige enam oli 28 vaadeldud juhtumi hulgas artikleid, mis puudutasid religiooni ja usundiõpetust, tööd ja raha, peresuhteid ning vähemuste küsimusi. Nende puhul keskenduti ka kommentaarides enim diskursusele. Kommentaarides suheldi omavahel palju, toodi sisse kõrval- ja lisateemasid, esineti erinevates rollides. Kusjuures kommentaaride toon oli enamasti suhteliselt neutraalne. Enamik kommentaare sellistele artiklitele kogunesid üsna pika perioodi vältel ning tähelepanu tõus oli pigem aeglane kui kiire.

Samal ajal oli juhtumite hulgas artikleid, mis kajastasid uudseid sündmusi ja tendentse. Nende artiklite puhul keskendusid ka kommentaarid eelkõige sündmusele endale, nendes ei arendatud artiklit diskussiooni või uute teemade, materjalide lisamisega edasi. Ka ei võetud endale lisarolle, pigem keskenduti iseenda emotsioonide avaldamisele. Reaktsioon sellistele artiklitele oli kommentaatorite poolt kiire ja suur osa neist kogunesid esimeste päevade jooksul.

Seega võis oletada, et kuigi esines vahepealseid juhtumeid, õnnestus seminaritöös eristada kahte resonantsi liiki: diskursusepõhist ning sündmusepõhist. Kolmandat väljapakutud liiki – tabava väljenduse põhist resonantsi – üheselt eristada ei õnnestunud. Tabelis 1 on välja toodud diskursuse- ja sündmusepõhise resonantsi erinevuste kokkuvõte.

Tabel 1. Diskursuse- ja sündmusepõhise sotsiaalse resonantsi erinevused

	Diskursusepõhine	Sündmusepõhine
Meedia-tekstid	Tuttavad teemad veidi uues valguses	Uudislik info, mis seotud varasema kogemusega
Tähelepanu	Aeglane tõus, pikem periood	Kiire tõus, kiire langus
Vastukaja	Diskussiivne, edasiviiv	Individuaalsed arvamused, lisainfot vajav
Reaktsioon	Kaalutletum arvamus, keskendub diskursusele	Hoiakutel põhinev, keskendub sündmusele
Konfliktsus	Väljakujunenud vastaspoolel	Erinevate teemade puhul erinev

Allikas: (Rum 2006:35)

Kontentanalüüsist oli võimalik järeldada ka, et internetikommentaaries üldiselt ei keskenduta vaid artiklile endale, lisanduvad ka kõrvalteemad, siiski mõne artikli puhul on kõrvalteemasid rohkem kui teiste puhul. Järeldusena toodi välja, et resonantsi tekkimiseks on vajalik ühine kontekst, ühised kogemused ning laialdane hoiakute olemasolu. Resonantsi tekkimisele ja levimisele aitab kaasa vastastikune teadlikkus sellest, et ei olda üksi, või selle puudumisel vajadus teadlikkuse järele.

2.3. Uurimisküsimused

Bakalaureusetööl on kaks peamist eesmärki. Esimeseks eesmärgiks on analüüsida sotsiaalse resonantsi juhtumeid ning püüda seletada, kuidas avalikkuse tähelepanu koondub. Teiseks eesmärgiks on kontrollida seminaritöö tulemusi, mille jätkuks antud töö on, ning selgitada, kas välja toodud resonantsitüüpide eristus on ka põhjalikumal analüüsimisel adekvaatne.

Tulenevalt töö eesmärkidest ning toetudes eelpool toodud lähtekohtadele võib välja tuua järgmised uurimisküsimused:

- Millele koondub meediatekstide puhul lugejate tähelepanu?

Käesolevas töös kasutatav diskursusanalüüsi meetod võimaldab võrrelda meediatekste ning kommentaare, mida tekstid saanud on. Loodetavasti on võimalik näha, millised detailid artiklitest, millised diskursused või artiklites esinevad väited saavad lugejate poolt enim tähelepanu. Eeldatavasti seavad kommenteerijad need faktid, käsitlusviisid või väited, mis nende hoiakuid kõige enam puudutavad oma arvamusalalduste fookusesse.

- Kuidas sõltuvad artiklist sellele antud kommentaarid?

Uurimisküsimusega püütakse selgitada, kuivõrd võtavad kommenteerijad omaks artikli diskursiivsed raamid, kuivõrd jätkatakse samadel teemadel, mida artiklis puudutatud, ja kuivõrd võetakse omaks konfliktid.

- Kas esineb diskursusi, mis olenemata teemast analüüsitavates kommentaarides esinevad?

Võib eeldada, et on ühiskonnas levivaid käsitlusviise, mida olenemata meediatekstide omadustest inimesed probleemidele lähenemisel kasutavad. Kuna Eesti ühiskonna liikmetel on jagatud kogemusi ning sarnaseid väärtusi, uskumusi, siis on ka üldiselt mõistetavaid diskursusi, mis põhinevad mingitel kindlatel hoiakutesüsteemidel. Selle uurimisküsimusega püütakse selgitada, millised on need diskursused, mida kommenteerijad seostavad paljude teemade ja probleemidega.

- Kuidas mõjutab tagasiside (eelkõige kommentaarid) lehehoimetajate tööd Eestis?

Sellele küsimusele püütakse vastus saada ekspertintervjuu meetodit kasutades. Oluline on selgitada, kas kommentaarid on olulised ka lehehoimetuste jaoks. Võib eeldada, et kuna kommentaaride suur hulk on märk koondunud avalikkuse tähelepanust, peaksid ka lehehoimetajad internetikommentaaridega oma töös arvestama. Sotsiaalne resonants on küllaltki lai nähtus. Kui meediatekstid koondavad avalikkuse üksikliikmete ja gruppide tähelepanu, võib eeldada, et saadud tähelepanu koondab omakorda ka meediaväljaannete teemakäsitlust. Töös püütakse selgitada, kuidas hindavad hoimetajad tagasisidet oma väljaande teemavaliku mõjutajana.

- Kuidas ajalehtede hoimetajad tabavad domineerivaid tendentse avalikkuse tähelepanus ja tõlgendustes („laine pikkusi“)?

Avalikkuses resoneeruvate meediatekstide loomiseks peab ajakirjanikel olema ettekujutus sellest, millised tendentsid avalikkuses olemas on. Selle uurimisküsimusega püütakse leida vastust sellele, mille põhjal ja kuidas ajalehtede toimetajad hindavad avalikkuse tähelepanu, huvi ning võimalikke hoiakuid ja tõlgendusvõimalusi. Kuidas arvestatakse hinnangute andmisel internetikommentaaridega?

- Mille poolest sotsiaalse resonantsi tüübid üksteisest erinevad? (Uurimisküsimus seminaritöö tulemuste kontrolliks.)

Viimase uurimisküsimuse püstitus on oluline, et kontrollida seminaritöö tulemusi ning selgitada, kas ka diskursusanalüüsi tulemusel on võimalik eristada diskursuse- ja sündmusepõhise resonantsi liike ning kas eelpool toodud erinevused on paika pidavad.

Viimase uurimisküsimusele vastamiseks on lähtuvalt seminaritöö tulemustest püstitatud kolm hüpoteesi:

- Diskursusepõhise resonantsi puhul keskenduvad kommentaarid teemale laiemalt, tekib diskussioon ning artiklit arendatakse edasi.
- Sündmusepõhise resonantsi puhul keskenduvad kommentaarid sündmusele, väljendatakse isiklikku reaktsiooni, diskussiooni ei teki.
- Diskursusepõhise resonantsi juhtumite puhul tekivad väljakujunenud konfliktipooled, sama ei juhtu sündmusepõhise resonantsi juhtumite puhul.

3. Meetodid

3.1. Diskursusanalüüsi uurimismaterjal ja meetodi kirjeldus

3.1.1. Uurimisobjekt

Sotsiaalse resonantsi juhtumiteks ühiskonnas võib pidada tähelepanu tõusu mingil konkreetsel teemal. Sellisel juhul võib täheldada nii meedia kui ka auditooriumi huvi koondumist just selle teema ümber. Sotsiaalset resonantsi tekitavad teemad leiavad reeglina laia kajastamist meedias, sest just meedia kaudu saab nende kohta infot laiem avalikkus. Meediatekstidele, mis seesuguseid kõrge potentsiaaliga teemasid puudutavad, tuleb eeldatavalt ka auditooriumi poolt suurem tagasiside, samamoodi pööravad tekstidele tähelepanu ka meediaväljaanded ja kanalid. Sama juhtub ka, kui mõnd juba läbi arutatud teemat kajastatakse uues võtmes või uue nurga alt. Internetiväljaannetes on auditooriumi tagasisideks ühene väljund – kommenteerimisvõimalus. Töös on sotsiaalset resonantsi uuritud veebiväljaande tekstide ja kommentaaride põhjal. Samas on oluline märkida, et teadlikult on tööst välja jäetud artiklitest ajendatud uued meediatekstit, avalikud arvamused väljaspool kommentaariumi ning muud võimalikud resonantsi ilmingud, et piirata töö mahtu.

Ka samateemalises seminaritöös uuris autor veebiväljaande tekste ja kommentaare. 28 sotsiaalse resonantsi juhtumi kontentanalüüsil õnnestus eristada kahte erinevat liiki resonantsi: diskursusepõhist ning sündmusepõhist. Bakalaureusetöös on jätkatud uurimist diskursusanalüüsi meetodiga. Selleks, et põhjalikumalt uurida erinevaid resonantsi juhtumeid, on selle töö uurimisobjektiks valitud kolm diskursusepõhise resonantsi juhtumit ja sama hulk sündmusepõhise resonantsi juhtumeid. Kokku on vaatluse all kuus Postimehe veebikülje uudislugu ning nende kommentaarid (vt Lisa 1.).

Analüüsitavad juhtumid on valitud lähtuvalt seminaritöö tulemustest. Tegemist on tekstide ja kommentaaridega, mis osutusid kontentanalüüsi põhjal headeks näideteks erinevatest resonantsi liikidest. Tekstid on valitud sedasi, et nende teemad oleksid suhteliselt erinevad.

Analüüsitavad diskursusepõhised sotsiaalse resonantsi juhtumid:

- „25 alimentide maksimisest hoidujat läks aastaga vangi” (598 kommentaari)

- „Eestlased muutuvad venelaste suhtes üha sallimatumaks” (796)
- „USA kinod ei julge evolutsioonifilme näidata” (1551)

Teemadest on esindatud peresuhted/raha, vähemuste- ning ka religiooniteema.

Sündmusepõhised sotsiaalse resonantsi juhtumid:

- „Raudmees Gunnar Graps on surnud” (405)
- „Läänemerel võib tulla kõigi aegade suurim torm” (446)
- „Eesti uus eurolaul on «Tii»” (1108)

Teemadena: popstaari surm, ilmaennustus ning eurolaulu valimine.

Tabel 2. Analüüsitavate artiklite ja nende kommenteerimise kirjeldus (seisuga 12.12.05)

Pealkiri	Autor	Ilumise aeg	Komm. Arv	Aja- vahemik	24 tunni jooksul		1. nädala jooksul		1. kuu jooksul	
					arv	%	arv	%	arv	%
Diskursusepõhised juhtumid										
USA kinod ei julge evolutsioonifilme näidata	PM online	2005.06.21.	1553	105	105	6,8	155	10	595	38,3
Eestlased muutuvad venelaste suhtes üha sallimatumaks	Rebekka Lotman, Aleksei Günter	2005.06.05.	797	118	183	23	234	29,4	402	50,4
25 alimentide maksmisest hoidujat läks aastaga vangi	Agnes Kuus	2005.07.04.	600	38	138	23	299	49,8	572	95,3
Sündmusepõhised juhtumid										
Eesti uus eurolaul on "Tii"	PM online	2004.02.08.	1107	414	610	55,1	798	72,1	928	83,8
Läänemerel võib tulla kõigi aegade suurim torm	PM online	2005.01.08.	446	3	412	92,4	412	100	446	100
Raudmees Gunnar Graps on surnud	BNS/PM	2004.05.17.	405	23	298	73,6	380	93,8	405	100

(Allikas: Rum 2006:40-42)

3.1.2. Diskursusanalüüsi meetodi kirjeldus

Diskursuseanalüüs on strukturalistlik meetod, mille puhul oleneb palju uurijast endast. Tegemist on küllaltki subjektiivse meetodiga, sest kvalitatiivse diskursusanalüüsi puhul on palju ruumi tõlgendamisele, ning seda võib teha mitut moodi. Pole olemas kindlaid reegleid, mille järgi peab diskursusanalüüsi teostama (Tonkiss 1998). Selles töös on kasutatud

peamiselt Norman Fairclough juhiseid diskursusanalüüsi pidepunktidenä ning kohandatud see analüüsitava materjalile ja uurimuse eesmärkidele sobivaks.

Diskursusanalüüsi saab teostada erinevalt. Kui lingvistikas keskendutakse vaid teksti analüüsimisele ja sotsiaalteadustes vahel ka vaid uurimismaterjali tõlgendamisele, siis Fairclough on oma kriitilise diskursusanalüüsi meetodit välja töötades püüdnud ühendada erinevad koolkonnad. Fairclough (1992) järgi on oluline pöörata tähelepanu nii tekstidele endale, kui ka nende loomis- ja interpreteerimisprotsessidele, samuti tuleb Fairclough arvates mõtestada tekstide ja nendega seotud kommunikatsiooni taust.

Eelpool on tutvustatud Fairclough kolmedimensioonilist diskursuse kontseptsiooni: iga diskursiivne juhtum on samaaegselt tekst, diskursiivse praktika juhtum ning sotsiaalse praktika juhtum. Fairclough kirjeldatud diskursusanalüüsi meetod võtab arvesse kõiki kolme dimensiooni ja seetõttu on ka diskursusanalüüs kolmejärguline. Ta eristab analüüsil järgmisi astmeid: (a) kirjeldamine, mis tegeleb teksti formaalsete omadustega; (b) tõlgendamine, mis tegeleb teksti ja interaktsiooni vaheliste suhetega (tekstiloomine ja tõlgendamine vastuvõtja poolt); (c) seletamine – tegeleb interaktsiooni ja sotsiaalse konteksti vaheliste suhetega (loomise ja tõlgendamise sotsiaalne ja ajalooline taust) (Kalmus 2005).

Selles töös on uurimisobjektiks Postimehe veebiväljaande artiklid ning nendele antud kommentaarid. Artiklid ja kommentaaride kogu on analüüsitud eraldi, samas püütud tuua välja paralleele tekstide vahel. Selles bakalaureusetöös on diskursusanalüüsi teostatud järgmiselt (arvestades Fairclough 1992; Kalmus 2005):

- 1) Kirjeldamine – kirjeldada on püütud sõnade, grammatiliste vormide ja tekstistruktuuride kogemuslikku, suhte- ning väljenduslikku väärtust. Püütud on osutada diskursust kandvatele ja edasiandvatele märksõnadele, metafooridele, eetoslikele väljenditele, sõnastusele, kujunditele ning kirja-pildile üldisemalt. Püütud on leida erinevaid diskursusi, konflikte ja rolle konstrueerivaid vorme. Oluline on kirjeldada, millist kogemust ja hoiakuid tekstides väljendatakse ja milliseid suhteid konstrueeritakse. Oluline on leida, millised on tekstis arvamused ning kuidas need edastavad hoiakuid, uskumusi, ideaale.
- 2) Tõlgendamine (interpretatsioon) – selgitab eelkõige diskursiivseid praktikaid. Analüüsi tõlgendamisprotsessis on oluline välja tuua, kuidas on tekstid loodud ning

kuidas neid tõlgendatakse. Kõige olulisem on leida intertekstuaalsuse ja interdiskursiivsuse juhtumeid. Püütakse leida seoseid erinevate tekstide ja kogemuste vahel.

- 3) Seletamine – Analüüsi jaoks on oluline seletada seoseid tekstide, diskursiivsete praktikate ja sotsiaalse reaalsuse vahel. Sotsio-kultuurilised praktikad mõjutavad nii tekstide loomist kui ka tõlgendamist. Kirjeldamise osas on püütud välja tuua ajaloolisi ning sotsiaalseid ja diskursiivseid seoseid.

Oluline on märkida, et diskursusanalüüsil võivad kõik kolm protsessi toimuda samaaegselt ja läbisegi. Nii näiteks on oluline tõlgendamine ja seletamine teostada osaliselt paralleelselt kirjeldamisega.

3.2. Süvaintervjuude meetodi kirjeldus

Sotsiaalse resonantsi puhul on oluline mõista, et see tähendab kõikide avalikkuses osalejate tähelepanu koondumist. Selleks, et seda kirjeldada, tuleb lähema vaatluse alla võtta ka meediaväljaanded, mis ilmutavad meediatekste. Need tekstid suunavad avalikku debatti, toovad välja uut ja olulist informatsiooni ning hoiavad diskussiooni vaibumast.

Selles töös on toimetusepoolset osalemist avalikkuse tähelepanu koondumises uuritud semistruktureeritud süvaintervjuude põhjal. Eesmärgiks on saada esmane ülevaade sellest, kuidas Eesti kahe suure päevalehe toimetajad väärtustavad internetikommentaare, aga ka sellest, mil moel toimetajad leiavad avalikkuses eksisteerivad tähelepanu ning kõneaine „laine pikkused”. Eelkõige peaksid süvaintervjuud andma vastuse sellele, kas ja kuidas eelpool uuritud kommentaarid toimetajate nägemuse kohaselt meediaprotsesse mõjutavad.

Eesmärkide täitmiseks on läbi viidud neli semistruktureeritud intervjuud ning nende sisu hiljem analüüsitud. Intervjuud on suhtelised laiahaardelised ning nendega on püütud tabada toimetajate seisukohti kommentaaride väärtustamise ja avalikkuses momendil aktuaalsete arusaamade, hinnangute ja tõlgendusviiside („laine pikkused”) tunnetamise ja arvestamise kohta.

Intervjueeritavateks on valitud Eesti kahe suure päevalehe – Eesti Päevalehe (EPL) ning Postimehe toimetajad. Toimetajad seetõttu, et nemad osalevad kõige otsesemalt ajalehe teemade valimisel ning nende tööst sõltub väljaande suund. Mõlemast lehest on valitud kaks intervjueeritavat – soovitatavalt erinevate töökohustustega, et oleksid võimalikud erinevad vaatenurgad. Eesti Päevalehe puhul on intervjueeritavateks peatoimetaja Priit Hõbemägi ning uudistetoimetuse vanemtoimetaja Jaanus Piirsalu. Postimeest esindavad töös: noori toimetajaid juhendav koolitaja-toimetaja Tiina Reinart ning uudistetoimetaja Marko Püüa.

Uurimisküsimusi, millele intervjuude analüüsiga vastust püütud leida, on järgmised:

- Kuidas mõjutab tagasiside (eelkõige kommentaarid) lehetoimetajate tööd Eestis?
- Kuidas ajalehtede toimetajad tabavad domineerivaid tendentse avalikkuse tähelepanus ja tõlgendustes („lainepikkusi“)?

Analüüsimiseks on kasutatud semistruktureeritud intervjuusid. Intervjuu kava (vt Lisa 2.) sisaldab kolme küsimuste blokki. Esimesed küsimused käivad eelkõige toimetajate hoiakute kohta tagasiside suhtes, küsimused peaksid andma otseseid vastuseid sellele, kuidas toimetajad vastukaja jälgivad ning mil määral nad seda oma töö seisukohalt tähtsustavad. Teine küsimuste blokk on suunatud toimetajate teemade valiku ning teemade väärtustamise teada saamiseks. Nendest küsimustest loodetakse leida kaudsemaid viiteid sellele, kuidas internetikommentaarid ja muu tagasiside toimetuse teemavalikut ja rõhuasetust mõjutab. Viimased küsimused käivad otseselt toimetaja tööprotsesside kohta ning nendega püütakse leida selgitust, kuidas toimetajad avalikku tähelepanu koondada ning suurendada saavad.

4. Analüüsi tulemused

4.1. Diskursusanalüüsi tulemused

Selles peatükis on antud ülevaade sotsiaalse resonantsi juhtumite diskursusanalüüsi tulemustest. Kuna juhtumeid, mis koosnesid artiklitest ning nendele antud kommentaaridest, oli kuus, on tulemused selles osas välja toodud juhtumite kaupa. Iga juhtumi puhul on eraldi esitatud ülevaade artikli analüüsi tulemustest ning kommentaaride analüüsi tulemused. Väiteid on püütud illustreerida väljavõtetega konkreetsetest tekstidest. Oluline on mainida, et hõlpsamaks eristamiseks on netikommentaaride kirjatüüp ja kirjapilt jäetud muutmata.

4.1.1. Diskursusepõhised resonantsi juhtumid

Eestlased muutuvad venelaste suhtes üha sallimatumaks

Autorid: Rebekka Lotman ja Aleksei Günter

Ilumisaeg: 07.06.2005 00:01. Kommentaaride arv: 795

Artikli pealkirjas on kolm märksõna, mis teevad loost konfliktse. Eestlased ja venelased on pealkirjas pakutud kui kaks vastaspoolt, samal ajal kui „sallimatu” on konfliktne ja omab kogemuslikku väärtust. Eestlaste ja venelaste omavahelisi suhteid käsitlevaid diskursusi on mitmeid, peamiselt on need ajaloolised ja eelkõige seotud lugejate kogemustes ja mälestustes Nõukogudeajaga. „Sallimatus” märksõnana annab edasi suhtumist, mis on diplomaatiliselt korrektses maailmas negatiivse alatooniga taunitud nähtus, vastandub tolerantsile.

Uudis seisneb eestlaste ja venelaste suhteid puudutava uurimuse tulemuste avalikustamises. Ajaleheartikli kohta on uurimus täpselt identifitseeritud, mainitud on ka valimi suurus ja uuringu läbiviijad.

„Eile avaldatud Mitte-eestlaste Integratsiooni Sihtasutuse (MEIS) uurimusest, mille jaoks küsitleti 1200 15–74-aastast inimest, ilmnes, et 78 protsenti eestlastest peab venelasi endast erineva mõtlemise ja käitumisega inimesteks. 59 protsenti tunnistas, et see häirib neid.”

Sõnastuses on märgata teatavat ettevaatlikust, ilmselt sarnaneb see uuringu sõnastusele. „Erineva mõtlemise ja käitumisega” ja „häirib” on küllaltki neutraalsed väljendid, võrreldes näiteks pealkirjas oleva sõnaga „sallimatumaks”. Selgusetuks võib jääda, kas see, et inimesi erinevused häirivad, tähendab otseselt ka sallimatust.

Uudisloo allikad: rahvastikuminister Paul-Eerik Rummo; MEISi uurimuse teinud rühma juhtinud Raivo Vetik; uurimusrühma liige, sotsioloog Jüri Kruusvall; Keskerakondlasest riigikogulane Mihhail Stalnuhhin; Tallinna Reaalkooli õpilane Maili Madisson; reaalkoolis õppiv Priit Eljas.

Allikatest saab esimesena sõna ametlik ja autoriteetne Rummo, kes ministrina asub artiklis integratsiooniprotsessi edukust kaitsma. Ta püüab eitada artikli probleemiasetust ning võib-olla saab tema argumente näha diskrediteerivana. Kindlasti võivad mõnele Rummo suhtes negatiivselt meelestatud lugejale tema tsitaadid mõjuda ärritavalt, justkui sooviks mees tõe varjata. Uurimuse teostanud teadlasi esindavad Kruusvall ja Vetik, kes pigem toetavad artikli probleemipüstitust, samas võivad lugejad neis näha kallutatud teadlasi, kes soovivad seletada ühiskonda oma nägemuse järgi. Ka võivad lugejad erinevalt tõlgendada reaalkooli õpilase Eljase sõnavõttu. Poiss sõnab artiklis, et ei viitsi vene keelt õppida. „Ei viitsi” võib olenevalt hoiakutest mõnede lugejate jaoks tähendada noorte laiskust, teiste jaoks võib see väljendada vene keele õppimise mõttetust.

Allikad ei esita fakte, kuivõrd annavad enamjaolt enda hinnanguid küsimusele „miks?”. Vastused on sõnastatud allikate poolt palju konfliktsemalt kui ajakirjanike faktiesitus. Selgusetuks jääb, kas ajakirjanikud on ka allikatele esitatud küsimuses kasutanud väljendeid „erinevad” ja „häirivad”, või olid küsimused, mis allikatele esitati konfliktsemad. Meediakriitiliselt lähtudes võib arvata, et küsimused, mis allikatele esitati, olid kompromiteerivad, näiteks näitavad seda Rummo tsitaadid.

Märksõnadeks, mis diskursiivset raami kannavad: integratsioon; kahesuunaline lõimimisprotsess; lõimimise puudujääk; sallimatus; ebatolerantsus; ksenofoobia; põhirahvus; vähemusrahvused; riigi pakutud abistav käsi; keeleküsimus (alapealkirjas); keelekümbus. Seega võiks artikli üht peamist diskursust nimetada integratsioonidiskursuseks. Uudis haakub sellega kui tunnistus protsessi puudujääkidest.

Sarnaseid küsitlusi oli teostatud ka varem ning need leiavad artiklis mainimist. Artiklis antakse mõista, et fookuses olev probleem on jätkuv ja kestnud mõnda aega (nt pealkirjas sõna „üha”). Seega viitab artikkel pakutud diskursuse jätkuvusele ajas, millest ka lugejad on eeldatavasti teadlikud.

Aladiskursustena võiks temaatiliselt välja tuua: eestlaste ja venelaste keeleõppimine, mis tuli lisaks üldisemale välja ka vene koolide eestistamise debatist ja sellega seonduvatest venelaste hirmudest; sotsiaal-majanduslikud edusammud, millele viidatakse artikli lõpuosas: „Nimelt on paranemas Eesti venelaste sotsiaalmajanduslik olukord, milles nad hakkavad jõudma järele eestlastele”.

Artikli struktuur oli tavapäraselt uudislik. Esimeses osas toodi välja statistika ja uus info eestlaste suhtumise kohta. Seejärel hakati otsima seletusi. Kommenteerida said nii minister; uuringu läbiviijad, vene keelt kõnelev rahvasaadik ning eesti rahvusest noored. Allikate poolest artikkel kallutatud ei olnud, küll aga võis märgata konfliktsuse rõhutamist pealkirjas ning allikatekstides, samas läks see vastuollu ettevaatliku sõnastusega artikli esimestes lõikudes.

Küllaltki laiahaardelise artikli üldtemaatika oli lugejaile kindlasti tuttav. Loos puudutati probleeme, millest enamik Postimehe lugejaid on ilmselt teadlikud ning mille kohta on paljudel ka kindlad hoiakud välja kujunenud. Lugu ilmus perioodil, mil Eesti-Vene riikide aga ka rahvuste vahelised suhted olid pingelised. Umbes kuu aega enne artikli ilmumist oli olnud venelaste võidupüha, ka Eesti-Vene piirilepingu probleemid langesid sellesse perioodi.

Artikkel ilmus lisaks võrguväljaandele ka paberlehes, kus ta esitati olulise uudisena. Muuhulgas ilmus samal teemal ka Postimehe juhtkiri. Lisaks oli meedia sel perioodil põhjalikult kajastanud ka muid Eesti-Vene ja rahvuste teemasid. Võib eeldada, et lugu ei jätnud lugejaid külmaks, sellel õnnestus tabada olulist avalikkuse tähelepanu „laine pikkust”.

Mõnede tõlgendajate jaoks võis artikkel olla täpselt nende hoiakute tõestaja, teised võisid tunda vastuolusid oma kogemuste ning artikli vahel. Mõnede jaoks võis lugu ilmselt tekitada mulje vaenu õhutamise meedia poolt.

Kommentaariid

Artikli „Eestlased muutuvad venelaste suhtes üha sallimatumaks” kommentaare oli 795. Selle hulga peale joonistus välja mitmeid tendentse ning esines mitmeid läbivaid teema käsitusviise. Olulisematena võiks välja pakkuda järgmised: integratsioonidiskursus, keelediskursus, nõukogude diskursus ja Eesti-Vene suhete diskursus.

Kui artikli ilmudes panid oma arvamuse kirja väga erinevad inimesed, siis paari nädala möödudes tekkis püsikommentaatoreid ja kujunesid välja vastaspoolled. Umbes kuu pärast artikli ilmutumist asusid agaralt kommenteerima end venelasteks nimetavad lugejad. Vastaspoolte vahel esines ka sõimamist ja sõnelemist.

Kuna Postimehe artikkel andis tunnistust lõimumisprotsessi puudujääkidest, võib nimetada, et olulise osa artikli kommentaaridest moodustas **integratsioonidiskursus**. Sellel puhul võis märgata teatavat artikli poolt esitatud raamistiku ülevõtmist. Näiteks kasutati tihedasti sõna „lõimumine” ning avaldati arvamust integratsiooniprotsessi kohta.

Leidus sõnavõtte, kus poldud nõus artiklis esitatud seisukohtade ja faktidega. Näiteks leidis vastuseisu Raivo Vetiku öeldu integratsiooniprotsessi kahe-suunalisuse kohta. Arvati, et eestlased ei peaks ise integreerima vaid seda peaksid tegema muulased. Toodi isiklikke näiteid ka selle kohta, et eestlaste ja venelaste suhted on viimasel ajal vastupidiselt artiklis väidetule hoopiski paranenud. Selgelt tulid välja kommentaatorite isiklikud kogemused, aimata võis nende põhjal tekkinud hoiakuid.

Salliv eestlane

24.08.2005 11:42

.../Olen kindel, et paljud teist tunnevad ja lävivad vähemalt mingilgi määral venelastega. On nad kõik halvad ja vihkavad eestlasi ja vaatavad neile ülevalt alla? Minul isiklikult on häid vene tuttavaid, toredaid inimesi. Olen olnud ka vene sõjaväes ja mälestused sealt on sellised, et just venelased olid parimad sõbrad, üks neist on jäänud selleks siiani. Seda ei saa aga öelda mõne teise rahvuse kohta, eriti räiged mälestused on nii mõnelgi eesti poisil jäänud tsetseenidest ja teistest nendetaolistest./...

Seoses integratsiooniga võrreldi mitmel juhul Eesti olukorda teiste riikidega (Saksamaa, Soome, USA). Samuti kirjutati integratsioonist Euroliidus ning mõned kommentaatorid

sidusid integratsiooniprobleemi ühiskonna arenguga üldisemalt. Uudis pandi globaalsemasse konteksti ja tõlgendati seda vastavalt teiste riikide kogemusele.

Suure osa integratsioonidiskursust jätkavatest kommentaaridest lähtus artikli poolt tõstatatud küsimuse „miks?” lahkamist. Võis täheldada ajakirjanike pakutud lähenemise omaksvõttu. Olulisena võiks märkida mõnede kommentaaride püüdu sildistada, kirjeldada ja analüüsida eesti- ja vene rahvusi. Enamasti tehti seda negatiivses võtmes. Püüti konstrueerida teatud stereotüüpe ning nendega sallimatust seletada.

katrin

07.06.2005 20:08

lugesin neid kommentaare siin ja no tõesti tuleb välja, et eestlased venelasi ei salli, lausa vihkavad. venelane - st et oled umbkeelne, laisk, joodik, narkomaan ja loomulikult ei tea midagi eesti ajaloost. teate kallid eestlased, ega nagu te iseeendis, ei oska te ka teistes midagi head näha.

Eesti rahvust kirjeldati kui vihkajate rahvust. Mitmete kommentaaride väitel, on eestlastel probleeme ka oma rahvuskaaslaste talumisega, samas neid nähti ka kui oma rahvuse pärast muresevate inimestena. Vene keelt kõnelevad muulased said kommentaarides sõimu osaliseks. Neid nähti kui pätte, matse ja kurjategijaid, kes ei oska käituda. Samas pidasid mitu kommenteerijat oluliseks eristada Eestis elavaid venelasi Venemaa venelastest. Samuti leiti, et Eestis elavad venelased on üksteisest erinevad. Eristati näiteks „kisavat vene mammit” ja noort vene tudengit. Nii mõnigi kommenteerija leidis, et eestlased ja venelased suudavad koos vaid äri ja tööd teha, isiklikud sõprussidemed kahe rahvuse vahel aga on võimatud. Üldiselt võib arvata, et need stereotüübid polnud midagi uut, vaid ühiskonnas levivad arusaamad.

Eraldi diskursusena võiks ehk esile tuua keeleprobleemi, kuid mitmed kommentaatorid mainisid ka venelaste tahtmatust tunda Eesti kultuuri ja ajalugu.

kats

08.06.2005 01:01

elades 10 aastat venemaal austasin venelasi väga. Elades aastakese lasnamäel õppisin neid vihkama. On olemas 2 rahvust venelased(kultuursed) ja sovjetid(peamiselt need ,kes meie kandis elavad) Need viimased on väga ebameeldivad ja neist tõeliselt ka artikkel. Arvan ,et paljud eestlased ei tunne venelasi kõll aga vihkavad vene keelt rääkivaid sovjette

Integratsiooniga seondult võis täheldada mitmete alateemade väljatoomist: Eesti rahvuse ja rahvusriigi säilimine; kodakondsuse saamise protsessi; venelaste väidetavat diskrimineerimist jne. Võib arvata, et eestlaste ja venelaste teema suhtes on igal eestimaalasel omad otsesed kogemused ning see seondub paljude teiste teemadega. Sellepärast olid elulised näited küllaltki erinevad, samas mahtusid ühtsetesse raamidesse.

Ühe võimaliku diskursusena, mida kommentaaridest võis tõlgendada, võiks nimetada **keeleeõppe diskursust**. See temaatika on meedias korduvalt esil olnud ja tuli jõuliselt sisse ka analüüsitud kommentaarides.

Peamiseks probleemiks, mis välja toodi, oli, et venelased ei suuda ega taha õppida eesti keelt. Osad kommenteerijad (tihti venelased, aga ka näiteks soomlased) leidsid, et Eesti tuleks teha ametlikult kakskeelseks. Kirjutati keeleksamitest ja kodanikuks saamise protsessist. Arvati, et Paul-Erik Rummo arvamus artiklis oli õige, kui ta väitis, et eestlastele tundub, et vaatamata „abikäele” ei suuda venelased keelt õppida.

Umbkeelsuse puhul on tegemist murega, mida paljud isiklikult teavad. Keeleõpe kui õppeprotsess on samuti kõigile teada ja selle olemuse ja vajalikkuse kohta on inimestel kujunenud kindlad arusaamad.

põrnikas

09.06.2005 16:44

Jah, venelane muide välisriigis ikka õpib suht kiiresti võõr keele selgeks, mis tal muud üle jääb!???? Eestis aga, on lood teised, ta ei viitsi pingutada ning poeb lihtsalt selle taha, et raske keel. Venelasi on kõik kohad täis ja nad on võimelised keelt õppima, vaid eesti keelt nad ei tunnista. Ise olen välisriigis ja eriti vihaseks tegi asjaolu, kui üks venelane tutvustas end eestlasena ja kui ma siis talle ytlesin, et räägime emakeelt, vastas see, et oi see keel meelest läinud, vanemadki olla venelased. Vaat nii, selliseidki "eestlasi" välismaal. Ime siis, et on tulnud kysima, et mis keel teil seal Eestis siis õige on, vene või eesti!????

Keelediskursuses kerkis esile praktiseerimise probleem. Väideti, et venelastel pole võimalik eesti keeles suhelda. Ida-Virumaal näiteks eestlasi peaaegu ei ole, mujal aga tahavad eestlased venelastega vene keeles rääkida. Ära märgiti mitmel korral ka seda, et venelased häbenevad oma aktsenti.

neiu

07.06.2005 12:39

teate eestlased, te olete ise süüdi et ei lase venelastel ära õppida venekeelt [mõeldud eesti keelt – autori märkus], siis kui mina omal ajal läksin päeva pealt eestikeelsesse lasteaeda (enne seda käisin venekeelses) sain 2 kuuga eestikeele selgeks, sest et mul ei olnud muud valikut, ma teadsid et ma pean seda selgeks saama ja nüüd olen eestikeelse kooli abiturient. Aga, kui iga eestlane hakkab rääkima venelasega ja saab aru et teine ei saa mitte midagi aru ja hakkab ise ka venekeeles rääkima, mis siis tulemus on: räägime siis kõik juba venekeeles.

Valdavalt negatiivselt suhtuti artiklis toodud etteheitesse, et eestlased ei osale integratsioonis. Üldine meelestatus oli trotslik. Leiti, et eestlased on omal maal minevikus palju kannatanud ega peaks enam lõimumise pärast pingutama. Suurt tähelepanu leidis näiteks artikli idee eesti koolide vene-keelekümbelusest, mis mõisteti hukka.

Eraldi võiks välja tuua nn **nõukogude diskursuse**. Sarnaselt eespool mainitule püüti selles võtmes leida vastust küsimusele, miks eestlased venelasi ei salli. Kasutati spetsiifilisi argumente ja ka sõnavara. Samuti paistsid seda diskursust kandvad kommentaarid silma vihasema alatooniga.

Venelasi süüdistati Eesti okupeerimises ja genotsiidis. Räägiti küüditamistest ja venestamiskatsetest. Samuti leidis äramärkimist Teine maailmasõda. Näiteks leidis üks kommentaator, et enne ei saa olukord paremaks muutuda, kui pronksõdur Tõnismäelt kaob, sest see tekitab alalist enesekaitserefleksi. Vastukaaluks esines paaril korral ka vene rahvusest kommenteerijate klišeelikke argumente, milles käsitleti venelasi kui vabastajaid. Üldiselt võib väita, et kuigi palju kasutati nõukogudeaja kohta käivaid stamparvamusi ja -väiteid. Tundub, et Eesti avalikkuses eksisteerib nõukogude diskursus, mis on küllaltki lai ja näiteks eesti ja vene rahvuseid puudutavad tekstid seostatakse paljudel juhtudel esmalt just selle käsitlusviisiga (nt antud artikkel otseselt nõukogudeaega ei maininudki).

Andrei Tshugarev

07.06.2005 07:15

Vähene keeleoskus on ainukene asi, mis eestlasi häirib? Vene rahvas on toonud eestlastele vabrikud, tööd, ehitanud ilusad linnad, koolid, muud kultuuriasutused jne, nüüd ainult virisemine käib. Ida-Virumaa peaks olema ametlikult vene- ja eestikeelne maakond, praegu asjade ajamine paljudes riigiasutustes on raske, kui dokumendid on ainult eesti keeles, vene keelt lihtsalt diskrimineeritakse.

Huvitava märksõnana kerkis esile mõiste „viies kolonn”, millega tähistati mitmel korral ilmselt nõukogudeaegseid sisserändajaid, kes siiani venemeelsusega silma paistavad. Nende puhul märgiti ära lojaalsuse puudumist Eesti riigi suhtes.

Viimase eraldi diskursusena võiks uurija välja tuua **Eesti ja Vene riikide vahelised suhted**. Lisaks kehva läbisaamise põhjenduste otsimisele, leidis mitmeid kommentaare, milles avaldati kartust, et artikkel ja kommentaarid võivad puhuda hoogu juurde riikidevahelisele konfliktile. Mingil määral erinevad diskursused kommentaarides kattusid – Eesti-Vene suhteid seostati nii nõukogudeajaga kui ka keeleõppe ja muuga.

Nujah

07.06.2005 09:47

Küllap tasub meeles pidada ka küsitluste tausta: tänavu sai 50. aastat Teise maailmasõja lõpust Eestis ja kui Venemaa propaganda ning poliitikud kogu aeg pasundasid Eesti jt. Balti riikide vabastamisest, tekitas see vastureaktsiooni siinelavate venelaste suhtes. Samuti mõjustas ilmselt piirileppe allakirjastamine, mis küll ilmselt paratamatu, kuid emotsionaalselt mõnelegi raske.

Nagu kommenteerija Nujah välja tõi. Olid 2005. aasta kevadel Eesti ja Venemaa suhted jätkuva tähelepanu all ning antud artikkel seondus kindlasti paljudele sündmustega, mis samaaegselt kõneainet pakkusid.

Veel tasub mainida, et leidis ka vandenõuteoreetikuid, kes nägid Postimehe artiklis vaenuõhutamist ja propagandat, samuti peeti kajastatavat uuringut tellimustööks. Ühes kommentaaris mindi isegi nii kaugele, et väideti artikli olevat tõestuseks, et Venemaa soovib Eestis kodusõda. Mitmel puhul avaldati Venemaa suhtes hirmu ja ettearvamatust. Ilmselt on inimeste uskumused Venemaa suhtes ajaloost tingituna küllaltki negatiivsed.

lugeja

22.06.2005 13:18

Iga Venemaa trikk muudab venelased eestlaste jaoks vähem talutavamaks. Arvan, et seda teeb Venemaa teadlikult ja tahtlikult. Venemaa jaoks on juba aastakümneid (kui mitte aastasadu) juhtlauseks: mida halvem, seda parem! Õigus on ainult "suurel vene rahval" kõik telsed peavad olema vait ja rahul sellega, millise osa Venemaa neile pakub!

Lisaks eelpooltoodutele võis märgata ka, et kommenteerijate tähelepanu leidis mõnel juhul artikkel ise. Näiteks analüüsiti paaril korral põhjalikult pealkirja ning sisu ühildumist. Arutleti ka, kas artikli avaldamine oli Postimehe poolt õige või vale käik. Samas oleks ehk oodanud artiklile rohkem meediakriitilisi lähenemisi, neid oli vähe.

25 alimentide maksmisest hoidujat läks aastaga vangi

Autor: Agnes Kuus

Ilumisaeg: 04.07.2005 00:01. Kommentaaride arv: 598

Artikli pealkiri on konkreetne ja sisaldab konflikti. Pealkirjas sisaldub sõna „vangi”, mis tõmbab tähelepanu ja on märksõnaks, mis seondub õigusrikkumiste ja ühiskonnale olulise õigussüsteemiga. Samuti võib pealkirja märksõnaks pidada „alimentide”, mis on samuti kõrge suhte- ja kogemusliku väärtusega ja mida võib pidada perekondliku- ja õigusdiskursuse sidujaks.

„Aastaga on mitusada naist kasutanud võimalust anda elatise maksmisest kõrvale hiiliv lapse isa kriminaaluurimise algatamiseks politseisse, 25 süüalust said karistuseks vangistuse.”

Artikli pakutud raamid diskursusele on kahepoolsed ja kombineeritud. Ühest küljest iseloomustab artikli käsitusviisi õiguse- ja kohtu diskursus, teisalt pere- ja meeste ning naiste vaheliste suhete diskursus. Seda on näha juba esimeses lõigus, kus mainitakse naisi ja isasid, samas kriminaaluurimist ja vanglat. Võib-olla on ühiskondlikult harjumatu seostada peresuhteid kriminaalse kohtuterminoloogiaga.

Artikli diskursust iseloomustavateks märksõnad on: kriminaaluurimine, politsei, üksikema, kohtuvaidlused, elatisraha, vanglakaistus, kohusetundetud vanemad, kõrvalehoidjad, trots.

Artiklis tuuakse välja konkreetne uudislik statistika. Samuti on olulisel kohal ideoloogiline lähenemine, kus püütakse moraliseerivalt seletada süsteemi toimimist ning uue seaduse rakendumist. Mainitakse rahasummasid, võlgu ja rahamäärasid.

Allikad: üksikema Meeli Rivis; justiitsministeeriumi pressiesindaja Kristi Künnapas; politseiameti arenguosakonna komissar Marilis Sepp; Põhja ringkonnaprokuratuuri ringkonnaprokurör Eve Soostar; varakult isaks saanud mees, kes ei soovinud oma nime avaldamist. Seega on loos ametlikud allikad ja näited kodanike hulgast. Tekitavad küsimused allikatele on süsteemi toimimise kohta, kas ja kuidas on uue seaduse rakendamisest kasu. Kui enamik allikaid on ametnikud, siis üksikema Rivis on eluline näide uudise tõestuseks. Võib-olla teeb ainult ühe näite kasutamine alimentide probleemi olulisuse lugejaile raskesti mõistetavaks. Märkimisväärne on, et meessoost lapsevanem kui allikas on identifitseerimata, justkui oleks tal miskit varjata.

„Politseiameti arenguosakonna komissari Marilis Sepa sõnul on lapse ülalpidamisest kuritahtlikult kõrvalehoidjad pea kõik mehed. «Vaid ühel juhul oli kõrvalehoidjaks ema, kuid ka siis ei olnud kaebajaks mees, vaid lapse hooldajaks määratud naine,» tõdes Sepp.”

Loos tekib sugudevaheline vastasseis ja lugejaile esitatakse konflikt meeste ja naiste vahel. Mehed on esitatud kui kuritahtlikult kõrvalehoidjad, naised kui kaebajad. Ilmselt on need stereotüüpsed väited, mille suhtes on lugejail võimalik nõustuda või mitte. Seesugune vastasseisu konstrueerimine kaasab suure hulga inimesi, kuivõrd kõik artikli lugejad kuuluvad ühele või teisele „rindejoont”.

Artikkel haakub kindlasti ühiskonna tähelepanu all olevate probleemidega. Viimastel aastatel on meedias palju kajastatud sotsiaalseid probleeme, millega peredel tegeleda tuleb. Rahaprobleemid ja suhtemured on suurele hulgale inimestest igapäevaseks mõtteaineks. Teemade puhul võib eeldada tugevate hoiakute ja ideaalide olemasolu. See tähendab, et seisukohti tekitab artikkel paljudes. Kindlasti võib leida mitmeid artikliga kaudsemalt haakuvaid teemasid ja diskursusi. Näiteks võib eeldada, et lugejail tekib assotsiatsioone vanglaid, politseid, kohtusüsteemi puudutavate teemadega, samamoodi ka abielu, iibe, lastekasvatuse probleemidega.

Artikkel on ülesehituselt uudislik. Pärast sisust ülevaadet andvat juhtlõiku esitatakse näide elust. Sellele järgnevad ametkondlikud kommentaarid. Loo tuum võib olla tõsiasi, et nüüd on võimalik lihtsamalt alimente nõuda. Artikkel lõppeb anonüümse meesallika kommentaariga.

Loole on lisatud infokast statistikaga üksikvanemate ja elatusrahade kohta. Lugu ei saa pidada kallutatuks, sest kõik osapooled on saanud sõna. Samas on lool moraliseeriv alatoon.

Kommentaariid

Ka artiklile „25 alimentide maksmisest hoidujat läks aastaga vangi” reageerisid lugejad märgatavalt kirglikult. Kommentaare sai see uudis 598 ning arvamustes oli palju erinevaid seisukohti. Peamised diskursiivsed raamistikke, mis lugejate poolt lisatud kommentaaridest väljendusid võiks nimetada järgmiselt: peresuhete diskursus; lapsesaamise diskursus; majanduslik diskursus ning kohtudiskursus.

Kogu kommentaaride hulga analüüsimisel hakkas silma, et kohati esines juhuseid, kus ühelt kommenteerijalt oli järjest postitatud väga mitmeid aramusavaldusi. Näiteks teisel päeval pärast artikli ilmumist oli vaid paar kommentaatorit, kes omavahel sõnelesid ja vaidlesid, samas paar nädalat pärast artikli ilmumist võis märgata taas paljude erinevate kommenteerijate ilmumist.

Enamik kommenteerijaid lähtus oma arvamuse avaldamisel igapäevaste suhete analüüsist ning seda lähenemist võiks nimetada **peresuhete diskursuseks**.

Selle lähenemisviisi puhul võis täheldada erinevaid tendentse. Enamasti oli mõne konkreetsema näite põhjal tehtud järeldusi inimeste suhtumise ja suhtlemise kohta. Oli neid kommentaare, mille fookuseks oli üldine ühiskondlik läbisaamine. Analüüsiti näiteks kogu Eesti rahvast ja tõdeti, et: „Eestlase põhisöök on teine eestlane.” Kohati nähti Eesti ühiskonda lõhestununa, kus on palju vihkamist. Nii mõnigi kommenteerija võttis üle artikli moraliseeriva tooni ning justkui õpetas teistele lugejatele, kuidas tegelikult tuleks elada ning oma kaaslastesse ja lastesse suhtuda.

ka üksikema

17.07.2005 21:56

.../Keegi ei keela isadel sama moodi laste elus osaleda, minu jaoks oleks küll tähtsam lastele isa olemasolu kui see raha mida ta maksab. Kui isa laste vastu mingitki huvi üles näitaks poleks mina küll kohtu teed ette võtnud. Laste heaolu on tähtsam, pingutaks ise rohkem, kui lapsed oleks temaga koosolemise üle õnnelikud. Ma ei saadaks eales oma laste

isa trellide taha! Raha on vahend, mitte eesmärk. Miskipäras tunustavad kõik kurjad kommijad selle ära. Eesmärk on õnnelike laste suureks ja tubliks kasvatamine./...

Nagu „ka üksikema” näide osutab, oli paljude kommentaaride puhul tegu selgete hoiakute ja uskumuste välja toomisega. Arvamused olid konstrueeritud vastavalt sellele, kuivõrd artiklis toodud mõtted kattusid või ei kattunud kommentaatorite enda omadega.

Veidi spetsiifilisemat lähenemist võib nimetada „kismaks meeste ja naiste vahel”, nagu nimetas seda üks kommenteerija. Paljudes kommentaarides võeti seisukoht meeste ja naiste suhtumise ja suhete kohta. Kui kaks vastaspoolt olid esitatud mõningal määral juba ka originaaluudises, siis kommentaarides need vastaspooled kinnistusid. Veebikülge olid paljud kasutanud kohana, kus avaldada oma mured või välja elada viha isiklikes suhetes. Nii näiteks lahati justkui eneseanalüüsi käigus enda ja vastassugupoole suhteid. Sõnavara enamike kommentaaride puhul oli igapäevane nagu ka argumendid, mille põhjal järeldusi tehti. Ei esinenud kuigi palju roppusi, samas vandesõnu ja sõimu mõningal määral oli. Kohati esines kristlikku lähenemist peresuhetele, samuti oli mõnedes kommentaarides kasutatud võrdlusi mütolooxiast ja kultuurist. Näiteks kirjeldati kommentaarides esinenud sugudevahelist tüli, kui tõestust eesti rahvuse peatsest väljasuremisest.

Suhetediskursus oli küllaltki lai ning seda seoti ka teiste diskursustega ja ühiskonnas laiemalt levivate käsitlusviisidega. Näiteks rahvusküsimused ja nõukogude diskursus ei jäänud ka selle artikli puhul puudutamata, nagu ka religioosne lähenemine.

ilma naisteta

30.07.2005 12:44

Oleks elu kurb mis kurb

Ja Va Aadamalgi oli selline juhus

Et naist ei olnud

Seda silmaröömukest

Ja jumal halastas vaesekese peale

Ja raske une ajal tegi Aadamale

Tema enese küljeluust naise

Kuid Issand tahtis ka teada saada

Kuis tema sõna kuulatakse

Selleks Mao ta saatis naisele

Ja naine kuulas seda eksitajat

Ja nõnda ahvatles Ka Aadama patuteele

Sest tema kuulas seda naist

Paljudest kommentaaridest käis läbi hinnangu andmine vastassugupoolele või ka oma sookaaslaste kohta. „Pada sõimab katelt, ühed mustad mõlemad,” kirjutas selle kohta üks kommentaator. Teine lubas igasuguse sugulise läbikäimise vastassugupoolega lõpetada. Nagu näha ka järgmisest arvamusest, tõlgendab lugeja artiklit ja eelnevaid kommentaare tõestusena suurtest probleemidest. Jäi mulje, et mitmed kommenteerijad võtsid tekste isiklikult.

inks

04.07.2005 15:44

Sellise viha ja sapi pritsimise peale ei tahaks ma mitte ainult lapsed sünnitamata jätta, vaid üldse igasuguse sugulise läbikäimise lõpetada. Ühe rahvuse mees- ja naispool vihkab teineteist täiega. Mis selle tulemus võib olla? Naised skandinaavlastele ja mehed venelannadele? Ma loodan siiski, et internet pole päris elu.

Esines sildistamist ja sõimamist. Paljudest kommentaaridest võrreldi alimente nõudvaid naisi prostituutidega, kes on igavesti ülalpeetavad, samal ajal kui mehi nähti vastutustundetute üleaisalööjatena. Mõnel juhul nimetati lapsi aga rahateenimisvahendina. Oli ka kommentaare, mis selliseid stereotüüpe kummutada püüdsid. Huvitav oli näiteks juhus, kus ühe kommentaatori poolt üles võetud „nõrgima lüli” otsimisega läksid kaasa ka osad järgnevad kommenteerijad.

laps mis laps

04.07.2005 23:49

Hoopis mina olen nõrgeim lüli.

Mind lihtsalt tehti kuigi armastusest ja nüüd minu pärast kakeldakse, saadakse raha ja kakeldakse edasi.

Aga minust ei hooli enam keegi.

Ühe seotud aladiskursusena võis analüüsil aimata **lapsesaamise käsitle** kesket lähenemist. Lapsesaamine seostati justkui süüasjaga – kes ei kasutanud rasestumisvastaseid vahendeid on justkui ise oma hädades süüdi. Võib otsida paralleele artiklis pakutud kohtudiskursusega, kus

on „süül” oluline koht. Olid ka mõned kommentaarid, kus kirjeldati lapsesaamist kui eksimust, mis on inimlik. Samuti kasutati bioloogiast tuttavat lähenemist.

naine13

04.07.2005 17:30

kui ikka mehe fenotüüp reedab head genotüüpi, aga lapsesoo tal puudub - siis laps mulle ja vabaminek talle. see sundisadus ei anna lapsele õiget isahoolt vaid pisut raha ja hilisema kohustuse sigitaja suhtes.

Lapsesaamine on paljude inimeste jaoks oluline ja plaanitud samm, mille kohta on kujunenud omad uskumused ja hoiakud. Artikkel puudutas ka seda temaatikat ning see kutsus osades kommentaarides esile reaktsiooni just lastesaamisega seotud hoiakute alusel.

Üsna selgelt joonistus kommentaaride hulgast välja majandusprobleemide keskne lähenemine – nn **majanduslik diskursus**.

Artikli üks võtmesõnu oli „alimendid”, mis iseenesest seostub lugejaile rahaga. Ka artiklis välja toodud probleem seisneb õigupoolest üksikvanemate majandusliku olukorra keerulisuses, seetõttu on ka artiklit tõlgendatud sellist lähenemisviisi kasutades. Näiteks arutleti alimentide summade üle ning võrreldi neid poehindadega ja palkadega. Kohati esines arvutusi ning statistilisi artikli andmete tõlgendamist. Lapsi nähti ka kui vanemate tulevase majanduslikult toetajaid, kes justkui jäävad vanematele võlgu. Huvitav oli võrdlus, kus imestati, et Eestis nähakse naist kui kaubamärki.

Artiklis oli olulisel kohal kohtusõnavara ja nn **kohtudiskursus**. Selline lähenemine võeti osaliselt üle ka kommentaarides. Arutleti, kellele jääb kohtus õigus ning keda toetab kohtuvõim. Kohati arutleti pikemalt artiklis toodud seaduse kahjulikkuse või kasulikkuse üle. Uudis võimalike kriminaalmenetluste ja karistuste kohta tekitas lugejais küsimusi, millele kommentaarides vastuseid püüti leida. Oli neid, kes pidasid seadust puudulikuks ja segaseks, näiteks tekkis küsimus alimentide kasutamise reguleerimise kohta, aga ka neid, kes pidasid seadust vajalikuks reguleerivaks raamistikuks. Kerkis ka küsimus võrdõiguslikkuse kohta, mitmel juhul refereeriti statistikat, ning juureldi lahutusmenetluste üle.

Meesõiguslane

04.07.2005 11:05

Tasuks näha asju natuke laiemalt.

Ei ole kahtlust, et lapsi tuleb üleval pidada.

Seaduses on kirjas, et mõlemal vanemal on laste suhtes võrdsed õigused ja kohustused.

Sellest tulenevalt oleks loogiline kui üksikvanemaid oleks nii naiste kui meeste hulgas võrdselt. Ehk et peale lahutust oleks lapsel täpselt sama suur võimalus isaga jääda kui emaga. Aga milline on praktika? Enam kui 90% juhtudest jääb laps emaga ja sugugi mitte alati kokkuleppel teise vanemaga.

Kui naine pole just viimane asotsiaal, siis tänases Eesti kohtysüsteemis on isal sisuliselt võimatu saavutada lapse elukoha määramine enda juurde. Nii kohtunikud kui eestkostetasutuse töötajad on jäigalt sooliselt diskrimineerivatel seisukohtadel. Tagajärg on see, et laps muutub ema käes manipuleerimis- ja väljapressimisvahendiks.

Prae gu käib paraku mäng ühte väravasse. Koos elatisrahade parema kättesaamise kindlustamisega peaks riik tegelema eelkõige sellega, et lahutuse korral oleks ka isal reaalne võimalus oma lastega koos edasi elada.

Lisaks eelpooltoodutele oli üksikuid kommentaare, mis järgisid erinevaid diskursusi. Näiteks oli vähesel määral kasutatud poliitilist lähenemist ja artikliga seoses nõuti ühes arvamuses isegi peaministri tagasiastumist. Samuti nähti artiklit vaenuõhutamisenä ja konflikti tekitajana. Internetikommentaaredele kohaselt leidis ka neid, mis läksid teemast kaugelt mööda.

USA kinod ei julge evolutsioonifilme näidata

Autor: PM Online

Ilmumisaeg: 21.06.2005 12:24. Kommentaaride arv: 1551

Selle uudisloo pealkirjas sisaldub kolm olulist märksõna. Nendeks on „USA”, „ei julge” ja „evolutsioon”. Kui „USA” ja „evolutsioon” annavad aimu peamistest arutluse objektidest, siis „ei julge” on suure suhteväärtusega sõna, mis sisaldab konflikti. See tähendab, et keegi on millegi pärast hirmul ning, midagi jääb hirmu tõttu tegemata. Huvitav on ka märkida, et pealkirjas on kasutatud eitust, kuna seda tavaliselt ei tehta.

Uudis on refereering AFP uudisest. Küll aga ei ole seletatud, mis AFP on, ning see võib jääda selgusetuks. Tegemist on Agence France Presse'iga, Prantsusmaa pressiagentuuriga, mis ei pruugi USA-d puudutava ehk kergema sisuga uudise kajastamisel olla täielikult objektiivne. Lugejaile võib jääda AFP ebaoluliseks ning prantslaste võimalik USA vastasus märkamata.

Uudis seisneb Ühendriikides esineva teadlaste ja usuorganisatsioonide vastuseisul. Üksteisele vastandatakse kreatsioonismiteooria, mille kohaselt on maailma loonud intelligentne olend ja evolutsiooniteooria, mis seletab elu kujunemist teaduslikult. Kui diskursusanalüüsi puhul on oluline märkida, mil viisil diskursus reaalsust konstrueerib, siis selles artiklis tuleb välja vastasseis kahe konstrueerimisviisi vahel. Uudis puudutab otseselt inimeste veendumusi reaalsuse kohta, ilmselt läheb see paljudele korda.

„Mitmed suurt poliitilist mõjuvõimu omavad kristlikud ühendused peavad kõigis teistes arenenud riikides iseendastmõistetavaks peetavat evolutsiooniteooriat vääraks ning on kategooriliselt vastu selle laiemale tutvustamisele.”

Artikkel paistab silma sellega, et selles esineb kallutatust ja konflikti rõhutamist erinevate hinnanguliste sõnadega. Samas jääb suur osa artiklist ebamääraseks. Näiteks eelpool toodud lauses jäävad selgusetuks, millised on kõnealused organisatsioonid ja millist võimu nad omavad, samuti antakse hinnang evolutsiooniteooriale ja rõhutatakse vastasseisu sõnaga „kategooriliselt”. Sarnaseid näiteid on veel, kohati on tegemist sildistamisega (näit. ultrakonservatiivsed usuorganisatsioonid). Sellised küllaltki demagoogilised võtted kirjalikus tekstis võivad tekitada uudise suhtes ebausku, kuna lugejad võivad neid märgata. Samas võivad pakutud sildid kinnistada osade lugejate hoiakuid, kui need langevad kokku varasema ettekujutusega, näiteks tagurlikest usuühingutest.

Diskursuse analüüsimisel joonistub välja huvitav tendents. Nimelt võiks artiklit pidadagi kahe diskursuse vahelise vastuseisu kajastajaks. Ühelt poolt on diskursiivsena esindatud religioosne lähenemine, mida iseloomustavad mõisted ja märksõnad: usuorganisatsioonid, kristlus, kreatsioonism, jumal, looja, intelligentse loomise teooria. Teiselt poolt seatakse vastu teaduslik diskursus, mida võib pidada artiklis domineerivamaks. Seda kannavad endast märksõnad: Charles Darwini evolutsiooniteooria, Suure paugu teooria, teaduslik vaatenurk, teadlased, instituut jne.

Crespi (1997) on väitnud, et sama diskursuse kasutamine on aluseks vastastikuseks tunnustamiseks, samas vastanduvate diskursuste kasutamine võib tekitada võõrastust. Kui lugejaile pakutakse artikli poolt kaks võimalikku lähenemist ja esitatakse nende vaheline konflikt, võib lugeja vastavalt oma uskumustele ja hoiakutele pidada üht neist õigeks ja teist vääraks. Kommenteerijatele on justkui esitatud väljakutse kaitsta oma soosikut.

Allikad antud artiklis jäävad Eesti lugejatele ilmselt veidi ebamääraseks: AFP; Rutgersi ülikooli merebioloog Richard Lutz; Fort Worthi teadus- ja ajaloomuuseumi avalike suhete juht Margaret Ritsch; paljud teadlased. Enamik artiklist on kindla ühese allikata, ilmselt on tekst tõlgitud AFP sarnasest artiklist.

Artikli allikad võivad tunduda autoriteetsete spetsialistidena, siiski on nad enamikele eestlastest täiesti tundmatud. Samamoodi võiksid lugejad kahelda artikli sisus, sest kuigi artiklis on mitmeid olulisi mõisteid (nt kreatsioonism) eraldi lahti seletatud, jäävad mitmed esitatud faktid, lugejale ebaselgeks. Nii näiteks ei pruugi eestlane mõista, mida kujutavad endast Imax-kett või kuivõrd olulised on omasuguste hulgas Fort Worthi teadus- ja ajaloomuuseum või Smithsonian instituut. Uskumusi puudutava teksti puhul tekib küsimus, kas sellel on potentsiaali inimeste veendumusi muuta. Kõike eelnevat arvesse võttes ei tohiks antud artiklil sellist mõju olla.

Kindlasti on artikkel ja selles toodud probleem seotud laiemaga kontekstiga. Ühelt poolt seostub teema ristiusu pika ajalooga, teisalt sajanditepikkuse teaduse arenguga. Võib-olla on esmapilgul aga peamine hoopis sõnavabadus USA-s. Kontekst kuhu artikkel sisu poolest asetub on küllaltki nüansirikas ja laiahaardeline.

Kommentaariid

See artikkel oli analüüsitavatest kõige suurema kommentaaride arvuga, samas võis märgata, et erinevate kommenteerijate arvu poolest ta kindlasti teistest ees ei olnud, sest väga paljud kommentaarid olid kirjutatud ühtede ja samade inimeste poolt. Samuti paistsid kommentaarid silma pikkuse ja põhjalikkuse poolest. Tekkis foorumilaadne keskkond, mida võiks nimetada lausa Eesti kreatsioonismidiskursuse oluliseks osaks.

Eelpool välja toodud artikli analüüsist lähtuvalt tekkis ka kommentaarides vastasseis kahe diskursuse vahel. Nendele lisaks oli mitmeid vahepealseid lähenemisi ja ka mõned lisadiskursused.

Kohe joonistusid välja kristlik diskursus ja teaduslik diskursus. **Kristlikku diskursust** iseloomustasid kommentaarides dogmaatilised väited maailma ja elu loomise kohta ning

vaimulik sõnavara. Näiteks oli palju kommentaare, kus tsiteeriti piiblit. Seda diskursust iseloomustasid ka kategoorilised ja argumenteerimata väited ning peamiselt küsimusi sisaldavad ja seletusi nõudvad kommentaarid vastaspoolele.

Kristlikku diskursust pooldavate kommenteerijate jaoks olid piiblitõed iseenesest mõistetavad, mis ehk kandsid mõnegi kommenteerija uskumustesüsteemi. Teise äärmusse kuuluvate kommenteerijate uskumustest on ilmselt suur osa rajatud teaduslikele faktidele. Hoiakud vastaspoole suhtes olid enamasti negatiivsed, uudis ise konflikti objektiks suures osas kommentaarides polnudki.

vfd

08.07.2005 02:28

Jumal on isik....nii nagu inimene koosneb ihust, hingest ja vaimust,nii koosneb Temagi ihust, hingest ja vaimust e. siis Isa,Poeg ja Püha Vaim. ja iga religioon,mis ei tunnista seda Jumalat,vaid arvab,et Jumal on siiski üks komponent ainult, on tõelisest Jumalast väga kaugel ja ei suuda ka inimest aidata Jumalani.

uncle ben

21.06.2005 12:30

lapsed ka ei sünni vaid toonekurg toob neid sealt kus jumal neid loob...

Ka teadusliku lähenemise pooldajad olid kohati kasutanud kristlikku diskursust, et nende väiteid ümber lükata. Toodi näiteid Jehoova tunnistajate kohta, aga ka näiteks tsiteeriti piiblit vastupidises kontekstis. Lisaks kristlikule diskursusele esines ka teiste religioonide kohta käivaid ja sõnavara kasutavaid kommentaare, samas olid need enamasti kristlusega seotud.

Kui artikkel rääkis maailmavaatelisest konfliktist, siis antud kommentaarid tõestasid sellise konflikti olemasolu. Artikli mõjul aktiveerusid kristliku ja teadusliku diskursuse pooldajad Eesti internetikeskkonnas ja pidasid oluliseks arvamust avaldada.

Aladiskursusena võib vaadelda ajaloolist kristlust käsitlevat diskursust, kus seoti religioon ja kiriku ajalugu. Käsitleti keskaega, esines märksõnu nagu „dogma”, „ketser”, „usupuhastus”. Samamoodi leidis käsitlust näiteks Nõukogudeaja ateistlik suhtumine. Tuleb arvestada, et juba põhikooli ajalootunnis on enamik inimesi saanud teadmise ususõdade, keskaja kirikiuvõimu, aga ka teadussaavutuste kohta. Sellised uskumused on paljude poolt jagatud

ning evitakse kindlaid hoiakuid. Sama saab öelda ka Nõukogude ateistliku süsteemi kohta, mille puhul toetavad vahendatud kogemusi ka jagatud otsesed kogemused.

Priit

05.07.2005 01:53

Maa on ümmargune, maa on ümmargune, ai, ai kõrvetab, maa on lapik, maa on lapik.

Janno

30.06.2005 00:32

Kristlik kirik ja kommunistid on läbi ajaloo olnud äärmiselt sallimatu teisitimõtlejate suhtes. Mõlemad nii kristlased, kui kommunistid on läbi ajaloo teisitimõtlejaid jõhkralt piinanud ja hukanud. Mõlemad, nii kristlased, kui kommunistid ütlevad tänapäeval, et mõrtsukad polnud õiged kristlased, või polnud õiged kommunistid./...

Teisalt võeti paljudes arvamustes omaks **teaduslik diskursus**. Sellisel juhul kasutati teaduslikke ja erialaseid termineid. Oli arvamusi, kus peeti oluliseks iga väidet põhjendada faktide või argumentidega ning seada kõik argumenteerimatu kahtluse alla. Esines filosoofilisi arutlusi, mida võiks pidada heaks näiteks loogikast.

Mees

06.07.2005 18:23

.../Jumala ebatäiuslikkust tõestab veel see, et ta üldse maailma lõi. Kui jumal on piiritult täiuslik, siis ei hakkaks ta mitte midagi looma - tal oleks kõik olemas, mis vaja, ja täielikult puuduks vajadus midagi muuta. Muudetakse selleks, et täiuslikkuse poole pürgida. Aga jumal lõi - seega oli tal vajadus midagi muuta. Mis tähendab, et ta ei olnud täiuslik.

Teiseks, isegi kui ta midagi looks, ei saaks piiritult täiuslik olend luua mitte midagi ebatäiuslikku. Kogu tema looming oleks täiuslik. Aga täiuslik inimene ei langeks pattu. Inimene aga langes pattu ja oli seega ebatäiuslik. Kuna täiuslik jumal ei saanud ebatäiuslikku inimest luua, siis on jumal ebatäiuslik.

Seega kogu loomislugu ning lugu piiramatult täiuslikust jumalast on üks suur loogiline vastuolu.

Võimalikud lahendused:

- a) kogu see lugu on väljamõeldis.
- b) jumal on ebatäiuslik./...

Näiteks tuleb teaduslik diskursus välja paljude kommenteerijate pseudonüümidest: Füüsik, kaine realist, skeptik, aatomik, bioloog. Samuti tunnistavad seda bioloogia- või astronoomia aladiskursuse esinemine, näiteks kasutati sõnu: Andromeeda udukogu, kosmos, päike, tähed, Suur pauk.

Võis täheldada, et mingil hetkel väljus diskussioon nendest evolutsiooni ja loomise piiridest, mille temaatiliselt seadis kommenteeritav artikkel. Küsimus-vastus vormis võeti vaatluse alla laiem temaatika ja probleemid, nagu: mis on elu?, mis on armastus?, mis on materiaalne, mis vaimne? Mis on fakt?.

leo

24.08.2005 17:48

.../Mul on piisavalt tundlikud näpud ja ma hakkan koodikettaid järjest keerama ja leian ühe, mis

teatud asendisse kergemini pöördub. Sest temale toetus parasjagu lukustusmehhanism.

Nüüd ma jätan selle ketta sellesse eelitatud asendisse, lukustusmehhanism nihkub mõne sajandiku mm võrra edasi ja toetub nüüd mõnele järgmistest ketastest, mille ma analoogsel viisil kindlaks teen ja õigesse asendisse sean, jne. Kokku võib kuluda umbes sadakond liigutust ja lukk on avatud!

Võttes nüüd inimese genoomi oma 80 miljoni aluspaariga kui 80 miljonit koodiketast, igaühel 4 võimalikku asendit, saame teatud mõttes samasuguse koodluku./...

Oluline on märkida, et lisaks nendele kahele suhteliselt selgele diskursusele oli ka kahe kombinatsioone ning keskteelist lähenemist. Näiteks esines ebausklikke kommentaare, kus räägiti eelmistest eludest, kummitustest ja ebausust. Lisaks piiblile toodi näiteid ka mujalt kirjandusest (nt tsiteeriti Kafkat). Esines ka selliseid sõnavõtte, mida võiks nimetada ettevaatlikuks kreatsioonismiks. Analüüsil tundus, et kuna antud artikkel ja esitatud teema kompavad lugejate uskumuste piire, rakenduvad tõlgendamisel ja artikli suhtes hoiaku kujundamisel peamiselt just tugevaimad uskumused. Need võivad mõnel juhul, aga olla erinevad artikli diskursusest.

skeptik

08.07.2005 09:56

.../Kui reaalsus ja teaduslik teooria ei vasta teineteisele, siis teadlane hülgab teooria.

Kui reaalsus ja usudogma ei vasta teineteisele, siis usklik hülgab reaalsuse./...

Arutelu sisaldas rohkesti viiteid teistele tekstidele, mis internetis saadaval, samuti näiteks sarnastele diskussioonidele Delfis ja teistes internetiportaalides. Intertekstuaalsust esines selle artikli kommentaarides küllaltki tihti. Leidus väga palju ka nn metakommenteerimist, kus kommenteeriti kommenteerimist. Huvitav oli täheldada, et teatud hetkel võtsid diskussioonis osalejad omaks sarnase kommentaari formaadi – kõigepealt esitati kellegi varasem väide, siis toetati seda, või lükati ümber. Kuigi arutelu läks kohati agressiivseks, ei esinenud kuigi palju sõimu ega laimamist. Kindlasti lähtuti kommenteerimisel muuhulgas varasematest kommentaaridest, mida käsitleti tihti uudisega koos ühtse tekstina.

Lisaks eelpooltoodule võis eraldi vaadelda ka USA-le keskenduvat lähenemist, mida võiks nimetada **ameerikadiskursuseks**. Osad kommentaarid puudutasid pigem ookeanitagust suurriiki kui artikli vastasseisu kahe maailmavaate vahel. Näiteks naeruvääristati USA inimesi ja nende rumalust. Diskursust võis märgata ka pseudonüümides: uncle ben, homer, JFK. Puudutati USA Lähis-Ida sõdasid, toodi näiteid ameeriklaste tegutsemise kohta Iraagis ja mujal, kasutati ka islamiga seotud sõnavara. Puudutati USA ajalugu ning võrreldi sealset olukorda teiste riikidega. Toodi välja oma kogemusi, näiteks kommenteerija Jenkkimees kirjutas ameerika ühiskonda ja suhtumist kaitsvaid kommentaare ja avardas artikli tausta. Võis märgata vastasseisu ameerika eluviisi pooldajate ja vastaste vahel.

USA kultuuriga puututakse kokku igapäevaselt ning sellega seoses on avalikkuses palju jagatud vahendatud kogemusi. Ilmselt on mõnel inimesel Ameerika suhtes kujunenud välja tugevad hoiakud, ning seetõttu pööratakse tähelepanu oma reaktsioonides USA-kesksele käsitlesele.

woozy

03.07.2005 14:24

george bush has two sides of brain: in the left side of brain there is nothing right and in the right side of brain there is nothing left...

elvis still lives. elagu elvis...

Jenkkimees

19.08.2005 06:00

.../Naeruväärne on kujutada, et Ameerika tuhandete ja tuhandete kinode üle saaks ühe filmi näitamise keeldu maksma panna kui filmi sisu pole seaduse poolt keelatud üldiseks

näitamiseks. Ja evolutsiooni filmi näitamine pole keelatud. See võib küll olla liiga igav publikule ja seepärast jääb see näitamata, sest selle turustamine ei kannata./...

Augustinus

21.06.2005 13:44

Need ultrakonservatiivsed usufundamentalistid ilmselt kujutavad Jumalat ette mingi habemega vanamehena pilve peal. Ülimalt lapsik arusaam ja on täiesti selge et nad pole saanud hakkama Piibli lahtimõtestamisega. Kui sellised võimu juurde saavad on tulemus sama kole kui Taliban.

Võib-olla eelmisega seotud, kuid ka eraldiseisvana, võis analüüsil eristada **demokraatiadiskursust**. Osades kommentaarides räägiti sõnavabadusest ja usuvabadusest. Sisse toodi poliitilisi termineid, aga ka näiteks propaganda ja ajupesu, vandenõuteooriate käsitlusi. Poliitilise ja demokraatia diskursusega seoti ka evolutsiooni ja loomise käsitus, näiteks rõhutasid mõned kommenteerijad arvamuste paljususe olulisust. Tänapäeval rõhutavad poliitikud ja aramusliidrid tihti demokraatiaprotsesside tähtsust, ning sellise arutlusviisi on ka mõned kommenteerijad omaks võtnud, tõlgendades sõnumit demokraatlikust aspektist lähtuvalt.

4.1.2. Sündmusepõhised resonantsi juhtumid

Raudmees Gunnar Graps on surnud

Autorina märgitud: BNS/PM

Ilmumisaeg: 17.05.2004 10:31 (täiendatud kell 11.42.). Kommentaaride arv: 405

Artikli pealkiri on korrektne. See sisaldab tiitlit „Raudmees”, mis vihjab ühele Grapsi kuulsaimale laulule. Tiitlid on artiklis olulisel kohal. Grapsi nimetatakse veel legendaarseks rokkmuusikuks, iidoliks.

Artikkel algab tavalise lakoonilise surmateatena. Algas meenutab suvalist politseiteadet. Politseiamet kui allikas annab teada, et mees leiti oma kodust ning mainitakse, et vägivaldse surmaga tegu ei ole. Kirjeldus meenutab veidi kriminaaluudist ning võib näha eeldust, nagu tekiks lugejail küsimus, kas tegu võis olla mõrvaga. Võib-olla teate lakoonilisus, ootamatus ja ka krimiuudislik lähenemine tekitavad lugejais sellekohase kahtluse. Peamiselt refereeritakse artiklis BNS-i sõnumit.

Artiklis peetakse vajalikuks lugejaile teatada, miks muusik suri, hoolimata sellest, et kindlaid andmeid lehel ei ole. Allikana esineb kitarrist Erki Sepp, kes mainib kadunu rasket depressiooni. Selle haigusega on kogemusi ja kokkupuuteid ilmselt paljudel lugejatel. Samas surma seostamine depressiooniga lisab artiklile tõlgendusvõimalusi.

Artikli teine pool kirjutab Grapsi saavutustest. Need võimaldavad lugejatel oma kogemusi paremini infoga seostada ja annavad Grapsi isikule olulisust ehk veidi juurde. Üles on loetud Grapsi bändid läbi aastate ja kuulsamad laulud.

Ilmselt tekitab avaliku elu tegelase ootamatu surm auditooriumis kiire reaktsiooni. Selline uudis tõlgendatakse eeldatavasti küllaltki üheselt ning see tekitab kindlaid emotsioone. Inimestele, kellel Grapsist head mälestused, või tugevad otsesed või vahendatud kogemused, mõjub sõnum ilmselt šokeerivalt ja tekitab mitmeid küsimusi (nt surma põhjuste kohta). Mõnele neist on artiklis ka vastata püütud, samas ei ole vastuste otsimine domineeriv.

Popkultuur on inimestele igapäevane nähtus, samas ei mõelda sellele kuigi palju. Kindlasti on inimestel kindlad hoiakud ja ideaalid, mis väljenduvad muusika puhul nende eelistustes. Võib arvata, et kõige tugevama reaktsiooni kutsub Gunnar Grapsi surm esile just nendes, kes temast kõige enam lugu pidasid. Mehega seoses on palju mälestusi veidi vanemal põlvkonnal, samas rokkmuusika austajail. Võib eeldada, et just nemad on peamised kommenteerijad.

Kommentaarid

Enamik sellele *online*-uudisele antud kommentaaridest on otsesed reaktsioonid sündmusele ja uudisele. Kuna tegemist on surmateatega, siis on kommentaarid kaastundeavaldused ja järelehüüded ning neid võikski vaadelda teatud diskursiivse formaadina.

Kommentaarid sisaldavad hulgaliselt hetkeemotsioone, väljendatakse kurbust ja kaastunnet. Mitmed kommenteerijad kasutavad oma pärisnime, mis on netikommentaaries ebatavaline. Kirjeldatakse isiklikke kogemusi, kokkupuuteid Grapsiga, tema muusikaga ja mälestusi, mis nendega seonduvad. Grapsi lahkumist võrreldakse heade tuttavate või sugulaste lahkumisega. Kommentaarid sisaldavad palju hüüumärke ja lühikesi hüüdlauseid, samuti sina-vormi, mispuhul justkui suheldakse Grapsi endaga. Teisalt suhestutakse teiste kommentaatoritega, kellega jagatakse emotsioone ja oma kogemusi. Võiks väita, et sellise uudise puhul on inimeste kogemused küllaltki sarnased, samas ei arutleta Grapsist igapäevaselt teistega, seepärast peetakse hoiakuid ja hinnanguid Grapsile ainulaadsemaks, kui nad tegelikult on.

mari

19.05.2004 10:00

Ma ei suuda seda ikka uskuda. Gunnarist sai juba minu varases lapsepõlves üks suur iidol. Olen tema tegemisi jälginud väga pikka aega, isegi mehed elus valisin eneselegi teadmata, tema järgi. Õnnelikud on lähedased ja sõbrad, kes teda tundsid. Minu siiras kaastunne. Ma usun, et Gunnar ise jättis meiega hüvasti just siis kui pani kokku viimase plaadi "Rajalt maas", seda kuulates ütles miski, et see on hüvastijätt ja see tegi haiget. Puhka rahu, Gunnar. Sinu loodud muusika on hindamatu.

JS

18.05.2004 13:12

Kui oleks minu võimuses, siis vahetaksin Gunnariga kohad.

Tal jäi veel liiga palju tegemata.

Samas siiras ja südamluk kaastunne Gunnari omastele ja lähedastele.

Isegi kommenteerijad ise märkavad tendentsi, et ebatavaliselt ei ole loo juures ühtki negatiivset kommentaari, seda nimetatakse ühes arvamuses isegi Gunnar Grapsi viimaseks vembuks. Paar korda esinetakse üleskutsega: minna Raekoja platsile laulma või küünlaid viima. Osadel juhtudel mainitakse rokisõprade ja fännide kogukonda. Reaktsiooni uudisele võib pidada tugevaks ja esineb vajadust oma emotsioone demonstreerida ja jagada.

Mõned sõnavõttud toetuvad Grapsi enda loomingule, aga ka muusikamaailma üldisemale diskursusele. Nii näiteks nimetatakse Grapsi GG-ks, Raudmeheks (nagu ka artikli pealkiri), kunstnikuks, rokipeeruks. Mitmetel juhtudel mainitakse, et Grapsi looming jääb edasi kestma. On kommentaare, kus kirjas mõned muusiku lüürikaread või ka luule mujalt. Tsiteeritakse paaril korral Grapsi viimaseid intervjuusid.

-

17.05.2004 11:15

maa vajub jalge all

nii kui hiilib kaos

nagu maalim kaoks

jääda sinuga koos.

kaotan kõik mis kunagi sain

loodan siiski, ei pea mind kinni

kui keegi ootab

sest kardan kaotan...

ja nii ongi kõik läinud. jäänud on laulud ja mälestused.

fännid kindlasti lähevad teda saatma, kujutan ette, kui palju neid on...

Grapsi surm seostatakse teiste muusikutega, kes on hiljuti lahkunud ning ehk enne õiget aega. Näiteks mainitakse erinevates ütlustes Mati Nuudet, Tarmo Pihlapit, Freddy Mercury, Elvist. Esineb ka kommentaare, kus võrreldakse Grapsi muusikat popmuusikaga või otsitakse lahkunule mantlipärijat. Kirjutatakse paaril korral ka loomeinimeste raskest elust ja sotsiaalsest läbipõlemisest. Tekib seoseid uudise ja laiema konteksti vahel, need seosed vormistavad emotsioone.

Tõnu Kalvet

17.05.2004 11:11

Kas tõepoolest SEDA oli vaja, et Riigikogu viimaks ometi loovisikute seaduse vajalikkust taipaks? (Nii, nagu näiteks alles "Estonia" hukk sundis ohutusnõudeid tõsiselt võtma.) Või pole isegi see juhtum riigiisadele küllalt veenev tõend selle kohta, kui kaitsetud on

loomeinimesed tegelikult?! Pidev vee peal püsimise nimel "uhamine" ja kindlusetustunne tuleviku suhtes põletab ju lõpuks läbi igaühe. Olgu ta või rauast.

Mõnedel juhtudel seostatakse kurb sündmus mütolooiliste ja religioossete käsitlustega. Nii näiteks öeldakse ühel juhul, et Graps läks Valhallasse (viikingite teispoolsus), või teisel juhul, et mees ületab parajasti Stynxi jõge, viibib Elyseumi väljadel. Mitmel korral käib läbi mõte taevasest orkestrist, kuhu Graps trumme mängima asus.

Tõnu

17.05.2004 11:15

Ma ei olnud kunagi eriline Gunnari fänn, kuid täna , lugenud seda teadet, tajun erilise selgusega, et ka raud väsis. Alles eile oli ta meile - 50-ndate põlvkonnale oma poiss, lihtsalt Grapsi Gunn. Täna peame tõdema, et nüüd kõlab Sinu raudne muusika Elyseumi väljadel. Sügav kummardus Sulle, Gunnar, viimsele tee, kaastunne lohutamatus leinas omastele ja sõpradele. Samas uskuge, ka Gunnar teab, et: " show must go on ", nii ütles aastaid tagasi tema kolleeg. Jumal õnnistagu Sinu viimast puhkepaika ja olgu Sulle armuline

Taevane bänd

17.05.2004 13:41

Seal on Kurmet, Alender, Pihlap, Nurmis, N uude, Kriik ja nüüd ka... Graps.
Gunnar nägin Sind esimest korda 1974 Viljandis, jätsid unustamatu mulje mulle poisikesele. Võttis pisara silma kui kuulsin Sinu lahkumisest. Puhka rahu RAUDMEES!!!!!!

Nagu näha ka Tõnu kommentaarist, on internetikommentaaries ka sellise uudise puhul intertekstuaalseid väljendeid ja vihjeid, mis uudise käsitlusviisi laiendavad. Muidugi võib leida kommentaaride hulgast ka selliseid, mis sisaldavad erilisemaid seoseid, näiteks paaril korral mainitakse pensionifondi reklaami, kus Graps üles astus. Nüüd nähakse seda iroonilisena. Samuti seostatakse mehe surm Eesti ühiskonna probleemidega. Näiteks, et siin valitseb ükskõiksus teiste suhtes seni, kuni midagi halba juhtunud pole. Vähesel määral kritiseeritakse artiklit ennast, selle lakoonilisust ja sõnavalikut.

M.

17.05.2004 10:38

Sügav kaastunne.

Kas tema mitte ei rekaaminud neid pensionisambaid.. Saatuse iroonia.

Riina

17.05.2004 13:13

Seoses GG surmaga alustame üle-eestilist kampaaniat "HELISTA TUTTAVALE, KELLEL TEAD OLEVAT MURESID"

Helista kohe ja edaspidi! Jagatud mure on pool muret. Eestlane on kinnine ega tule ise kurtma, samas võib asi olla juba väga tõsine.

Läänemerel võib tulla kõigi aegade suurim torm

Autor: PM Online

Ilumisaeg: 08.01.2005 14:32 (Täiendatud kell 14.52). Kommentaaride arv: 446

Tegemist on *online*-uudisega ning sõnumi sisu on mõeldud operatiivfona, teadaandena. Siiski on artiklisse põimitud ka sensatsioonilisust. Sellele viitab ka pealkirjas sisalduv tiitel „kõigi aegade suurim”. Tormi suurust ja erakorralisust rõhutatakse hiljem veelgi, ka näiteks lainekõrguse nimetamisega. Selline rõhutus peaks inimestesse ettevaatust külvama.

Tuleb arvestada, et sellistele teadaannetele püüavad meediakanalid avaliku huvi kaalutlusel võimalikult suurt tähelepanu koguda, et hoiatus kõigini jõuaks. See tähendab, et uudist levitavad kõik meediakanalid ning ka inimesed jälgivad teadaandeid hädaohust kõrgendatud tähelepanuga. Võib oletada, et kui kuuldakse raadiost hoiatust, otsitakse selle kohta lisainformatsiooni internetist.

Märksõnaks, mis uudise diskursuse seisukohalt oluline on, võib pidada „hoiatama”, seda kasutatakse teadlastest ja spetsialistidest allikate jutu refereerimiseks ning kogu uudis toimib hoiatusena. Laiema diskursusena võib mainida ka ilmaennustusdiskursust. Artiklis esinevad sõnad: veetase, laine, laine intervall, torm, tuul, tsüklon, orkaan. Ka allikad on ilmaspetsialistid, kes ilmaennustamisega tegelevad.

Üldiselt võib arvata, et inimesed tõlgendavad artiklit nii nagu ta mõeldud on – tormihoiatusena. Samas võib tormi ohtlikkuse tõlgendamine toimuda erinevalt. Lugejate hulgas on kindlasti neid, kes peavad teksti võimendatuks ega usu ilmaennustuse õigsust. Samamoodi on ilmselt inimesi, kes sellise teksti suhtes väga vastuvõtlikud on.

Eestimaalastel tekib seesuguse hoiatusega seoses kindlasti mitmeid konnotatsioone. Mereriigi elanikud on enamasti näinud mäslevat merd, samamoodi ollakse kursis laevaõnnetuste ja tormi kahjustustega, mis nii meil kui mujal juhtunud. Seega võib eeldada, et paljudel lugejatel tekib tekstiga mitmeid seoseid, on ju sarnaseid jagatud kogemusi.

Kommentaariid

Uudisele anti kokku 446 kommentaari ning enamjaolt olid need suhteliselt sarnased. Kuna uudis oli justkui eelinfo, siis esimene osa kommentaaridest olid sellised, milles väljendus tormi tuleku ootamine. Teise osa moodustasid öised kommentaarid, mis postitatud siis, kui torm akna taga möllas, ning viimased kommentaarid olid tormijärgsed. Resonantsi tekitas sündmus ise, meedia oli koht, kust sündmust jälgida.

Ühe läbiva vormina kommentaaride hulgas tuleks märkida vaatlust ning raporteerimist. Nimelt leidsid kommenteerijad, et tegemist on põneva sündmusega, mida tuleks jälgida ning kogeda. Seda vaatamata hoiatustele. Suur osa kõikidest kommentaaridest olidki ilmavaatlused: kirjeldati seda, mis akna taga paistis, mida internetist leiti, isegi kuidas lemmikloomad end parajasti tunnevad. Tegemist oli nõ **ilmavaatlusdiskursusega**. Omavahel suheldi aktiivselt, tekkis isegi justkui kogukond, kes koos tormi üle elab.

kah Pärnust

08.01.2005 21:51

kodused lemmikloomad endiselt rahulikud aga tuul on juba tuntav ka kodus st. aegajalt müttab majaseinte kallal niimoodi hooti... krt MINA KARDAN!!!!!!

Kommentaariidele lisati lisaks pseudonüümile ka asukoht, et erinevates linnades olijad saaksid teada, kus midagi toimub. Sõnavara poolest hakkas silma sünoptikutele ja meremeestele omaste terminite kasutamine. Ilmselt on antud artikli ja kommentaaride tõlgendamisel üheks väga oluliseks mõjuteguriks uudishimu, mille tõttu ka tähelepanu koondub. Tahetakse toimuvast teada saada, püütakse leida vastuseid tekkinud küsimustele. Sõnavõtudest võib välja lugeda ärevust ja muret, mis sageli väljendus humoorikate vahepaladena.

läänerannik

08.01.2005 23:44

tund tagasi läks vool, pool tundi tagasi net . . . 2minutit tagasi vaatas lehm suuretoa aknast sisse ja ytles midagi , aga maei saand häste arü . . .miskit, et lauda uks pange tema

järele kinnii vist. nyüd on tipphetk - ämma ei leid enam yles majast - - äkkistui lendas äää. .
. hommikul oli mu aadress veel tõstamaa, aga nyid käis korra akna alt varbla silt läbi, karm värk. Apppppiiiiiiii

Haapsalu

09.01.2005 05:32

Haapsalu upub ka . inimesi evakueeritakse . päästekad, kiirabi ja kaisteliit seab ringi. vesi pea kesklinnas ja seda tuleb aga juurde.
sajandi torm???

Pärnus ju

09.01.2005 02:18

205 cm üle normi, 170-ga hakkas üle ujutama.

Nagu kommentaaridest näha, võeti teatavas mõttes üle uudise žanriline lähenemine. Kui uudise märksõnaks oli ilmaennustus ja raporteerti sünoptikute ütlusi, siis kommentaarides võeti omaks reportaaži žanr ja üritati edastada operatiivinfot nagu uudistekstis endaski.

Kommentaariesse on põimitud erinevaid diskursusi. Üheks selliseks käsitusviisiks, mille alusel reageeringud arvamusteks formuleerusid võiks pidada nn **katastroofi- või tsunamidiskursust**. Tormi seostatakse teiste loodusõnetustega, mitmel korral mõni nädal varem aset leidnud Aasia tsunamikatastroofiga. Ohvriterohke õnnetus Kagu-Aasias oli inimestel selgelt meeles ning seetõttu konstrueeriti ka tormiuudist sellest lähtuvalt. Märksõnana kasutataksegi palju sõna „katastroof”. Mõned kommenteerijad kardavad suure katastroofi võimalikkust, teised kahtlevad selles. Teine termin võiks olla „kliima soojenemine”, milles nähakse kohati ilmafenomenide seletust ja põhjust.

Blondiin

08.01.2005 14:55

Mis saab bmeie väikesaartest ja nende elanikest, hoonetest? On see tsunamilaadne värk?

inimene

08.01.2005 18:39

huvitav,kas see torm on seotud kuidagi selle tsunami ja maavärinaga,mis paar nädalat tagasi tais või indias või kus iganes oli

NOA

08.01.2005 19:56

KÕIK SEE MEES MINULE APPI LAEVA EHITAMA!!!

tudeng

09.01.2005 02:09

värisege patused, viimne päev on lähedal, kõigepealt tegi puhtatöö Aasias, nüüd puhastab Läänemere rannikud. Kas tõesti "day after tomorrow" ? See on see globaalne kliima soojenemine, värisege patused!!!

Kommenteerijad tunnevad muret oma lähedaste, mõne piirkonna, aga ka (paaril korral) Lennart Meri käekäigu üle (elas Viimsi poolsaarel). Samas parastatakse rikkaid, kes elavad „lollide külades” või Tiskres. Märgata võib geograafilist lähenemist probleemile, ka uudise juures internetilehel on ilmakaart. Rannikualad ning nendel elavad leitakse olevat ohus.

Siinkohal tuleb mõnel juhul sisse ka Estonia **katastroofi- ja üldiste mereõnnetuste** teema. Näiteks nimetatakse sündmust nimega „Baltic Storm II” (Vihje Estonia uppumist kajastavale filmile). Ilmselt seostub uudisartikkel Estonia katastroofi kajastavate uudistega. Ka sellega seoses kirjutati lehtedes lainekõrgustest, intervallidest ja suurest tuulest. Samuti on laevaõnnetus eestlastele lähedasem kui uputused võõrriikides, mis hilisema tormi tagajärjega ehk rohkem kokku läinuks.

Lisaks eelpool toodutele esineb näiteks nõrdimusi Otepää suusavõistluse ärajätmise kohta. Esimestes kommentaarides seatakse kahtluse alla ilmaennustuste paikapidavust. Samas nii Otepääd puudutavaid kui ka ilmaennustuses kahtlevaid kommentaare on vähe.

Eesti uus eurolaul on «Tii»

Autorina märgitud: PM Online

Ilmumisaeg: 08.02.2004 09:31 (hiljem täiendatud). Kommentaaride arv: 1108

Tegemist on väga lakoonilise *online*-uudisega, millega Postimees edastab lihtsalt Eesti eurolaulu konkursi tulemused. Pigem on tegemist statistikaga. Lisaks võitjalaulule on ära toodud ka kõik teised osalenud laulude nimed, esitajad, autorid ja kogutud häälte arvud. Oluliseks võib pidada seda, et tegemist on eurolaulu valimistega, mis tähendab kindlat raamistikku. Uudises mainitakse ka seda, et tegemist on võrokeelse lauluga. Lisainfona on edastatud tõsiasi, et võistluse ajal oli ETV-s arvutiprobleeme.

Tekst on loodud esmaste tulemuste edastamiseks ning erinevateks tõlgendamisteks ei jäeta kuigi palju ruumi. Kuigi ilmselt tekib lugejail uudisega seoses mitmeid mõtteid ja arvamusi, ei tulene need võibolla niivõrd tekstist, kuivõrd hoiakutest lauluvõistluse või võidulaulu suhtes.

Usutavasti on paljud kommentaatorid jälginud võistlust teiste kanalite vahendusel, samas tullakse internetileheküljele oma arvamust avaldama. Ilmselt on kommentaatoritele oluline jagada emotsioone ja muljeid, et tekiks mingisugune arusaam avalikkuse üldisest arvamusest ja meelestatusest.

Eurolaulu puhul on huvitav täheldada, et see seondub eestlaste jaoks küllaltki laia teemaderingiga. Kommentaarides võidakse mainida näiteks varasemaid lauluvõistlusi, Eesti suhteid teiste riikidega, muusikamaailmaga. Samas võib võrokeelne „Tii” tekitada konnotatsioone keeleküsümuse, Eesti erinevate gruppide ja regioonide kohta.

Kommentaariid

Vaatamata kommentaaride väga suurele hulgale, oli artikli „Eesti uus eurolaul on „Tii” tagasiside suhteliselt homogeenne. Peamiselt pöörati tähelepanu konkursi tulemustele ja tõsiasjale, et hääletamisel esines probleeme. Seoseid muude levinud käsitusviisidega oli suhteliselt vähe. Suur osa kommenteerijatest tundusid olevat lapsed või teismelised, sellest andis aimu kohati algeline keelekasutus ning emotsioonide esitus. Paljud kommentaatorid identifitseerisid ennast ise kooliõpilaste või noortena.

Suur osa kommentaaridest keskendus võidulaulu suhtes arvamuse avaldamisele. Seda kas kiideti või tehti maha, samas ennustati, kuidas lool edaspidi võiks minna. Eurovisoon on taasiseseisvunud Eestis tekitanud kirgi ja koondanud suurt tähelepanu, selletõttu võib eeldada, et inimestel on välja kujunenud tõlgendusviisid ning nendest kommenteerimisel lähtutigi. Emotsioonid ja reaktsioonid näitasid hoiakuid, mis lauluvõistluse suhtes eksisteerivad. Kommenteerijad avaldasid näiteks oma lemmikute nimed, samas kirjutati oma nägemustest õige ja vale võidulaulu kohta.

Juhul kui kommenteeriti teisi sõnavõtte, siis keskenduti kaaskommenteerijate reaktsioonidele, diskussiooni ei tekkinud.

Lihtsalt minu arvamus

07.02.2004 23:33

No tere talv. Kus siis saime ka loo endale eurovisiooniks, sellise lauluga võivad nad kuskil seal Võrus esineda mitte eurovisioonil.aga no pole hullu teeme EESTLASTE margi rohkem täis,muud mitte midagi.Oleks hea kui kuskilt saaks ikkagi eesti keelsed sõnad ka sest sellest laulust nyd kyll midagi eriti aru ei saanud ja seda veel eurovisioonil esitda no maei tea. Minu arvates oli kymneid kordi paremaid laule kui see aga midagi pole teha rahvas valis selle siis olge õnnelikud viimase koha eest mis me eurovisioonil kinni paneme,jesss viimane koht siit me tuleme.

Täheldada võis, et suur osa kommenteerijate pseudonüümidest olid seotud reaktsiooniga uudisele: liisi poolt, pettunud, uskumatu, hirmunud, nõrдинud televaataja. Huvitav on ka märkida, et kui enamik kommentaare olid otseselt reaktsioonid uudisele, siis selliseid leidis ka palju nende sõnavõtude hulgast, mis olid postitatud üle kuu aja pärast uudise ilmumist.

Tähelepanu all oli hääletamissüsteem, mis ei toiminud nii nagu loodeti. Enamik kommenteerijaid mainis, kas ta sai hääletada või andis telefon kinnist tooni. Siiski juureldi ka selle üle, kas õigem oleks rahvahääletus või žürii otsus. Nõuti kordushääletust, samas oli palju neid, kes võistlusega igati rahule jäid. Mitu korda väljendati soovi näha juba tulevat „Ärapanija” telesaadet, sest loodeti, et seal kritiseeritakse hääletusprotsessi.

Tähelepanu tekitasid ka võidulaul ja võidulaulu esitajad, ansambel Neiokõsõ. Analüüsisiti nende välimust, esitust, plusse ja miinuseid. Lauluga seondusid võrokeste- ja keeleteema. Näiteks olid mõned kommentaarid kirjutatud murdes.

ummamuudu lugu

08.02.2004 19:54

Jess.Nuu tuu läts küll nüüd täppi,ma mõtle tuud laulu.Parembat ess mõistnus tahtagi.Olge tubli neiokõsõ.Elagu Võro kiil-uma ja hää.!:P

andreas

07.02.2004 23:46

Eesti rahvas on täielikult haige, et sellise joru valis. Mida te mõtlete seal saavutada??? Te ei mõtle vist midagi. Sellepärast ratsutavadki kõik meie seljas sajandeid, et ME OLEME TÄIELIKULT DEBIILNE RAHVAS. SIBERISSE KÕIKI!!!!

no mida!!!!

07.02.2004 23:20

õige laul võitis??? no palun!!! selle valisid eksju need kes valisid rüütli presidentiks?? kui

tõesti meeldib see laul, siis kuula kodus, aga Türi sõitmine sellisega on haige. see kõlaks türgis samamoodi kui kõik soome eurolaulud alati.... saades viimase koha! pealegi see oli üks ebaõnnestumaid hääletusi, kuna kõik võrgud olid hõivatud ja lihtsalt ei saanudki ju hääletada!!!!

Tulemusi seostati kohati poliitikaga ja Eesti mainega. Näiteks väideti, et „Tii” esindab „Rüütli elektoraati”, samas arutleti Eesti maine üle Euroopas, mis nüüd lugejate arvates kannatada sai. Teisalt leiti, et oluline on hoida oma rahvuslikku identiteeti ja jääda ka Eurovisiooni võistlusel iseendaks ja eestlasteks. Mitmetes kommentaarides esines Euroopaga seonduvaid sõnu (nt Öiro, eurojobud, europop). Võib eeldada, et kuna kümmekond aastat on Eurovisiooni esitatud olulise riikide vahelise võistlusena, on tekkinud eestlaste hulgas ehk isegi liialdatud tähtsustamist. Võistlust nähakse olulisemana ning laiahaardelisema, kui ta tegelikult on. Mõned kommenteerijad leidsid, et hääletamisprobleemid olid kinnituseks vandenõust ja et võistlusel tehti kindlasti sohki.

sinder

08.02.2004 00:08

mulle meeldis tohutult, et helistajad saatsid puu taha/üle varre ja kuhu iganes kõik need, kes oleksid igatsenud laulu valida euroseebi järgi ja valisid selle, mis neile tegelikult südames ja hingelähedane.

kui eesti rahvas ka muudes asjades oma tahet väljendaks ja ei püüaks lihtsalt kellelegi või rahale meeldida, siis võiks sellest riigist veel ka asja saada.

AGA mis puutub sellesse, nagu poleks mõned helistada saanud, siis muidugi ei saa, kui kogu eesti korraga ühe laulu numbrit proovib valida :P

Liisu

08.02.2004 01:53

Mulle just meeldibki see, et Tii laulus on Eestit sees, niisama laulud mingi MTV-sse! Võiks olla reegel, et Eurovisiooni lugudes peab olema midagi rahvuslikku, siis vähemalt hariks natukenegi end teiste kultuuride muusika koha pealt.

Linda

08.02.2004 11:54

KAS SELLIST EESTIT ME SIIS TAHTSIME?!??? :S

Üldiselt võiks nimetada, et enamjaolt olid kõik kommentaarid osa **eurolaulu diskursusest**, mis juba mitmeid aastaid omab kohta Eesti avalikus arutelus. Iga-aastane sündmus tekitab inimestes äratundmist ning isiklikel hoiakutel põhinevaid reaktsioone.

4.2. Süvaintervjuude analüüsi tulemused

Kuna Bakalaureusetöö maht on piiratud ning intervjuude eesmärk oli anda põgus ülevaade võimalikest mõjudest, mida interneti kommentaarid ajalehtede toimetajatele avaldavad ning kuidas toimetajad tabavad avalikkuses eksisteerivaid „lainepikkusi”, siis ei ole selles osas toodud tulemused kuigi põhjalikud. Tegemist on lihtsa sisuanalüüsi tulemuste esitlusega, kus on püütud esitada tendentse, mis aitaksid täita seatud eesmärgid. Intervjuude täistekstid on toodud lisades (vt Lisad 3-6) täielikul kujul, et neid oleks võimalik tulevastes uurimustes terviklikena kasutada. Selles tulemuste osas on kasutatud katkendeid intervjuudest väidete illustreerimiseks.

Internetikommentaari väärtustamine

Bakalaureusetöös on analüüsitud Postimehe internetileheküljele jäetud kommentaare. Sellega seoses oli oluline intervjuude põhjal uurida, kas Eesti lehetoimetajad ka oma töös lugejate kommentaaridega arvestavad ning neid mingil viisil kasutavad.

Intervjuudest selgus, et intervjuueeritud toimetajad pidasid netikommentaare toimetuse jaoks võrdlemisi tähtsaks. Kuigi küsitletud lugesid kommentaare erineval määral, leidub ilmselt igas väljaandes toimetajaid, kes oma lugejate arvamused avaldustega hästi kursis on. Neljast intervjuueeritavast ütles vaid üks, et teda netikommentaari pigem ei huvita.

Toimetajad tähtsustavad internetikommentaare erinevalt. Intervjuudest selginesid järgmised põhjused kommentaaride lugemiseks:

1. Kommentaaridest otsitakse üldist tonaalsust teema suhtes
2. Otsitakse asjatundlikke arvamusi, mis sisaldaksid huvitavaid vaatenurki
3. Kommentaaridest on võimalik leida mõtteid, kuidas teemadega edasi minna
4. Jälgitakse, kui palju tähelepanu teemad saavad
5. Otsitakse arvamusi artikli kohta, lugejate märkusi

Reinart, Hõbemägi ning Püüa leidsid, et kommentaare lugedes on oluline saada ülevaade nende üldisest tonaalsusest ning saada aimu suurema hulga kommenteerijate seisukohtadest.

Piirsalu esindas teist lähenemist, tema arvates tasuvad lugemist vaid mõned üksikud põhjalikumad ja asjatundlikumad kommentaarid.

„Kui keegi tähelepanu juhib, et ta on leidnud mingi siukse asjaliku [kommentaari], siis ma ikka loen...//... Kellest on näha, et ta on natuke intelligentsem inimene, et mida tema asjast arvab...” – Jaanus Piirsalu

„Kui teema on selline, et ma ei oska endale täpselt ette kujutada, mida inimesed võivad sellest arvata, siis ma vaatan...//... Ma enamasti vaatan mingit üldist tonaalsust... Kui ma ei kujuta ette, kas inimesed arvavad nii, nagu me ise olime ette kujutanud seda lehte pannes...” – Tiina Reinart

Püüa ja Hõbemäe arvates on oluline kommentaare lugeda, sest sealt saab ideesid uute artiklite kirjutamiseks. Hõbemägi rääkis, et tema loeb peamiselt nende artiklite netikommentaare, mis on saanud kõige rohkem vastukaja, või mis talle endale huvi pakuvad. „Kui ma näen, et kommentaarides tekib valdavalt üles mingi küsimus, või on mingisugune situatsioon, millest ei saada aru, või on väga palju lahknevaid erinevaid arvamusi, siis ma palun kellelgi jätkata seda teemat ja kirjutada,” selgitas Hõbemägi. Ta tõi näite hiljutisest suurt tähelepanu pälvinud loost, kus Murastes elav pereisa oma majja tunginud mehe tappis. Selgus, et paljudel kommentaatoritel puudus ettekujutus „hädakaitse” termini tähendusest. „Olles sellest aru saanud, läksin ma meie arvamustoimetaja juurde ja ütlesin, et meil oleks hädasti vaja arvamuseartiklit hädakaitse teemal, kus on juba jurist seletanud ära, et mis see on ja kus maal on need piirid erinevates situatsioonides,” lisas Hõbemägi. Järgmise päeva EPL-is hädakaitse teemaline arvamislugu ka ilmus. „See on juhtum, kus konkreetselt lugejate reaktsioonid tüürivad lehte.”

Tihti kirjutatakse laia vastukaja leidnud teemadel jätkulugusid. Kuigi teemasid jätkatakse ka lihtsalt uue olulise info saamisel on juhuseid, kus avalikkuse tähelepanu ning diskussioon tekitab vajaduse mingil teemal jätkata. Hõbemägi ütles: „Jätkulugu tuleks teha selliste lugude puhul, mis hakkavad võsusid ajama. On terve hulk selliseid teemasid, mis ei lõppe ühekorraga ära, mis tekitavad rohkem küsimusi, kui on vastuseid. Kui küsimusi on rohkem, tuleb neid kahtlemata jätkata.”

Kuigi keegi toimetajatest ei väitnud, et kommentaaride arv otseselt teemade valikut mõjutaks, tuli küsitletute jutust siiski välja, et nüüd on toimetustele palju selgem, millised teemad võivad lugejaid järgmise päeva lehes enim huvitada, sest kõik uudised pannakse kõigepealt üles internetikeskkonda, kus nad kommentaare koguvad. Olulised uudised on populaarsed juba enne paberlehtede veergudele jõudmist. Kui tegemist on tõsise kõva uudisega, annab suur kommentaaride arv näiteks Priit Hõbemäe silmis loole kaalu veidi juurde.

Hõbemäe sõnul annavad kommentaarid ka sellist tagasisidet, mille üle saab toimetajatega arutada. Näiteks kas artikkel oli õigesti fokusseeritud või kas lugu oli üldse oluline. Kommentaarid võivad olla õpetlikud.

Oluline on märkida, et kõik vastanud tunnustasid, et internetikommentaatorid moodustavad vaid ühe spetsiifilise osa ühiskonnast.

Avalikkuse tunnetamine

Resonants tähendab teatud lainepikkuste ühildumist aktuaalses avalikus arvamuses, tähelepanus, tõlgendustes . Oluline on leida, kuidas ajalehtede toimetajad tunnetavad neid avalikkuses eksisteerivaid „lainepikkusi”, mille järgi nad mõistavad, millised huvid ja vajadused hetkel auditooriumis olemas on. Üks viis selle teada saamiseks, oleks internetikommentaare analüüs, mis annaks tunnistust mingi avalikkuse osa kohta. On teisigi meetodeid, mida meediaväljaanded avalikkuse tähelepanu hindamiseks rakendavad. Läbi viidud intervjuudest selgusid järgmised allikad, mille põhjal intervjueeritud toimetajad oma auditooriumi olekut hindavad:

1. Teised ajakirjandusväljaanded
2. Teised meediakanalid – raadio, televisioon
3. Lugejaküsitlused ja uuringud
4. Vestlused isiklikus tutvusringkonnas
5. Toimetajate sisetunne

Trükiajakirjanduses ja internetikeskkonnas on oluline konkurents. Teiste meediaväljaannete ja -kanalite regulaarne jälgimine annab intervjueeritute meelest aimu sellest, millised teemad ühiskonnas parajasti üleval on, mis on agendas. Seda on oluline jälgida ka seetõttu, et

ajalehtedele on oluline mitte üksteist korrata, vaid pakkuda konkurentidest erinevaid vaatenurki ja teemaarendusi.

Lisaks trükiajakirjandusele peavad toimetajad oluliseks ka teiste meediakanalite jälgimist. Lisaks avalikkuse kõneaine teada saamisele saavad toimetajad meedia kaudu ka kontrollida, kuivõrd suudeti mõne artikliga tabada avalikkuse tähelepanu lainepikkust. Hõbemägi märkis, et kui mõni EPL-i uudis leiab päev läbi tsiteerimist raadiotes, kui sellel teemal teeb Kuku raadio „Vox Populi” ning teema jõuab õhtuse AK esimeseks uudiseks on selge, et leht on tabanud kümnesse. Kõik toimetajad mainisid, et oluline on teada teiste meediakanalite tekstide sisu, et oma tööd planeerida ning leida erinevaid vaatenurki.

Üks viis teada saada, millised teemad avalikkusele kõige enam huvi pakuvad ja nende tähelepanu pälvivad, on seda uurida. Näiteks EPL teeb oma lugejate hulgas regulaarselt lugejauuringuid. Nende tähtsust mainis kõige enam Jaanus Piirsalu, kes regulaarselt lugejauuringute tulemustega tutvub. Ka mainiti, et kuigi akadeemilisi- ning turu-uuringuid meedia sisu ja auditooriumi tähelepanu kohta on suhteliselt vähe, annavad ka need kindlasti aimu avalikkuse protsessidest.

Muidugi tekib teadlikkus avalikkuse tähelepanu ja tõlgenduste lainepikkuste kohta suhtluse käigus. Intervjuudest selgus, et toimetajad ei alahinda eravestluste olulisust teemade tähtsustamisel. Piirsalu näiteks ütles, et juhul kui ta tahab mõne artikli kohta asjalikku kommentaari, küsib ta seda ise inimestelt, kelle arvamus teda huvitab.

Vaatamata eelpool toodule, selgus intervjuudest, et avalikkuse tähelepanu lainepikkuste kohta info kogumine ei toimu teadlikult, vaid pigem tuleb see igapäevase meediatarbimise ja suhtlemise tulemusena ise. Toimetajad nimetasid seda sisetundeks, vaistuks ning kogemuseks. Mõnel määral võib kirjeldatut nimetada vastastikkuse teadlikkuse nähtuseks meedia-organisatsioonide ja avalikkuse vahel.

Reinarti sõnul on sisetunde andnud kogemused ja toimetuses oldud aastad. Sama arvas ka Piirsalu. Oluline selle mainitud sisetunde juures, mis meedia jälgimisel, uuringutest ja vestlustest saadakse, on teatud teise tasandi olemasolu. Kõikide vastanute arvamusel joonistus välja teatav toimetuste „kollektiivse aju” käsitus, mille sisetunne on ehk tugevamgi kui ühe toimetaja oma. Seda arendatakse eelkõige koosolekutel ja professionaalses suhtluses.

Olulisel kohal on toimetuse koosolekud. Piirsalu sõnul on üle kümne osavõtjaga koosolekud heaks teemade hindamise mõõdupuuks. Ta selgitas: „Kõik puutuvad erinevate inimestega kokku, neil on erinev elukogemus ja suhtlusringkond on kõigil erinev, selle pealt saab ikka midagi leiutada.”

Põhjalikult käsitles seda küsimust peatoimetaja Hõbemägi, kes tõi toimetuse koosolekult järgmise näite:

„Reaalne situatsioon on selline, et istume hommikul seal laua taga ja planeerime homset lehte, kõik räägivad sellest, mida nende toimetused kavatsevad teha. Siis kui mõnel pool on küsimusi, siis me arutame, et mis aspektidest midagi võiks teha ja nii edasi. Siis võib juhtuda selline situatsioon, kus inimesed on rääkinud oma plaanidest ja keegi ütleb, et aga vot see värk ühesõnaga. Ja siis hakkavad kõik rääkima, et kuule minu meelest on see täielik jama, ja kas see on üldse võimalik, et niimoodi küll ei saa. Ja siis tekib see hetk, kus me saame aru, et meil kõigil on seisukoht, me kõik räägime, aga keegi ei ole seda teemat välja pakkunud järgmise päeva lehte. Mis tähendab seda, et nagu intuitiivne kõneaine on olemas, me oleme selle leidnud ja juba arutame ja siis me tavaliselt ütleme, et selge. Kui meie juba niimoodi erutume sellest, siis võiks arvata, et pakub ka lugejale huvi ja plaanime selle jooksvalt järgmise päeva lehte.”

Siiski mainisid küsitletud, et selline kogemuste põhjal intuitsioon avalikkuse protsesside ja arvamuste kohta, ei ole alati korrektne ning ette tuleb eksimusi. Siiski mängivad sisetunne ja toimetusesisesed arutelud väljaannete temavalikul ning rõhuasetusel kõige suuremat rolli.

Seega võib öelda, et lisaks kommentaaridele, lugejate arvule, lugejauuringutele, teiste meediakanalite käsitlesele on üheks oluliseks teemade olulisuse ja aktuaalsuse näitajaks ka toimetajate sisetunne ning kollektiivne diskussioon.

Avalikkuses eksisteerivate „lainepikkuste” tabamine

Lisaks lugude temaatika võimaliku tähelepanu tunnetamisele tuleb toimetajatel mõelda ka sellele, kuidas artikleid konstrueerida nii, et need avalikkuses oma resonantsi potentsiaali realiseeriks. Reinarti väitel hindavad lugejad artikleid, millega saaksid samastuda ning millega nad hõlpsasti kontakti saavutaksid. Püüa ja Hõbemäe arvates püüavad tähelepanu

lood, mis puudutavad kuidagi inimeste õiglustunnet (nt artiklid korruptsioonist). Hõbemäe arvates on avalikkus tähelepanelik lugude suhtes, mis võimaldavad eetilist analüüsi, kus konstrueeritakse konflikt suure institutsiooni ja väikese inimese vahel. Avalikkust tõmbavad lood, milles tekivad küsimused: kummale poole jääb õigus ja kuidas see puutub õiglusesse?

Tiina Reinarti sõnul püüab Postimees anda lugejaile seda, mis need soovivad. Näiteks kui tuntakse juba läbi hekseldatud teema puhul siiski veel suurt uudishimu, püüavad ajakirjanikud leida eksklusiivset materjali, uusi allikaid või vaatenurki, et rahuldada publiku soovid.

Kuna ajakirjanikel eksisteerib sisetunne selle kohta, millised teemad inimesi mingil hetkel paeluvad, võib eeldada, et nad märkavad ka teemasid, mis piisavalt tähelepanu ei saa, kuigi on ühiskondlikult olulised. Intervjuudest joonistus välja tendents, et leidub teemasid ja juhtumeid, mille puhul küsitletud toimetajad on tundnud, et väljaanne peab mingile teemale avalikkuse tähelepanu tõmbama, kuna agendas eksisteerivad hetkel mingid muud teemad.

Piirsalu meenutas üht konkreetset näidet, mil oluline teema oleks üldse tähelepanuta jäänud:

„Kui Lennart Meri matustepäev oli, siis samal õhtul oli Muuga sadamas iseenesest õnnelikult lõppenud aga väga ohtlik tulekahju ühes väetisi ladustavas ettevõttes. Seal me ka nagu kirjutasime algul ära, et mis seal juhtus ja siis kuskil kaks nädalat hiljem kirjutasime sellest, et kui ohtlik see tegelikult oli ja kuidas riik selleks üldse valmis on. Et kui oleks tõsine häda juhtunud ja see väetis oleks plahvatanud, kuidas riik selleks valmis on.”

Intervjuudest selgus, et on valdkondi, mis toimetajate arvates, lugejaid eriti ei huvitagi, kuid mille kajastamine on ühiskondlikult oluline. Sellisel juhul täidavad ajalehed oma sotsiaalset funktsiooni ning püüavad lugejaid sellegipoolest informeerida. Selliste valdkondadena mainiti näiteks: Euroopa Liidu teemad; riigieelarve teemad, maksudeklaratsiooni teemad, poliitikateemad.

Intervjuudest selgus, et mõnikord tekitab avalikkuse kõrgendatud tähelepanu ajakirjanikes vajaduse ettevaatlikkuse järele. Näiteks Piirsalu meenutas juhtumit, kui tapeti noor poiss ning levisid kuulujutud, et seda tehti rahvuslikul ajendil. Artiklit kirjutades tuli olla hoolikas, et mitte tekitada rahvuste vahelist konflikti.

Kuigi võib eeldada, et lehtede toimetustes valitseb küllaltki hea tunnetus selle kohta, millised tähelepanu lainepikkused parajasti avalikkuse protsessides eksisteerivad, ei lähtuta sellest teadlikult teemade valimisel. Intervjueeritud lehetoimetajad mainisid, et Postimehe ja EPL-i toimetuses järgitakse põhiliselt tuntud uudisväärtuse kriteeriume (suur mõju, erakordsus jne). Samas jäi intervjuudest mulje, et teemad pannakse siiski parajasti avalikkuses toimuvate arutelude ja huvide konteksti.

Ühel ajal võivad resonantsi tekitada erinevad teemad, sest laias avalikkuses võivad eksisteerida erinevad tähelepanu keskmes olevad teemad. Näiteks Püüa arvates tekitas jääpangal Ruhnusse triivinud karu 2006. aasta kevadel suurt kõneainet just seetõttu, et kui muidu olid avalikkuse tähelepanu all poliitilised ja raskemad teemad, siis erakordne lustlik lugu metsloomast pakkus lugejaile vaheldust. Artiklid karust koondasid palju lugejaid.

Reinart lausus, et artiklite tähtsuse järjekorra määramisel hinnatakse Postimehe toimetuses kõige enam selliseid uudiseid, mille järele on inimestel info vajadus või siis sellised, mis lehe arvates on inimesi puudutavad ja olulised, kuid mille olulisust lugejad ise veel ei märka.

„Iga lehe puhul on olnud kaks asja. Üks ongi avalik tähelepanu ehk see, mida me eeldame, et inimene kangesti tahab lugeda – need teemad, mis teda kindlasti huvitavad. Ja teine poolus on täpselt see, et need mis teda võiksid tulevikus hakata huvitama, või need, mida me eeldame, et mis talle on tegelikult tähtsad ja mis teda huvitavad. Iga leht peab hoidma kuskil tasakaalu seal vahel.” – Tiina Reinart

Tähelepanu on ajalehtedel võimalik koondada erinevaid viise kasutades. Tähelepanu saamisel on küsitletute arvates määravaks iga artikli puhul teema ning aines. Ebahuvitaval teemal kirjutatud artiklid ei suuda lugejaid köita ka juhul, kui need on väga hästi kirjutatud. Samas nimetasid toimetajad erinevaid võtteid, mis aitavad artiklile tähelepanu tõmmata ning resonantsi luua: visuaalsed rõhuasetused (fotod, graafikud); lisainfo; artikli struktuuri korrastamine; huvitavad uudsed allikad jne. Kui ajaleht paneb rõhku samadele teemadele ja hoiakutele, mis parajasti avalikkuses tähelepanu tõmbaksid, ehk kui ajaleht tunnetab avalikkuse lainepikkusi ning püüab neid tabada, siis võibki eeldada sotsiaalse resonantsi tekkimist. Samas on oluline märkida, et suured lugejanumbrid ja kommentaaride arvud ei ole toimetajate meelest väljaannete otsesteks eesmärkideks.

5. Diskussioon ja järeldused

5.1. Metoodika kriitika

Bakalaureusetöös on kasutatud kahte peamist meetodit. Need on kriitiline diskursusanalüüs ning semistruktureeritud süvaintervjuu meetod. Järgnevalt on esitatud ülevaade tekkinud probleemidest antud meetodite rakendamisel.

Võimalikke viise diskursusanalüüsi tegemiseks on mitmeid. Antud töös on lähtutud eelkõige Fairclough näpunäidetest. Fairclough (1992) meetodit iseloomustab lingvistilise ning sotsiaalteadusliku analüüsi ühildamine ning diskursuse kolme astmeline analüüs (vt lk 19). Samas on Tonkiss (1998) väitnud, et diskursusanalüüsi meetod tuleks kohandada vastavalt vajadustele. Seda on antud töös püütud ka teha ning seetõttu on võrreldes Fairclough vihjetega märksa vähem pandud rõhku lingvistilisele analüüsile. Kuna uurimismaterjal oli väga ulatuslik, oli see ainuõige tegu, samas seab see ehk mõningase kahtluse alla analüüsi tulemused, kuna diskursusi ei ole igakülgsest läbinisti uuritud.

Teine probleem, mis diskursusanalüüsi meetodi rakendamisel antud töös esines, oli seotud uurimisobjekti leidmise ning valimi moodustamisega. Nimelt on bakalaureusetöö tekstide valimi moodustamisel lähtutud seminaritöö (Rum 2006) tulemustest. Kuna seminaritöös õnnestus vaid kahe sotsiaalse resonantsi liigi eristus, mille põhjal analüüsitavad tekstid on valitud, jäid valimist välja võimalikud teised tüübid (nt tabava väljenduse põhine), mille uurimine oleks samuti oluline.

Kolmas probleem, mis autorile diskursusanalüüsil muret valmistas, oli konstruktivistliku kvalitatiivse meetodi subjektiivsus. Nimelt oleneb kasutatud diskursusanalüüsil vägagi palju uurijapoolsest tõlgendusest ning täielikku objektiivsust on võimatu seda meetodit kasutades saavutada. Adekvaatsete tulemuste saamiseks peaks uurijal olema laialdasi kogemusi, mida antud töö autor ei tunne end omavat. Seepärast saatsid tekstide analüüsi pidevad kahtlused.

Semistruktureeritud intervjuude puhul tekkis antud töös üks suurem probleem. Nimelt oli intervjuude eesmärgiks anda teatav esmane ülevaade kommentaaride mõjust ajalehtede toimetajate tööle, kuid tehtud intervjuud olid liialt põhjalikud ning laialivalguvad, et üheselt

seada eesmärki täita. Intervjuude põhjalik analüüsimine oleks tähendanud bakalaureusetöö mahu olulist suurenemist, mida uurija endale lubada ei saanud. Seepärast on töös teostatud vaid pealiskaudne intervjuude sisuanalüüs, mis seatud eesmärged täidaks, kuid ei kasvataks liialt töö mahtu.

Intervjuude puhul oleks oluline märkida ka, et neli vestlust on läbi viidud suhteliselt lühikese ajavahemiku sees, mis tähendas, et mõningaid vajalikke muudatusi küsimuste osas teha ei õnnestunud.

Üldiselt võib siiski tõdeda, et sisuliselt peaksid valitud meetodid õige rakenduse korral võimaldama töö eesmärkide täitmist ning uurijaküsimustele vastamist. Kui eelpool on välja toodud autori kogematus antud meetodite rakendamisel, siis selle töö jooksul õnnestus uurijal diskursusanalüüsi ning ka süvaintervjuudega põhjalikumalt tutvuda ning omandada vajalikke kogemusi edaspidisteks uurimusteks.

5.2. Diskussioon

Bakalaureusetöös on analüüsitud diskursusanalüüsi meetodiga erinevaid sotsiaalse resonantsi juhtumeid. Vaatluse all on kolm diskursusepõhise resonantsi juhtumit ning kolm juhtumit, mis esindavad sündmuspõhist resonantsi. Siinkohal on püütud tulemusi üldistada ning iseloomustada neid kahte juhtumite liiki.

Diskursusepõhiste juhtumite puhul („Eestlased muutuvad venelaste suhtes üha sallimatumaks”; „25 alimentide maksimisest hoidujat läks aastaga vangi”; „USA kinod ei julge evolutsioonifilme näidata”) olid meediatekstid ning nendele antud kommentaarid küllaltki sarnased.

Kolme uudisloo puhul on oluline märkida, et kuigi kõigil kolmel olid ajakirjanike poolt seatud fookused ning kesksed ideed, oli tegemist küllaltki laiahaardeliste tekstidega. Lugude puhul oli avatud sündmuste taustu ning antud kommenteerimisvõimalusi erinevatele allikatele. Kui ühiskonnas eksisteerivad teatud uskumuste süsteemid ning teatud hoiakud on omavahel seotud, siis analüüsitud diskursusepõhise resonantsi juhtumite puhul puudutasid artiklid pigem neid süsteeme kui üksikuid hoiakuid või uskumusi.

Kuna diskursusepõhine resonants peakski lähtuma eelkõige mingist diskursiivsest käsitlusest, võis analüüsi tulemusel tunnistada, et meediatekstidest on võimalik leida viiteid erinevatele omavahel seotud diskursustele. Kui artikli „Eestlased muutuvad venelaste suhtes üha sallimatumaks” puhul oli analüüsil võimalik eristada peamiselt nn integratsioonidiskursust, siis teised kaks artiklit olid diskursiivsete raamide poolest keerulisemad. Ühes seostati omavahel peresuhted ning kohtudiskursus, teises aga toodi lugejateni vaidlus kahe erineva diskursiivse süsteemi vahel.

Selline interdiskursiivsus artiklites andis palju erinevaid tõlgendusvõimalusi, mis analüüsi tulemuste osas ka mainitud said. Lugejail võisid laiahaardeliste, erinevaid mõtteid siduvate tekstide tõlgendamisel tekkida erinevad seosed. Igaühel on veidi erinevad hoiakud ning kogemused, kuigi osaliselt on need auditooriumi hulgas jagatud.

Sarnane laiahaardelisus tuli välja ka artiklitele antud kommentaarides. Kuna kommentaare oli kõigil juhtudel suur hulk, olid need omavahel sageli täiesti erinevad. Peaaegu kõik võimalikud mõtted ja vihjed, mis artiklites sisaldasid, leidsid tee ka kommentaaridesse. Kuna inimestel on lisaks jagatud kogemustele ka erinevaid kogemusi, samuti võivad erineda nende käitumist kõige enam mõjutavad hoiakud, võib eeldada, et temaatiliselt laiade ning interdiskursiivsete artiklite puhul leidsid inimesed üles nende jaoks olulised aspektid, mille kohta nad oma kommentaarides arvamust avaldasid.

Võis märgata, et üldiselt võeti kommentaarides omaks artiklite diskursiivsed raamid ning laiendati neid. Kindlasti leidsid tee arvamustesse kõik artiklites pakutud probleemide käsitlusviisid, kuid lisaks nendele lähtuti kommenteerimisel ka lisadiskursustest. Näiteks integratsiooni- ja keelediskursus seostati nn Nõukogudeaja diskursusega. Kommentaarid sisaldasid palju intertekstuaalseid vihjeid ning võib väita, et diskursusepõhistel juhtumitel arendati kommentaarides teemasid edasi.

Diskursusepõhiste juhtumite puhul oli huvitav märkida, et kõik kolm analüüsitud artiklit olid küllaltki konfliktised. Juba artiklite pealkirjad, mis inimesi lugema kutsuvad, sisaldasid vastandamist ning suhteväärtuslikke sõnu. Konfliktide konstrueerimine jätkus ka artiklites endas. Ajakirjanikud olid tekstid loonud konfliktide põhjal ning püüdnud selgitada ja konstrueerida teatavad vastasseisude osapooled. Ühel juhul vastandati Eestis elavad eestlased

ja venelased, teisel juhul naised ja mehed, kolmandal koguni kaks maailmavaadet ning käsitlusviisi.

Kõik kolm lugu sisaldasid teatavat sildistamist ning hoiakuid sisaldavaid omadussõnu osapoolte kirjeldamiseks. Konflikti osapooli ei soovitud vaid esitleda, vaid ajakirjanikud olid püüdnud neid raamistada ning üldistada stereotüüpideks. Tugevate osapoolte väljatoomine võis tekitada lugejates vajaduse vastavalt oma arusaamadele asuda kaitsma üht poolt.

Kui artiklid esitasid konflikte, siis seda tegid ka kommentaarid. Kõikide kolme artikli puhul oli võimalik eristada teatud vastaspooli, kelle arvamused üksteisest eristusid. On oluline märkida, et tihti võtsid kommenteerijad üle artiklites pakutud konflikti ning asusid ühele poolele. Erandiks oli ehk „Eestlased muutuvad venelaste suhtes üha sallimatumaks” artikli kommentaarid, sest seal tekkisid vastaspoolled mitte vaid rahvuste pinnal vaid erinevate põhimõtete vahel. Samas võis ka teistes tekstides leida teatavaid lisakonfliktide kaasamist.

Kõik kolm kommentaaride koguhulka sisaldasid vaidlusi ja sõnelusi. Avaliku arutluseni ja diskussioonini võib-olla ei jõutudki, kuid mõnel juhul võis märgata teatud arutlusele iseloomulikke jooni. Kõige enam oli neid „USA kinod ei julge evolutsioonifilme näidata” kommentaarides, kus üritati ka argumenteeritult arutleda, sel juhul võis täheldada teatavat internetifoorumile sarnanevat kommentaaride koguhulka

Kõigi kolme artikli kommentaaride puhul võis märgata stereotüüpide loomist ja teatud üldistamiskeskset lähenemist erinevatele asjaosalistele. Lisaks artiklites toodutele siltidele, konstrueeriti kommentaarides asjaosalisi ka lisaomaduste ja tiitlitega.

Autori jaoks oli oluline ka asjaolu, et kuigi analüüsitud diskursuspõhise resonantsi juhtumite artiklid olid meediakriitiliselt vaadelduna küllaltki kallutatud ning sisaldasid mõnel juhul vigu, ei märgitud seda kommentaarides kuigi tihti. Detailidest tähtsamaks sai üldpilt, kuigi üldpilti oli konstrueeritud erinevate detailide põhjal.

Üldiselt võiks märkida, et diskursuspõhise resonantsi juhtumite puhul sarnanevad artiklid nendele antud kommentaaride koguhulgaga. Kommentaarid on justkui artikli edasiarenduseks, kus iga aspekt on võetud mõnel juhul arvamusalalduse objektiks.

Sündmusepõhiste resonantsijuhtumite („Raudmees Gunnar Graps on surnud”; „Läänemerele võib tulla kõigi aegade suurim torm”; „Eesti uus eurolaul on „Tii”) vahel oli samamoodi sarnasusi, mis oleksid olulised siinkohal välja tuua.

Erinevalt eelpool toodud artiklitest olid sündmusepõhise resonantsi juhtumite meediatekstid suhteliselt lakoonilised teated, mis ei jätanud kuigi palju ruumi tõlgendusteks. Teistest põhjalikum oli tormihoiatusena mõeldud uudis, kus kommenteerisid olukorda erinevad spetsialistid ning esitati erinevaid fakte. Üldiselt võiks kõiki kolme analüüsitud teksti nimetada teadeteks või sõnumiteks, mille fookuses oli kindel lugejatele edastatav sündmus. Ühel juhul oli tegemist surmateatega, teisel juhul ilmateatega ning kolmandal juhul edastati võistluse tulemused.

Võis täheldada, et artiklid justkui eeldasid mingitel kindlatel alustel reageerimist. Kuna tõlgendusvõimalusi oli vähe ja ka artiklid ei toonud välja kuigi palju seoseid laiemate kontekstide ja avalikkuses levivate diskursustega, võis eeldada, et kommentaarides ei ole nii niisugust mitmekesisust ja arvamuste paljusust, kui diskursusepõhistel juhtumitel. Nii ka oli.

Sündmusepõhise resonantsi juhtumite puhul olid internetikommentaariid sisemiselt homogeensed, samas erinevate artiklite kommentaarid erinesid üksteisest. Kommentaaride koguhulkade iseloomustamisel tuleks mainida, et tegemist oli reaktsioonide kogumiga, mitte niivõrd kaalutletud arvamuste edastamisega. Kui artiklid ei jätanud palju ruumi tõlgendusteks, vaid eeldasid kindlat reageerimist, siis seda võis ka kommentaarides märgata. Surmateate kommentaarid olid peamiselt reaktsioonid järelehüüete ja kaastundeavalduste kujul. Eurovisiooni lauluvõistluse tulemuste kommentaarides moodustasid keskse koha reaktsioonid tulemustele ning lauluvõistlusele endale (nt mainiti, et ei saadud hääletada). Erinev oli ehk tormihoiatuse kommentaarium, kus lisaks esialgsetele emotsionaalsetele reaktsioonidele, hakati hiljem keskenduma omakorda ilmateadete edastamisele ja raporteerimisele.

Üldiselt olid kommentaarid vägagi emotsionaalsed. Tunded olid korrelatsioonis artiklite suunitlustega. Grapsi surmateate kommentaarides sisaldus kurbust, kaastunnet, arusaamatust; Tormihoiatuse puhul väljendasid lugejad hirmu, ärevust, uudishimu; eurolaulu valimiste tulemusi oli aga kommenteeritud lähtuvalt heameelest või pettumusest. Need emotsioonid olid kommentaarides ka olulisel kohal, nii mõnelgi juhul sõnastasid lugejad oma tunded ise.

Muidugi leidis ka sündmusepõhise resonantsi juhtumite analüüsimisel kommentaare, mis sisaldasid intertekstuaalsust, ka erinevaid käsitusviise. Samas ei olnud neid kindlasti nii palju, kui diskursusepõhise resonantsi puhul. Samas võis märgata, et mõlema liigi juhtumite puhul avalikustati iseenda kogemusi, mis seoti artikli kontekstiga.

Viimased kolm analüüsitud artiklit ei sisaldanud konflikte, sest selleks polnud vajadust. Sündmused ise olid erakordsed ning said inimeste tähelepanu osaliseks. Teemad, millel teated kirjutatud, olid aga sellised, mis võiksid paljusid huvitada, sest puudutasid paljude jagatud kogemusi või ühiseid huve. Ka kommentaarides ei joonistunud vastasleere, pigem oleks võinud eristada mingit ühtset kogukonda. Veidi erines siinkohal artikkel „Eesti uus eurolaul on „Tii”, mille puhul tekkis mõningane sõnelus võidulaulu pooldajate ja -vastaste vahel. Samas oli vastasseis puhtalt sündmusekeskne.

Samas võeti mingil määral üle artiklite käsitusviisi. Näiteks oli Gunnar Grapsi surmauudise puhul oluline rõhuasetus mehe staatuse kuvamisel, mida jätkati ka kommentaarides, lisaks „raudmehe” tiitlile, mis sisaldus artikli pealkirjas, otsisid kommenteerijaid teisigi tiitleid. Kui tormiuudise puhul oli oluline tormi võimsuse ja suuruse rõhutamine, tehti seda ka kommentaarides. Samamoodi leidsid arvamusalaldustes käsitlust ka eurolaulu uudises toodud info ETV arvutiprobleemide ning ka võro keele kohta.

Kui diskursusepõhise resonantsi juhtumite puhul väis märgata, et artiklid ja vastavad kommentaarid moodustasid justkui ühtse teksti ja olid sarnased, siis sündmusepõhise resonantsi puhul see nii ei olnud. Julge üldistusena võiks järeldada, et kommentaaride kogum on antud juhul iseenesest reaktsioon sündmusele endale, aga mingil määral ka artiklile, sest selle kaudu saadakse sündmuse kohta infot.

Diskursusanalüüs on konstruktiivne meetod, mille puhul oleneb palju uurija kogemustest ja tõlgendustest ning tuleb järelduste osas olla ettevaatlik. Sellegi poolest on bakalaureusetöös püütud leida võimalikult erinevaid diskursusi ja neid iseloomustada. Siinkohal on huvitav märkida, et analüüsitud kuue juhtumi puhul leidis olenemata teemast käsitusviise, mille kaudu püüti probleeme tõlgendada. Sellised diskursused on Eesti avalikkusele iseloomulikud käsitusviisid, mida tunnevad paljud ning mida osatakse siduda erinevate teemadega. Võib arvata, et enamasti on need küllaltki laiahaardelised käsitluste süsteemid, mille kaudu on harjutud probleeme nägema. Üheks selliseks on antud analüüsi põhjal nn nõukogude

diskursus. Sellele leidus viiteid peaaegu kõikide artiklite kommentaarides, eriti just diskursusepõhiste resonantsi juhtumite tekstides. Teiseks üldiseks diskursuseks võiks pidada kristlikku (või religiooni) käsitusviisi. Ka usule ja kristlusele oli vihjeid (küll mõnel juhul üksikuid) enamike artiklite kommentaarides. Ilmselt moodustab usk olulise aluse osade inimeste uskumustesüsteemile ja on seepärast oluline iga küsimuse puhul. Viimaseks üldiseks lähenemiseks probleemidele, mida siinkohal välja tuua, oli Eesti rahva ja ühiskonna keskne lähenemine. On selge, et enamik inimeste hoiakuid ja uskumusi on mingil määral mõjutatud keskkonnast ja sellepärast lähtusid osad kommenteerijad iga artikli juures just sellest vaatepunktist. Erinevad probleemid seoti Eesti ühiskonna murede ja omadustega.

5.3. Vastused uurimisküsimustele

Siinkohal oleks sobilik arutleda uurimisküsimustena toodud probleemide üle ning teha järeldusi, mis annaksid nendele teatavad vastused.

Millele koondub meediatekstide puhul lugejate tähelepanu?

Analüüsi tulemustest ja eelpool toodud järeldustest lähtuvalt võis nimetada erinevaid tendentse, mis antud uurimisküsimuse kohta käivad. Esiteks tuleb märkida, et lugejate tähelepanu koondub meediatekstide puhul erinevalt. Ka erinevad lugejad panevad suurimat rõhku ja tähelepanu tõlgendamisel erinevatele tekstiosadele. Kindlasti on meediatekstide puhul oluline keskne probleem, mis tavaliselt juba pealkirjas välja tuuakse, ning see saab ka suurima tähelepanu osaliseks. Nii on kommentaaride hulgas kõige enam just neid, mis puudutavad artikli fookust ning artikli käsitusviisi. Samas ei ole see kõikide kommentaaride puhul sugugi oluline.

Lugejad koondavad oma tähelepanu erinevatele aspektidele, mis artiklis toodud. Iga lugeja tõlgendab tekste vastavalt iseenda tugevaimatele hoiakutele ja uskumustele ning seostab tekstid iseenda kogemustega. Arvamusavaldusi ning nende aluseks olevaid hoiakuid mõjutab arusaam avalikkuse protsessidest ja vastastikune teadlikkus erinevate ühiskonna liikmete vahel. Seepärast pööravad erinevad lugejad meediatekstide puhul tähelepanu erinevatele aspektidele. Kuigi peamiselt pannakse tähele artiklite fookusi ja probleemiasetusi, leiavad

lugejad iseendale olulised aspektid, mida artiklite puhul kommenteerida. Need on vaatenurgad või detailid, millega seonduvad nende enda olulisemad hoiakud, arusaamad ja kogemused.

Oluline erinevus meediatekstide ja nendele antud tähelepanu vahel tuleneb sellest, kuivõrd laiahaardelised ja mitmekesised tekstid on. Analüüsist selgus, et kui artiklitel on erinevaid tõlgendusvõimalusi, mis tingitud detailide, mõtete, seisukohtade, probleemide, allikate, diskursuste rohkusest, siis pööratakse kommentaarides tähelepanu läbisegi paljudele tekstis sisalduvatele aspektidele. Samas ka aspektidele, mis tekstis otseselt ei esine, kuid on sellega seotud. Samal ajal juhul, kui tekstidel ei ole erinevaid tõlgendusvõimalusi, vaid edastatakse näiteks konkreetne teade, mille puhul lisaküsimusi tekib vähem, keskendubki lugejate tähelepanu eelkõige teksti fookusele ja sündmusele, mida edastatakse.

Üldistatult on võimalik tähelepanu koondumisel eristada varem välja toodud resonantsi tüüpe. Diskursusepõhise resonantsi juhtumite puhul koondub lugejate tähelepanu diskursusele ja teemale laiemalt. Samal ajal kui sündmusepõhise resonantsi juhtumite puhul pööravad lugejad enim tähelepanu artikli sõnumile ja sündmusele endale.

Kuidas sõltuvad artiklist sellele antud kommentaarid?

Sellele uurimisküsimusele vastamisel tuleb tõdeda, et kommentaarid sõltuvad artiklitest üsna suurel määral. Ka eelmise uurijaküsimusele vastamisel on mainitud viisi, kuidas artiklite mitmekesisus mõjutab tõlgenduste rõhuasetusi ja käsitusviise. Kui meediatekst on põhjalik, mitmekesine ning sisaldab hulganisti probleeme, on ka kommentaarid üksteisest erinevad ning esile pääsevad erinevad arvamused ja diskursused, kui tekst on lakooniline ja ühe probleemi keskne, on ka kommentaarid homogeensed ja keskenduvad ühele probleemile.

Artiklitest sõltuvad kommentaarid ka selles mõttes, et lugejad lähtuvad kommenteerimisel artikli käsitusviisist ning võtavad teatud aspektid üle. Selle töö analüüsi käigus tuli tõdeda, et kommenteerijad võtavad üle artiklites esitletud konfliktid ning konstrueeritud tüüpilised vastaspooled. Küllaltki palju jätkatakse arvamustes artiklitest saadud siltide, stereotüüpide ja asjaosaliste käsitlust. Samamoodi on kommentaaride koguhulgas palju neid, mis kopeerivad artikli diskursiivset lähenemist ja jätkavad samade probleemide üle juurdlemist.

Sündmusepõhiste resonantsijuhtumite puhul ei olene kommentaaride sisu artiklist nii suurel määral, kui diskursusepõhiste, sest arvamused avalduste objektiks on sündmus ise. Samas on võimalik anda lugejaile artiklis uut infot, või pakkuda huvitavaid seoseid, millele mõned lugejad oma kommentaarides tähelepanu pööravad.

Kommentaari hulka mõjutab eelkõige artikli teema. Kui see tabab lugejate hoiakuid, tähelepanu ja tõlgendusvõimalusi või on teatel suur mõju, on ka kommentaare ilmselt rohkem. Olulisel kohal on ka vastastikkuse teadlikkuse olemasolu, mida on tekstidega võimalik arendada. Kui lugejad on teadlikud, et eksisteerib teisi, kellel on sarnaseid või vastupidiseid hoiakuid ja arvamusi, jätavad nad artiklite juurde ka rohkem kommentaare.

Kas esineb diskursusi, mis olenemata teemast analüüsitavates kommentaarides esinevad?

Eelpool on toodud arutlus, mille põhjal saab väita, et selliseid diskursusi Eesti ühiskonnas tõepoolest eksisteerib. Nende puhul on tegemist diskursiivsete süsteemidega, millega on võimalik siduda erinevad juhtumid ja sündmused. Selle töö põhjal võiksid sellised peamised diskursused olla: nõukogude diskursus, kristlik diskursus ja Eesti ühiskonna keskne käsitlusviis.

Kuidas mõjutab tagasiside (eelkõige kommentaarid) lehe toimetajate tööd?

See uurijaküsimus on mõeldud, et selgitada, kas saadud internetikommentaaridest ka toimetuse edasine töö kuidagi oleneb. Bakalaureusetöö raames läbi viidud intervjuudes ei tunnistanud ajalehtede toimetajad otseselt, et tagasiside nende tööd oluliselt mõjutaks või suunaks. Samas tuli välja, et mingil määral kommentaarid toimetuse tööd siiski mõjutavad.

Internetikommentaarid on vahend, mis aitab ajalehel tööd planeerida. Kommentaare jälgitakse toimetuses suhteliselt palju ning nende sisu ja tonaalsust arutatakse vahel kollektiivselt. Ainult kommentaaride põhjal otsuseid toimetajad ei tee, kuid nendest on abi olukordade hindamisel. Tagasiside annab aimu erinevate teemade ja artiklite populaarsusest ning aitab määratleda teatud auditooriumisegmendi hoiakuid ja uskumusi. On ka juhuseid, et kommentaarid mõjutavad otseselt lehe teemade valikut. Näiteks juhul, kui nendest selguvad mingid küsimused või probleemid, millele leht vastama peaks.

Kommentaariid aitavad anda hinnangut tehtud tööle. Nende põhjal on võimalik määratlada, kas mingite artiklitega on tabatud avalikkuses eksisteerivaid tendentse ja hoiakuid või mitte. Samuti osutab tagasiside tehtud vigadele.

Kuidas ajalehtede toimetajad tabavad domineerivaid tendentse avalikkuse tähelepanus ja tõlgenduses („lainepikkusi“)?

Et vastata sellele küsimusele tuleks küsimus jagada kaheks. Esiteks oleks vaja selgitada, kuidas toimetajad saavad aru, millised lainepikkused parajasti avalikkuses eksisteerivad.

Lainepikkusi aitavad määratlada lisaks internetikommentaariidele teised meediaväljaanded ja –kanalid. Nende reaktsioonid näitavad, kas artiklid on suutnud resonantsi tekitada, samamoodi annavad kanalite populaarsemad teemad aimu meediaagendast. Veel on olulised näitajad küsitlused ja uuringud, mille tulemustega toimetajad end kursis hoiavad. Kolmas meetod avalikkuse lainepikkuste määratlemiseks on isiklikud vestlused tuttavatega ja kolleegidega. Üldiselt võib öelda, et toimetajad kujundavad oma nägemuse avalikkuses toimuvatest protsessidest nii nagu kõik teisedki – läbi kommunikatsiooni, tuginedes isiklikele vahendatud ja otsestele kogemustele. Samas on oluline märkida, et võib eeldada, et ajakirjanikel saadab seda protsessi teatav professionaalne kogemus ja vajadus teadlikult üldsust mõtestada.

Toimetajad ise nimetasid seda vastastikkuse teadlikkuse nähtust „toimetaja sisetundeks”. Intervjuudest selgus, et sellel sisetundel on olemas ka nn teine tasand, mida võiks nimetada „toimetuse (kollektiivseks) sisetundeks”. Kui inimesed reeglina kujundavad oma teadlikkuse ühiskonnast individuaalselt erinevate tähelepanekute põhjal, siis läbiviidud intervjuudest võib järeldada, et toimetuses arutletakse samade küsimuste üle avalikult teiste toimetajatega. Vastastikune teadlikkus avalikkuse suhtes kujuneb lõplikult koosolekutel, kus erinevate teemade, võimalike tõlgenduste ja tähelepanu üle arutletakse.

Teiseks oleks vaja välja tuua, kas ja kuidas ajalehtede toimetajad avalikkuse lainepikkusi tabada püüavad ning seeläbi resonantsi tekitada soovivad.

Selgus, et teadlikult toimetajad sellistest eesmärkidest oma töös ei lähtu. Samas on neil teatavad protseduurireeglid, mis iseenesest tingivad osade teemade puhul resonantsi tekkimise. Nii näiteks tähtsustatakse lehtede koostamisel neid teemasid, mis avalikkuse tähelepanu enim köidavad ning auditooriumile kõige enam mõjuvad. Ühiskondlikult olulised, parajasti tähelepanu vajavad teemad esitatakse lehtedes esimestel külgedel. Teemasid käsitletakse võimalikult põhjalikult ning mitmekesiselt. Samamoodi kuuluvad toimetamise töö juurde võtted, mis aitavad auditooriumi tähelepanu koondada ning koguda: lisagraafikud, eksklusiivsete allikate kaasamine, fotod jne.

Analüüsi põhjal võib järeldada, et toimetajatel on suhteliselt hea ülevaade avalikkuse „lainepeikustest” ning nende tabamine on osa toimetaja professionaalsest igapäevatööst.

Mille poolest sotsiaalse resonantsi tüübid üksteisest erinevad?

Viimane uurimisküsimus oli püstitatud, et kontrollida seminaritöö tulemusi ning selgitada, kas ka diskursusanalüüsi tulemusel on võimalik samadel alustel eristada diskursuse- ja sündmusepõhise resonantsi liike. Et vastata küsimusele, tuleks kontrollida hüpoteesidena püstitatud väidete paikapidavust.

- Diskursusepõhise resonantsi puhul keskenduvad kommentaarid teemale laiemalt, tekib diskussioon ning artiklit arendatakse edasi
- Sündmusepõhise resonantsi puhul keskenduvad kommentaarid sündmusele, väljendatakse isiklikku reaktsiooni, diskussiooni ei teki.

Esimesed kaks hüpoteesi leidsid eelpool toodud diskussiooni peatükis kinnitust. Kuigi see, kas diskursusepõhise resonantsi juhtumite puhul tekkis diskussioon, on tõlgendamise küsimus, võib väita, et kindlasti tekkis seal suunatud sisuline vaidlus erinevate kommentaatorite vahel. Kommentaarid keskendusid vastavalt erinevate inimeste rõhuasetustele erinevatele teemadele ning aspektidele. Tuues vaidlustesse oma kogemusi ning intertekstuaalseid viiteid, arendati artikleid edasi. Sündmusepõhiste juhtumite puhul olid kommentaarid just reaktsioonid uudisele ja sündmusele. Kommentaarid olid emotsionaalsed ning need ei sisaldanud nii palju formuleeritud arvamusi. Diskussiooni ega vaidlusi pigem ei tekkinud.

- Diskursusepõhise resonantsi juhtumite puhul tekivad väljakujunenud konfliktipooled, sama ei juhtu sündmusepõhise resonantsi juhtumite puhul.

Ka see seminaritööst pärinev hüpotees leidis kinnitust, kuivõrd konfliktipooled tekkisid diskursusepõhise resonantsi juhtumite puhul juba artiklites ning need konstrueeriti ajakirjanike poolt, hiljem jätkati vastasseisude arendamist kommentaarides. Sündmusepõhistel juhtumitel konfliktipooli välja ei kujunenud, kuigi eurolaulu valimiste tulemusi kajastava uudise kommentaarides võis leida agressiivseid kommentaare, ei olnud need suunatud konkreetsete gruppide või inimeste pihta.

Seega võib väita, et sotsiaalse resonantsi diskursusanalüüsiga uurimisel on võimalik eristada diskursuspõhist ning sündmusepõhist sotsiaalset resonantsi, ja bakalaureusetöö tulemused kinnitavad seminaritöö tulemusi.

6. Kokkuvõte

Bakalaureusetöö uuris sotsiaalse resonantsi juhtumeid. Selgitati avalikkuse tähelepanu koondumist ning meediatekstide mõju selles protsessis. Töös uuris autor kriitilise diskursusanalüüsi meetodiga kuute sotsiaalse resonantsi juhtumit – internetiartikleid ning lugejate kommentaare. Lisaks tehti töö tarvis neli süvaintervjuud ajalehtede toimetajatega, et selgitada kommentaaride mõju nende tööle.

Teoreetiliste lähtekohtadena oli töö alguses oluline mõista, kuidas sotsiaalne resonants tekib, millised on erinevad sotsiaalse resonantsi tüübid ning milliste tunnetuslike protsesside koostoimel kujunevad hoiakud ja uskumused erinevate teemade suhtes. Samuti oli oluline selgitada, mida tähendab „diskursuse” mõiste ning kuidas seda kasutada tõlgenduste uurimisel. Sellest andis ülevaate töö teine peatükk. Kolmas peatükk kirjeldas uurimisobjekte ning selgitas diskursusanalüüsi meetodi ja süvaintervjuu meetodi rakendust antud bakalaureusetöös. Seejärel esitati uuringu tulemused, mis andsid kvalitatiivse ülevaate analüüsitud artiklitest ning nende kommentaaridest ning töö tarvis tehtud intervjuudest.

Töö eesmärkideks oli: analüüsida sotsiaalse resonantsi juhtumeid ning püüda seletada, kuidas avalikkuse tähelepanu koondub; kontrollida bakalaureusetööle eelnenud seminaritöö tulemusi.

Analüüsi põhjal võis töös välja tuua järgmised tulemused:

- Lugejad pööravad meediatekstide puhul tähelepanu nendele aspektidele ja detailidele, mis seostuvad nende hoiakute ja kogemustega. Samas enim tähelepanu pälvivad ajakirjanike poolt fookusesse asetatud probleemid ja diskursused.
- Kommentaarid sõltuvad otseselt meediatekstidest: mida rohkem tõlgendusvõimalusi, seda erinevama sisuga ja käsitusviisiga kommentaarid; konstrueeritud konfliktid ja tegelased võetakse kommenteerijate poolt omaks; artiklite temast oleneb, kui palju kommentaare see saab.
- Eesti avalikkuses võib eristada diskursusi, mille kaudu tõlgendatakse väga erinevaid teemasid: nõukogude diskursus; kristlik diskursus; Eesti ühiskonna diskursus.

- Lehetoimetajate jaoks on kommentaarid vahend oma töö kontrollimiseks ning ülevaate saamiseks auditooriumisegmendi tonaalsusest. See aitab tööd paremini planeerida.
- Toimetajatel on suhteliselt hea ülevaade avalikkuse „lainepikkustest” ning nende tabamine on osa toimetaja professionaalsest igapäevatööst.
- Seminaritööst toodud diskursusepõhise- ja sündmusepõhise resonantsi liikide eristus oli adekvaatne ka pärast diskursusanalüüsi.

Kindlasti ei ole need tulemused põhjapanevad ja ümberlükkamatud. Kasutatud meetodist tulenevalt lasus suur vastutus autori kui tõlgendaja õlgadel ning tegemist on subjektiivsete tulemustega, mida tuleks kindlasti kontrollida.

Teemaga oleks oluline edasi minna, sest avalikkuse protsesside parem mõistmine aitab mõista paremini ühiskonda ja sotsiaalset reaalsust. Antud töö võiks olla oluliseks verstapostiks autori edasistele meediamõjude uuringutele. Edaspidi on sotsiaalset resonantsi võimalik uurida erinevate meetoditega põhjalikumalt. Keskenduda võiks auditooriumi tõlgendustele, samas võiks edasi minna ka meediapoolse tähelepanu koondamise uurimisega.

7. Summary

„Analysis of Social Resonance: The Acumination of Public Attention and Reckoning with It in the Newsroom”

By Priit Rum

This bachelor thesis studies events of social resonance. The paper tries to explain the acumination of public attention and the influences media texts apply to this process. The author of the research paper uses critical discourse analysis to study six different events of social resonance – articles on the internet and comments posted by the readers. In addition there were four qualitative interviews made with newspaper editors, to get an insight into the influence comments pose to editors’ work.

As theoretical basis of the study, it was important to understand the way social resonance occurs and what types of social resonance are there. It was also necessary to see how different cognitive processes form attitudes and beliefs towards different topics and explain the way the term ‘discourse’ can be used when studying interpretations. The first chapter gives an overview of these notions. The second chapter describes the objects of study and clarifies the use of critical discourse analysis and qualitative interview methods in this paper. After that the results of the research are presented, which give a qualitative overview of the analyzed articles, comments and the interviews conducted.

The objectives of this research were to analyze events of social resonance and try to explain, how the attention of the public sphere concentrates, and to revise the authors’ previous findings.

On the basis of the analysis these findings could be made:

- The readers turn their attention to these aspects and details of media texts, which relate to their attitudes and experiences. On the other hand the problems and discourses in the focus of the articles get the most attention.
- The comments given to the texts depend directly on texts themselves: the diversity of the content of comments depends on the number of possible interpretations; the

conflicts and characters constructed in the articles are accepted by the commentators; the number of comments given depends on the topic of the article.

- There are discourses in the Estonian society, that are used for interpreting very diverse field of subjects: the Soviet discourse, the Christian discourse, Estonian national and societal discourse.
- Internet commentary is an instrument for the newspaper editors for supervising their work and assessing the tonality of a segment of the public. The feedback helps editors in planning their work.
- Newspaper editors have a quite profound awareness of the wavelengths of public attention and attitudes, capturing these wavelengths are a part of journalists' everyday job.
- The different types of social resonance: discourse based- and event based, described in an authors' previous thesis were found adequate.

These results are not by any means fundamental or irrefutable. The methods used in the paper are constructive and subjective, so a lot depended on the interpretations made by the author. The results are subjective and need to be verified.

It would be beneficial to go onwards with studying these processes. Understanding how the public sphere operates helps better comprehension of the society and social reality. In the future it would be suitable to study social resonance more thoroughly using a variety of methods. One could concentrate for example on the interpretation processes of the public, or show how the media tries to influence public attention.

8. Kasutatud allikad

1. Crespi, I. (1997). The Public Opinion Process: How the People Speak. Mahwah, NJ & London: Lawrence Erlbaum Associates, lk. 1-11, 47-75.
2. Fairclough, N. (1992). Discourse and Social Change. Cambridge, UK: Polity Press.
3. Glynn, C. & S. Herbst & G.J. O'Keefe & R.Y. Shapiro. (1999). Public Opinion. Colorado: Westview Press.
4. Kalmus, V. (2005). Kriitiline diskursusanalüüs: N. Fairclough'i meetod. Loengumaterjal aines „Meedia ja kommunikatsiooni uurimismeetodid”. http://www.jrnl.ut.ee/MKUM/tekstianalyys/Fairclough_meetod.pdf. mai, 2006.
5. Noelle-Neuman, E. (1993). „The Spiral of Silence“. Chicago: The University of Chicago Press.
6. Page, B.I. & R.Y. Shapiro. (1992). The Rational Public. Chicago & London: University of Chicago Press.
7. Price, V. (1992). Public Opinion. Newbury Park, London & New Delhi: Sage, 1992, lk. 1-45, 71-106.
8. Price, V. & D.F. Roberts (1987). Public Opinion Processes. C.R. Bege & S.H. Chaffee (toim.). Handbook of Communication. Newbury Park, London & New Delhi; Sage, lk. 781-815.
9. Rum, P. (2006). Sotsiaalse resonantsi juhtumite analüüs Postimehe enamkommenteeritud artiklite ning nende kommentaaride näitel. Käsikirjaline seminaritöö. Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond, Tartu Ülikool, Tartu.
10. Schmidt, K. (1998). Some notes on Mutual Awareness. http://www.itu.dk/people/schmidt/papers/mutual_awareness.pdf, jaanuar, 2006.

11. Stiff, J.B. (1994). *Persuasive Communication*. New York: Guilford Press, lk. 3-22, 89-250.
12. Tonkiss, F. (1998). *Analysing discourse*. C. Ceale (toim.). *Researching Society and Culture*. London: SAGE, lk. 245-260.
13. Vihalemm, P. (2005). *Avalik arvamus*. Loengukonspekt aines „Avalik arvamus”.
14. Waldahl, R. (1998). *A Cognitive Perspective on Media Effects*. B. Höijer & A. Werner (toim.). *Social Cognition: New Perspectives in Audience Theory*. Göteborg: Nordicom, lk. 41-58.

9. Lisad

Lisa 1. Analüüsitud artiklid internetis

1. PM online. USA kinod ei julge evolutsioonifilme näidata.
<http://www.postimees.ee/270605/esileht/valisuudised/169536.php>
2. PM online. Eesti uus eurolaul on "Tii".
<http://www.postimees.ee/140504/esileht/kultuur/125996.php>
3. Lotman, Rebekka & Aleksei Günter. Eestlased muutuvad venelaste suhtes üha sallimatumaks. <http://www.postimees.ee/080605/esileht/siseuudised/168167.php>
4. Kuus, Agnes. 25 alimentide maksmisest hoidujat läks aastaga vangi.
<http://www.postimees.ee/050705/esileht/170398.php>
5. PM online. Läänemeresel võib tulla kõigi aegade suurim torm.
<http://www.postimees.ee/100105/esileht/siseuudised/154616.php>
6. BNS/PM. Raudmees Gunnar Graps on surnud.
<http://www.postimees.ee/180504/esileht/134489.php>

Lisa 2. Intervjuu kava

Vastukaja jälgimine ja tähtsustamine

Kui oluliseks oma töös peate Te lugejate tagasidet?

Kui tihti te tutvute oma väljaande lugejate kommentaaride ja lugejakirjadega?

Mille järgi saate aru, et üks või teine teema on avalikkuse jaoks oluline?

Mille järgi saate aru, et mingi teema on hetkel väga suure tähelepanu all?

Kas te jälgite ka teiste väljaannete: Postimehe/EPL-i, Delfi, SLÕhtulehe kommentaare ja tagasisidet? Miks?

Nimetage teemasid või artikleid, mille puhul teate juba ette, et neid loetakse teistest märgatavalt rohkem ja võib eeldada palju kommentaare, lugejakirju?

Toimetusepoolne teemade tähtsustamine

Mille põhjal Teie toimetuses pannakse paika artiklite tähtsuse järjekord lehes?

Kas teemade valikul arvestate ka sellega, milline on olnud sarnastel teemadel varem kirjutatud artiklite tagasiside ja vastukaja? Miks?

Millised on need teemad ja sündmused, mida Teie arvates ei tohi järgmise päeva lehes kajastamata jätta?

Millistel juhtudel tuleb lugudele anda tavapärasest rohkem leheruumi ja teemasid põhjalikumalt kajastada?

Milliste artiklite puhul tuleb Teie arvates kirjutada jätkulugusid?

Milliste artiklite puhul on oluline lisada samal teemal juhtkiri, kommentaar või arvamus?

Kas tuleb meelde juhuseid, kus olete pidanud tähtsaks avalikkuse tähelepanu suunata?

Artiklite kirjutamine ja toimetamine

Kui oluline on artikli kirjutamisel ja toimetamisel arvestada varem samal teemal kirjutatud lugudega?

Milline peab olema konkreetne lehelugu, artikkel, et teda erakordselt palju loetaks?

Milline peaks olema artikkel, et ta saaks internetis rohkesti kommentaare ja ka lugejakirju?

Kuidas Teie toimetajad artikleid huvitavamaks muudavad?

Kas olete märganud mingeid märksõnu või väljendeid, millel on lugejate tähelepanu köitmise võime?

Kuidas arvestate avalikkuse tähelepanuga artiklite illustreerimisel?

Lisa 3. Intervjuu Jaanus Piirsaluga

Intervjuu on läbi viidud 26. aprillil 2006. aastal Tallinnas. Küsitlejaks (K) on Priit Rum, vastajaks (V) Eesti Päevalehe vanemtoimetaja Jaanus Piirsalu.

K: Küsin alguses seda, et, kui tihti sa loed tagasidet, mis Eesti Päevaleht saab? Noh internetikommentaariid ja lugejakirjad ja...

V: Neid interneti kommentaare ma loen küll suhteliselt harva, kuna tavaliselt on need, on seal selline ropp sõim ja üldiselt olen ma sellest ammu loobunud, see lihtsalt rikub tuju. Kui keegi tähelepanu juhib, et on leidnud mingisuguse asjaliku... jah, et siis ma ikka loen.

K: Aga kas sa jälgid näiteks kommentaaride arvu? Et mõni artikkel saab teinekord sadu kommentaare.

V: Noh huvi pärast olen vahel vaadanud neid, et lihtsalt vaadata. Kas läks nii nagu ma arvasin.

K: Aga lugejakirju loed siis tihedamini?

V: Kui aega on siis ikka loen jah.

K: Kui palju Eesti Päevaleht üldse saab lugejakirju?

V: Seda ma ei tea, pead arvamustoimetuse käest küsima.

K: Aga kui oluliseks sa pead sellist tagasisidet oma töös? Kas need mõjutavad ka kuidagi tööd?

V: Natuke ikka pöörad tähelepanu, kui on mingid niuksed sarnase sisuga, siuksed asjalikud kommentaarid, eks natuke ikka on mõistlik arvestada seda, et mida nagu targem lugeja,

kellest on näha, et ta on siuke vähe intelligentsem inimene, et, mida tema asjast arvab, ikka on mõistlik lugeda seda. Arvestada, sest lugejatele ikkagi teeme ju lehte, muidugi selliseid kommentaare, neid ma vahest küsin ise nende inimeste käest, kelle arvamus mind huvitab. Aga sind huvitab just lugejate arvamus või? Kui seal on mingi asjalik mõte, siis on ikka mõtet arvestada, ikkagi meie lugeja ju...

K: Mille järgi sina saad aru, et mingi teema on avalikkuse või ühiskonna jaoks oluline?

V: Kui see teema on õhus juba. Eks see on kogemus, mis näitab. Tegelikult meil tehakse neid lugejauuringuid ka, igapäevaseid, neid ma ikka jälgin, kui aega on.

K: Sealt tulevad need teemad välja siis?

V: Sealt tuleb üks ja teine on kogemus ka juba. Ja teiseks arvestad sellega ka, kui paljusid inimesi potentsiaalselt see probleem võiks puudutada.

K: Sa juba ütlesid ka, et...

V: Põhiline ongi see kogemus ja ise hindad nagu... tegelikult need lugejauuringud ka seda valikut eriti ei mõjuta.

K: Et sul on mingi ettekujutus sellest, mis asi see on, mis Eesti inimest mõjutab?

V: Jaa... Nii kaua juba olnud ka.

K: Aga kui sa ütlesid, et... noh, et kui see teema on juba õhus, et selle järgi saad ka. Kui sa nüüd neid kommentaare eriti tihti ei jälgi ja lugejakirju ka ainult siis kui neid on parajasti, mille järgi sa siis saad aru, et mingi teema on nüüd äkki suure tähelepanu all avalikkuses?

V: Eks ikka kui sellist tööd teed, siis ikka tead, mis on aktuaalne.

K: Aga nimeta neid selliseid allikaid, kust sa teada saad, mis on aktuaalne parajasti.

V: Oota, mis mõttes?

K: Noh, kui inimene istub metsas pikka aega, siis ta ju ei tea, mis on aktuaalne. Kas sa lihtsalt ümbrusest saad aru, või mingid meediakanalid on või?

V: Infot hangid sa ikka mingitest oma allikatest, eks jälgid teisi lehti ka ja.

K: Ilmselt toimetajad päris tihti loevad teisi väljaandeid...

V: Lugejakirjade järgi me nüüd küll otsustame üsna vähe. Et, millest peaks kirjutama.

K: See, mis ma mõtlen on, et kui mingil teemal äkki tuleb sada lugejakirja, siis noh selle järgi...

V: Noh jah... ju see siis midagi näitab jah. Et see on nagu lugejatele oluline.

K: Kas sa jälgid, mida Postimees kirjutab ja mida SL Õhtuleht parajasti kirjutab ja näiteks mis Delfis on kõige...?

V: Delfit ma nüüd kohe kindlasti ei vaata. Seda ma pole vist ikka aastaid...

K: Pole vaadanud?

V: Teisi lehti peab ikka jälgima, muidu ikka päriselt ei saa.

K: Aga kas sa, kui ma nüüd küsin su käest, et nimeta teemasid või artikleid, mille puhul sa juba võid ette öelda, et neid loetakse rohkem ja, et need saavad rohkem kommentaare, siis millised need teemad võiks olla?

V: Mis puudutab rahasid, rahakotti. Siuke Estonia. Ei oskagi praegu öelda, noh, mis puudutab niukest kuritarvitusi. No mingid korruptsiooni puudutavad asjad, need on suure lugejahuviga. Kui mõni teema tuntud inimest puudutab paratamatult on kohe palju lugejaid. Ja mis inimeste rahakotti puudutavad, neid on ka kindlasti ja suur lugejahulk. Igasugused skandaalid, võib arvata, mida tahes.

K: Kas need samad teemad on ka need, mis saavad kõige rohkem kommentaare?

V: Mhmh [Jaatus]. Kõige absurdsem näide oli, mis ma mäletan, siis veel internetis ei saanud vaadata neid lugejaklikke, et kui palju huvilisi oli, aga neid lugejauuringuid tehti meil juba varem ka. Siis oli mingi hea näide oli, mingine selline uudis, et... hästi ropp uudis, Narvas oli mingi naine mehel noku ära hammustanud otsast. Me peitsime selle spetsiaalselt, mingi suht pisike nupp oli, aga kuna see oli suht erakordne, siis see isegi ilmus. Ma ei tea mingi aastaid kuus või seitse tagasi juba... Siis me peitsime selle kuhugi lehekülje alla serva reklaamide vahele. Aga ikka leidsid lugejad üles selle. Sellel oli lugejaküsitluse järgi sada protsenti loetavus. See oli siukene absurdne näide. Jah sellised erakordsed asjad, et kui on mingi selline sündmus, siis ikka raudselt loetakse.

K: Kui nüüd mõelda sellise toimetuse töö peale veel, siis, mille põhjal teie toimetuses pannakse paika artiklite tähtsuse järjekord lehes? Et mis ettepoole läheb?

V: Punkt üks on see, et kui palju inimesi see mõjutab või puudutab see uudis, mida rohkem, seda kindlasti ettepoole ta läheb. Ja eks see aktuaalsus ja päevakajalisus ka loeb. Kui see teema on ikkagi aktuaalne ja uudislik, siis ta läheb ettepoole. Need on kindlasti ühed kriteeriumid. Põhiliselt ongi see olulisus.

K: Aga kas toimetuse koosolekul...

V: Teine kord võibolla originaalsus ka loeb, et võib-olla ei olegi niivõrd ei puudutagi väga paljusid lugejaid, aga kui ta on mingil sellisel huvitaval teemal ja hästi originaalne uudis, siis seda ka arvestatakse. Originaalne selles mõttes, et kellelgi teisel ei ole seda. Eksklusiivne.

K: Aga Kas on mingeid selliseid juhuseid ka olnud, kus te arvestate just sellega, et kommentaare saab palju?

V: Ei selle järgi nüüd küll keegi ei vaata. Võib-olla Õhtuleht vaatab või Delfi või... paneb selle järgi neid esiuudiseid sinna paika, aga meie kindlasti mitte.

K: Millistel juhtudel tuleb anda mingi sündmuse kajastamiseks või mingil teemal kirjutamiseks rohkem leheruumi? Vahel on sellised üle kahe lehe uudised ja.

V: Esiteks, kui on selline keerulisem probleem, mida tavalise uudislooga ära ei lahendagi, kus on palu arvamusi ja kus tuleb pikemalt lahti seletada, selline probleem. Ja siis on sellised originaalsed ja eksklusiivsemad materjalid, nendele anname rohkem ruumi. Põhiliselt kui on mingit pikemat teemat põhjalikumalt uuritud. Ja mõni ajakirjanik on sellega kõvasti vaeva näinud, siis saab rohkem ruumi.

K: Aga kas on ka selliseid sündmusi, mis sul meelde tuleb, mis on saanud sellepärast, et nad on nii olulised sündmused.

V: President Meri matused, kümnete lehekülgede kaupa. Kui on mingi selline suur õnnetus ja kindlasti sellised asjad, need saavad kõvasti ruumi.

K: Aga mis sa arvad, miks nad peaksid saama? Võibolla nad ei huvitagi inimesi niipalju, et...

V: Kindlasti huvitavad. Kui selline teema, mis inimestele kindlasti korda ei lähe, siis ei ole talle kindlasti mõtet palju ruumi anda, iseasi, kas teda üldse on mõtet ajalehte panna, mis ikka üldse korda ei lähe.

K: Mõnega ongi nii vaata, et kui vähestele on väga oluline, siis vist ikka pannakse. Mind ennast ka väga huvitab, mille järgi te saate aru, et mingisugusele artiklile on vaja kirjutada jätkulugu?

V: See on tavaliselt niimoodi, et esimese päevaga kirjutatakse sündmus ära ja siis hakatakse nagu probleemi ennast lahkama. See on tavaline, et kui sa oled ajalehes mingi A öelnud, et siis sa jälgid, mis asjast saab siis, ja kirjutad selle nii öelda B ütled ka ära ja kui vaja ütled ka C ära ja... See on kindlasti üks nõue, mida peaks koguaeg jälgima, et need otsad nagu õhku rippuma ei jääks. Et loogiline oleks ka lõpp ära kirjutada, kui algus on kirjutatud.

K: Et, kas siis võib öelda, et on selliseid juhuseid, kus te ise toimetuse siseselt arvate, et oleks tarvis avalikkuse tähelepane kuskile poole nagu suunata ja koondada?

V: Ikka on nagu see viimanegi juhtum Muraste kandist, kus pereisa sissetungija tappis. Eile kirjutasid lehed sellest tapmisest ja täna kirjutati sellest probleemist... et kohaviitade pärast ei jõudnud abi kohale. Puudutab tegelikult paljusid, seal elab inimesi ja palju lugejaid ja.

K: Kas on veel mõningaid, kus sa ise oled mõelnud, et see on nüüd selline oluline probleem, aga et ta alguses inimesi nii väga ei huvitagi... aga sa mõtled, et peaks rohkem kirjutama?

V: Üks näide tuli praegu meelde. Kui see Lennart Meri matuste päev oli siis sama päeva õhtul oli Muuga sadamas üks iseenesest õnnelikult lõppenud, aga väga ohtlik tulekahju ühes väetisi ladustavas ettevõttes, seal me ka nagu alguses kirjutasime ära, et mis seal nagu juhtus ja siis kuskil kaks nädalat hiljem kirjutasime sellest, et kui ohtlik see tegelikult oli ja kuidas riik selliseks üldse valmis on. Et kui oleks tõsine häda juhtunud, et see väetis oleks võinud plahvatada, et kuidas riik nagu selleks puhuks valmis on.

K: Aga kui mõelda nüüd selliste päris laiemate diskursuste peale lausa, et sellised teemavaldkonnad, millele pikema aja jooksul tuleks rõhuda?

V: Hoobilt ei tule, aga kindlasti on siukseid. Aga sinna alla lähevad näiteks... iga-aastane maksudeklareerimine, pikalt ja mitu korda kirjutatakse üle, et missugused on vahepeal need maksumuutused olnud ja mida inimesed jälgima peaksid.

K: Mille põhjal te otsustate, et milliste artikli kohta oleks oluline lehte lisada näiteks toimetusepoolne kommentaar või juhtkiri või?

V: Tavaliselt ongi kui on mingi põhimõtteline probleem või küsimus on õhus, millest me kirjutame ja olulisus kindlasti, kui tehakse mingeid olulisi otsuseid, millest me kirjutame, et siis...

K: Aga mis sa arvad, kui oluline on mingi artikli kirjutamisel, ja toimetamisel ka, arvestada sellel samal teemal kirjutatud varasemate lugudega?

V: Ikka ju vaatad, tausta otsides kasvõi, et mis varem on kirjutatud. Kas sa mõtled uudislugusid praegu jah?

K: Võib ka arvamust mõelda, mind huvitab just selline asi, sellised lood, mis saavad kõige rohkem tähelepanu ja nende hulgas on ju arvamused ka. Saavad vahel rohkemgi. Noh näiteks kui oluline on jälgida, et ei läheks mingisse põhimõttelisse vastuollu?

V: Ei, jah. Üldiselt me ikka jälgime. Kuigi meil on need põhimõtted selgeks ka räägitud ja kirja pandud. Eks me ikka jälgime, et me ei arvaks üks päev nii ja teine päev naa, kui need on ikkagi toimetuse seisukohad. Kui see on mingi inimene toimetuse seest, kes mingi oma nime ja näoga kirjutab, siis see on tema selline subjektiivne asi, et siis ei ole küll seal probleemi, kui ta arvab hoopis teistmoodi, kui toimetuse tervikuna, ongi huvitavam. Sest toimetuses on ju ka nii palju erinevaid inimesi.

K: Aga näiteks, kas on mingeid varasema tagasiside põhjal või... selliseid juhuseid, kus toimetuse peab kirjutama lugu ja peab toimetama ettevaatlikult, kasutama näiteks ettevaatlikku sõnavara ja...

V: Tavaliselt siis kui me ei tea täpselt, et kõiki asjaolusid ja... vahel on ju kiire ka, kui mingi tähtis uudis või sündmus kuskil õhtul toimub. Ikka peab natuke arvestama, et kui täit tõde asja kohta ei tea, et siis on nagu raske põhjapanevat arvamust avaldada.

K: Kas uudiste puhul sellist asja ka on, et olete tähele pannud, et mingisugune käsitusviis mingeid väga suuri konflikte kutsus esile või ja siis teinekord üritate sellepärast ettevaatlikumalt sõnastada? Või polegi see oluline?

V: Ma arvan, et seda ka jälgitakse, aga mul ei tule ühtki näidet meelde.

K: Kas sinu tööd see ei mõjuta kuidagi jah? Näiteks selline teema valdkond nagu Eesti-Vene suhted või midagi? Eestlaste ja venelaste suhted? Et võib tulla mingi konflikt.

V: Mis mingeid riiklikke suhteid puudutavad, siis seal päris palju me ei mõtle, et kas see nüüd meeldib välisministeeriumile või mitte, aga teine asi on rahvussuhted, seal peab ikka arvestama sellega, et sa nagu mingi tülisse hoopis hoogu ei lisa, või ebaõiglaselt kuskil rahvast ei rõhutaks või midagi. Kunagi oli selline. Siis kui see... mingeid aastaid tagasi oli, kui see Tallinna kesklinnas siin Viru keskuse juures mingi noor poiss surnuks pussitati. Siis nagu palju räägiti, et see oli mingi eestlaste ja venelaste omavaheline konflikt nagu. Vat siis

me olime küll igaks juhuks suhteliselt ettevaatlikud, kuna siin võisid tont teab, mis tagajärjed olla, kui sa hakkad kirjutama, et vaat nüüd venelased tapsid selle poisi ainult sellepärast ära, et ta oli ainult eestlane. Vot selliste asjadega peab küll jälgima, et sa omalt poolt seda lõket nagu kõvemini põlema ei puhu.

K: Kas sa oled märganud lehelugudes mingeid märksõnu? Nagu pealkirjas või loos endas, millel oleks justkui võlujõud, et inimesed kohe pööravad artiklile rohkem tähelepanu?

V: Pane mingi Estonia pealkirja siis kohe kindlasti loetakse kohe. Pähe küll ei tule midagi. Tuntud inimesest kui kirjutad, siis pead tema nime kindlasti pealkirja panema, sest see kohe lihtsalt tõmbab tähelepanu, tema nimi.

K: Aga kas on juhtunud, et mõni reporter nimetab midagi mingi huvitava väljendiga ja siis see on nagu kommentaarides... sa ei loe neid küll palju, aga et see väljend on palju tagasisidet saanud?

V: Kunagi me mõtlesime välja, et selle praeguse valitsuse kohta küüslaugu koalitsioon mingis loos öelda ja pärast seda hakkasid kõik kasutama seda. Võibolla läheb selle alla. Taust oli see, et lepiti kokku küüslaugu restoranis, vanalinnas.

K: Siin on selline küsimus veel, et milline peab olema mingi konkreetne artikkel, et teda loetaks erakordselt palju? Kui neid omadusi nimetada.

V: Jällegi. Ta peaks olema sellisel teemal, mis läheb lugejale korda. Ükspuha, kas see puudutab teda ennast või on mõnel muul viisil oluline. Noh et seal peab... tõmbab seda lugema. See kas see lugu on nüüd hästi kirjutatud, professionaalselt või mitte... Kui lugeja juba nagunii hakkab seda lugema, et pealkirjast ei saa ju aru, kas on hästi kirjutatud või ei ole.

K: Kas on mõned visuaalsed elemendid olulised lugude juures?

V: Kindlasti on. Hea foto meelitab kindlasti kõvasti kohe lugejaid juurde, või hea graafik. Hea foto on kindlasti, sellest loost mingi pool annab kohe juurde, kui mitte rohkem. Foto on üldse nagu väga suur pilgupüüdja ja tähelepanu tõmbaja.

K: Kuidas teie toimetajad artikleid huvitavamaks muudavad?

V: Kõik võimalikud lisamaterjalid: lisagraafikud ja detailifotod, mingid infokastid. Siukse lisamaterjaliga me oleme üsna palju mänginud ja kujundusega. Et teha teistmoodi kujundus, kui tavaliselt on uudiste külgedel, sellega annab ka kõvasti meelitada. Kujundus ja kõiksugused fotod, graafikud nendega on kõvasti võimalik tähelepanu võita.

K: Ma olen märganud, et vahel pannakse lugudele siuksed pealkirjad nagu, mis... noh et loos ei olegi seda, mis pealkirjast välja tuleb. Kuidas sa seda kommenteerid?

V: Ma arvan, et varem oli seda rohkem, enam nii väga ei ole vist. Lugejad ka seda märkavad kohe ja võtavad sõna. Lugeja saab kohe aru ju, kui püütakse pealkirjaga mingit sitta lugu pähe määrada neile. Et see lugu pole üldse sellest, mida pealkiri lubab oodata. Sellist tagasisidet ikka vahel on, jah. Sellest oleks vähe kasu, sest enamuse lugejaid hammustab nagu kohe läbi sellest. Eks toimetaja saab sellest ise ka aru pärast, kui ta seda loeb. Jumal teab, mis ta peas on parajasti, kui ta sellist asja teeb.

K: Ma veel selle kohta uuriksin, et sa enne mainisid, et sa justkui oma kogemusest tead, missugused teemad auditooriumile parajasti peale lähevad ja justkui omast toimetaja kogemusest ja... kas võiks öelda, et on tekkinud mingi selline vastastikkune teadlikkus avalikkusega? Et sa justkui kujutad ette ja tegelikult niimoodi ongi?

V: No päris nii ka ei ole, sest me kõik need suuremad asjad ja olulisemad asjad ikka arutame hommikul toimetuse juhatajate koosolekul, seal on neid ikka päris palju ja peale juhatajate on seal veel inimesi, ja see teema erutab ainult üht inimest ja teisi ei eruta, siis nii ikka ei lähe. Et me vaatame enda pealt ja arutame ikka läbi need asjad. Sest nagu toimetuse koosolekutel on pealt kümne inimese ja seal ju ka, kõik muidu puutuvad erinevate inimestega kokku ja igal ühel on erinev elukogemus ja suhtlusringkond on kõigil erinev ja selle pealt midagi oskab ikka nagu leiutada.

Ja veel lugeja sihtrühma põhilist me ju teame ja aimame ja eks Vihalemm ja Lauristin teevad ju ka neid uurimusi, et mis meie lugejate sihtrühmale oluline on, et me teame seda põhimõtteliselt. Neile on oluline kõikvõimalikud ajaloo teemad, selles mõttes, et kommunism ja kuidas sellesse nagu suhtuda. Teadlikult me jälgime näiteks seda teemat ja kirjutame

sellest, kui on nagu põhjust. Püsilugejat huvitab ka kõikvõimalik poliitika rohkem kui õhtulehe lugejat näiteks, siis me seda jälgime ja niimoodi laias piiris me nagu teame, mis meie püsilugejat huvitab.

Lisa 4. Intervjuu Marko Püüaga

Intervjuu on läbi viidud 26. aprillil 2006. aastal Tallinnas. Küsitlejaks (K) on Priit Rum, vastajaks (V) Postimehe toimetaja Marko Püüa.

K: Kui tihti teie loete ja tutvute üldse sellise lugejatepoolse tagasisidega? Näiteks loete interneti kommentaare või loete lugejakirju, mis teie lehe lood saavad...

V: Noh lugejakirju on tänapäeval väga vähe tulemas, noh tuleb külla, aga need on peamiselt pensionärid, kellel internetti ei ole. Aga nüüd ongi see, et lugejate tagasiside kohapealt on kõikvõimalikud interneti need võimalikud *online* d ja need on asendamatud et saada siis teada mida lugejad arvavad. Ma pakun, et miski kolmveerand sellest on selline tõsine praht ja asjalikke tagasiside selliseid on selle veerandiosas ja neid üsnagi tihti loen. Aga mingi hetke peal, kui neid internetikommentaare... avalikkust huvitavate sündmuste puhul neid kommentaare tuleb noh sadu tuleb ja siis ei jaksa küll mingi hooga neid lõpuni lugeda. Aga mingi iva koorub sealt väljaja noh kommentaare tuleb kõige rohkem ja tagasisidet sellistele asjadele, mis siin ongi... laiemad tümpsud, näiteks see Veronika Dari tapmine oli, kus noor tütarlaps ära tapeti, sealt oli erinevaid suhtumisi näiteks ja loomulikult saab sealt teisi mõtteid, et kuidas teemaga edasi minna.

K: Nii et te peate sellist kommentaaride ja tagasiside jälgimist oluliseks enda töö juures?

V: On küll oluline. Tähendab, iga ajakirjanik, kes lugu kirjutab, talle on oluline tagasiside ja teine asi, mis sealt võib ka noppida on vihjeid ja ideid. Selle teema kohta. Noh neid kõiki tuleb muidugi kontrollida, sest seal on tõesti sellist külajuttu on päris palju ja folkloori, mis ei pruugi nagu üldse tõele vastata.

K: Ma täpselt ei tea, kuidas teie lehes see selline teemade valik ja välja mõtlemine käib aga kas kuidagi teie tööd toimetajana see, mis sealt tagasisidest välja tuleb, mõjutab? Näiteks, kas te jälgite, millised teemad saavad kõige rohkem vastukaja ja kõige rohkem asjalikke kommentaare. Kas see ka kuidagi mõjutab.

V: Noh loomulikult tuleb sellega arvestada. Ma täpsustan praegu seda, et toimetaja töö tähendab seda, et ma toimetan lugusid, ma neid uudisplaani kokku ei pane. Küll aga olen ma üsna pikka aega töötanud, nii et tean ka seda tausta väga hästi... Et mingisugused suuremad sündmused eksju. Loomulikult tuleb siis lähtuda ka sellest, et noh kas avalikkus tahab seda lugeda, kas see teema on huvitav, kas ta on oluline. Näiteks praegu on ju presidendivalimised eksju. Oluline on anda kasvõi seda sama taustinfot, et kes on kes ja nii edasi.

K: Aga mille järgi te veel saate aru, et mingi teema on avalikkuse ja ühiskonna jaoks oluline, või noh, mille järgi te teate, et on?

V: Noh on ju selline... Tegelikult on nii, et seda avalikkuse survet teemade valikul ei ole eks. Pigem on see, et toimetuse, kõigepealt uudistetoimetuse juhataja, reporterid ise pakuvad teemasid välja. Siis nagu otsustatakse, et kas see võib huvitada inimesi. Need on tavalised uudisekriteeriumid. Ja noh... eks ole ka näha, kas on nagu laiemat kõlapinda, kas see võiks pakkuda... Nagu korruptsioonijuhtumi eks, suuremad. Ka sellised kriminaalsemad lood paraku. Nii on, et inimesi huvitab see paraku.

K: Mille järgi te saate aru näiteks, et mingisugune teema on korraga avalikkuse suure tähelepanu all, mis nagu varem pole olnud? Mille järgi te vaatate seda toimetuses?

V: Et mis mõttes siis?

K: Kas siin on määravaks ust näiteks internetikommentaari, või tuleb see teadmine teistest meediakanalistest, et jälgite neid palju?

V: Loomulikult. Igasugu meediakanaleid tuleb nagu jälgida. Aga noh... Internetikommentaare... nende põhjal nüüd küll lugu suuremaks või väiksemaks ei lähe eksju. Aga noh, on ka mõned lood, mis on alguses suured, skandaalsed ja nii edasi, aga kui seal käib ka kohtumenetlus juba, siis on nad targem mõneks ajaks rahule jätta.

K: Et kuigi huvi on nende vastu võibolla suur ja...

V: Noh see huvi võib minna juba haiglaseks uudishimuks. On ka neid niisuguseid ajakirju, seda nimetatakse kollaseks ajakirjanduseks, mis nagu jätkab seda ketramist, ronib perekondade juurde ja nii edasi. Aga seal tulebki väga oluline valik teha ja teiseks ka mõne *case*'i puhul – kuhu sa ikka niimoodi edasi lähed – kohtumenetlus käib ja pole võibolla enam midagi juurde lisada, kui siis võibolla perekonna juurde ronida. Aga seal peab väga ettevaatlik olema, arvestama paljude asjadega: kas on peres lapsi, kes koolis käivad, võivad kannatada. Samamoodi nimede avalikustamine see kõik. Internetikommentaariid ei mõjuta seda, kas lugu nagu edasi menetleda või siis mitte.

K: Mõned teemad te siin juba mainisite, mille puhul võiks nagu juba ette arvata, et tähelepanu võib olla suur, aga kas oskate veel nimetada mõned sellised teemad või artiklid, mille puhul te teate, et see läheb lugejatele korda ja et ta saab näiteks väga palju kommentaare?

V: Noh eelkõige on tegelikult need, mis puudutavad lugejate õiglustunnet. Kasvõi näiteks see, mis oli ju alles siin nädalavahetusel, kus juhtus see, et see pereisa tappis sissetungija. Et noh, selliseid *case*'eon ju Eestis veelgi, nad ei lõppe küll nii traagiliselt eksju, aga noh see on ka see õiglustunde küsimus, et ta helistas politseisse. Politsei tuli kohale, esimese kahele kõnele ta ei reageerinud, lõpuks tuli kohale, aga tegu oli tehtud eksju. Et noh selliste lugude puhul on kindlalt näha, et see läheb korda inimestele. See on täpselt see, mis neid ennast igapäev puudutab eksju, see kuritegevus ja nii edasi. Et siis kriminaallood on kindlasti, mis lähevad korda, saamoodi lähevad korda, noh lähevad korda pahateod, mis iganes, mis on lastega seotud.

K: Kas on mõned sellised teemavaldkonnad, mis otseselt ei puuduta inimesi igapäevaselt, aga ikkagi leiavad tähelepanu? Noh näiteks ma võiksin kohe tuua, eelmine kevad olid kõikvõimalikud Eesti-Vene suhete artiklid ja eestlaste ja venelaste suhete artiklid, mis tähelepanu all olid.

V: Eelmine kevad oli küll, aga need käivad nagu lainetena. Jälle see eestlaste venelaste suhted lõövad välja ja seal on ju paljuski ajakirjanduse enda teha, et kas see teema läheb suureks või ei lähe. Näiteks kui keegi poleks kirjutanud, ega kuskil poleks seda väljundit olnud, siis

nendel poleks... nad oleks kohe ära vaibunud ja noh kogu lugu eksju. Aga mida rohkem ajakirjandus seda edasi kerib. Seal tuleb jälle seda piiri tunnetada. Kuhumaani minna. See võib lõppeda ühtpidi ka halvasti väga halvasti.

K: Ma küsiks seda ka veel üle, et kas teie ise loete näiteks Eesti Päevalehe lugusid ja neid kommentaare, mis nemad saavad või Delfist jälgite?

V: Jõudumööda küll kindlasti. Ma pean ju ka kursis olema, mida teised kolleegid kirjutavad ja kuidas nende lugude puhul reageeritakse, aga kõigi lugude puhul kindlasti mitte.

K: Kas te oskate öelda, mille põhjal teie toimetuses pannakse näiteks koosolekutel paika see lugude järjekord lehes, selline tähtsuse järjekord?

V: Noh see on ikka endiselt niimoodi, et tähtsamad lood ees ja softimad lood tulevad tagapool. Kasvõi nagu täna, mis mul siin ees on, vaatame nüüd... kevad on käes, tehakse selline pehmem lugu, minnakse vaatama randa, et kuidas siis on eksju. Kuidas rannad valmistuvad, mida inimesed arvavad, kas juba lebotavad rannas. Kes joob õlut, kes teeb mida? See lugu läheb uudistebloki kõige tahapoole ta ei ole oluline, aga ta on meelelahutuslik ja ühtlasi annab ka nagu infot selle kohta, et kuhu randa minna ja nii edasi eks. Eespool on loomulikult sellised, tuleb vaadata selle järgi, kas ta on poliitiliselt oluline või siis mingil muul moel läheb inimestele korda ja mõjutab nende elu. Ja teine kriteerium on siis see, et kui on tõesti sellised suuremad ettearvamatud sündmused. Nagu lennuõnnetused on olnud Eestis eksole. Esiteks on seal avalik huvi suur, teiseks ta puudutab lennuohutust eksole, et nagu see lugu läheb kõige ettepoole kindlasti, oleks päeva põhiuudis. Meri matustest rääkimata, see on muidugi väga erakordne. Nii neid kriteeriumivalikuid niiviisi tehakse. Või on siis presidendi valimised, see on ka kahtlemata oluline teema. Aga kui seal on midagi olulist uut öelda ja lisada.

K: Aga kas teemade just nagu sellise järjekorda asetamises või tähtsustamisel ja valikul arvestatakse kommentaaride arvuga? Näiteks kui mingi teema on varem saanud väga palju kommentaare, ütleme 500 kommentaari, siis teda kuidagi eelistatakse ka, või pole see oluline?

V: Keegi nüüd otseselt näpuga järke ei aja, ega vaata ega loe neid kommentaare, et kui palju neid täpselt nüüd on eksju. See on ka ju juba ilma kommentaaridetagagi selge, noh, kas teema on väärt ettepoole tõstmist või mitte. Võibolla täiesti kahekümne realine uudis, lihtsalt

mingisugune naljakas uudis, et karu jääpangal triivis eksole Ruhnu, aga seda ei mängita esiküljel nii suureks ja teine asi lehtede puhul on ju see, et kuna päev läbi on ju igasugustes *online*'des, veebiväljaannetes, raadiotes, teles on see uudis juba maha keritud. Mida sinna uut lisada, et seda ette panna, kahtlemata tuleb see lehte panna, sest rahvas räägib sellest.

K: Kas võibolla see karu juhtum oleks just väga heaks näiteks, et kui ta poleks vastukaja nii suurt leidnud, siis ta poleks... teda rohkem poleks kajastatud võib-olla?

V: Selliste sündmuste puhul on juba ette teada, et rahvast huvitab see. Ka poliitikud... Päevast-päeva on ju tegelikult poliituudiseid ja raskemaid teemasid ja siis kui üks selline erakordne sündmus tuleb kõrvale ja pealegi ta ju maailma uudiskanalites leidis ka kajastust see lisab ju ka kaalu ja ta oli erakordne, et jääpangal triivis – ei mäleta millal seda Eestis oleks juhtunud, et oleks teatud – jõudis Ruhnu, mis on väike saar, kunagi pole seal karu olnud. Selline uudisväärtus eksole. Ja mis ka väga oluline, see lugu oli lõbus.

K: Aga millistel juhtudel teie meelest tuleb lugudele anda rohkem leheruumi ja teda põhjalikumalt niimoodi kajastada?

V: Näiteks nagu sellised lood, mis oluliselt aitavad taustu avada mingitel olulistel sündmustel eksole. Ja, ja... Või on siis olulistel sündmustel aastapäevade. Näiteks nagu Estonia hukk. Eesti rahvast väga sügavalt ja tõsiselt puudutanud teema on see ja aastapäeval on seda kajastatud ja kuna nüüd veel oluliselt tõusis ülesse see sukeldumise teema, rebib palju haavu lahti. Kaalukad argumendid ühelt poolt, miks seda peaks tegema, see on lihtsalt niivõrd oluline teema, et kuskile lehe sisse ära peita ei saa. Täna näiteks üle mitme lehe on Tšernobõli teema eksole. Kauge sündmus, aga kuna ta oli väga tõsine katastroof, eestlased käisid seal likvideerimas, paljud neist on surnud, paljud haiged eksju. Mingi radioaktiivne pilv liikus ka üle Eesti, et ta on igat otsapidi puudutas Eestit. Kakskümmend aastat sai täis ja see on just väga paras aeg, et meenutada, mis siis on saanud, kuidas seal elatakse. Noh nüüd ongi, teine asi on see, et mitte ainult siis tegeleda Eestis asjadega vaid minna ka mujale maailma ja ka seal Eesti uudiseid... Eestiga seotud uudiseid tuua.

K: Aga millistel juhtudel te kohe toimetuses teate, et mingitel teemadel tuleks kirjutada üsna peagi selline jätkulugu?

V: Noh jätkulugu, et kui on mingi sündmus toimunud, et kuidas seda jätkata? Kui on tegemist olulise teemaga, siis tuleb sellel silma peal hoida igapäev ja iga arengu puhul nagu kirjutada. Meie puhul, kuna me ostame teenust BNS-lt, siis BNS nagunii toodab selliseid lühivorme lugudest, et siis pole nagu oma ressursse, oma inimesi vaja raisata, kui see sõnum ei ole nii suur. Teisest küljest, kui me saame temast oma uudise teha, eksole, siis sellele kirjutab ja kahtlemata tähtsaid asju tuleb jälgida ja jätkata ja silma peal hoida.

K: Aga mis te arvate, miks on üldse oluline jätkulugusid kirjutada, noh lugejate seisukohalt?

V: Aga noh teisiti ei saagi. Et kui me kirjutame, et juhtus selline asi eksju ja lugeja ei saagi lõppude lõpuks teada, et mis siis asjast sai. Et on loogiline nagu asi lõpuni viia. Tihtipeale on muidugi see, et kui alguses on suur lugu, siis lõpuks nagu näiteks Hansoni portfelli *case*, mis siiamani see kohtuasi ju käib, Hanson kaotas nüüd ringkonna kohtus ja kaevas riigikohtusse edasi. Et kui alguses oli suur asi, terved leheküljed lausa, et kuidas portfell ära kadus ja igast küljest lahati, siis nüüd on see lehes see lugu kümnerealine veeru uudis...

K: Aga samas ikkagi on oluline anda?

V: Jah. Mis on saanud?

K: Kas teil tuleb meelde selliseid juhuseid, et te olete ise mõelnud, et sellist avalikkuse tähelepanu tuleks millelegi rohkem suunata? Näiteks et on mingi oluline uudis, aga lugejatele ta justkui ei lähegi nii palju korda, aga toimetuse meelest see on ühiskondlikult väga oluline ja siis see... kuidagi tähelepanu rohkem tõmmata sellele?

V: Paljud poliituudised on sellised, mis poliitika on nagu on eksju... Ühel hetkel, on olnud ka tagasisidet lugejatelt, et on ära tüüdanud eksju, aga sellest hoolimata ei saa me teemast ümber vaadata vaid tuleb edasi anda info. See on nagu üks valdkond, mis meelde tuleb. Eriti näiteks, kui on suvel. Noh suvel õnneks ei toimu ka väga palju poliitikas, puhkuste aeg ja nii edasi, aga siis on... ka inimesed puhkavad ja ei taha. Ja nädalavahetustel püütakse ka vähem rõhku panna sellele poliitikale. Aga laupäevases Postimees Extras on nagu vähem... Muidugi kui on väga oluline poliituudis, siis muidugi läheb lehte. Aga et natuke sellest saaks laupäeval puhata nagu.

K: Milliste, teie vist otseselt sellega ei tegele, aga mis te arvate, milliste selliste lugude puhul on oluline lisada toimetusepoolne kommentaar või juhtkiri või ise arvamusartikkel?

V: Noh need nagu... arutatakse juba hommikul läbi, et vaadatakse järgmise päeva teemad üle, et mis lehes on nagu ja siis pannakse õhtul koosolekul paika. Ja see ongi sõltuvalt teemade tõsidusest, et millest annab juhtkirju teha, või kommentaare või äkki on näiteks loo autoril endal on huvitav teema ja tal on selle kohta midagi öelda, eksju. Siis tasub nagu kommenteerida, aga see on ee, et kui oluline ta on eksju, et see arutletakse suuremate inimeste ringi vahel läbi nagu.

K: Kui suur see ring teil on umbes Postimehes, kes teemasid valivad ja panevad paika.

V: Eks kuna need ilmuvad arvamuskülgedel, siis arvamustoimetis vaatab üle teemad, et millest võiks teha. Siis on päevatoimetaja, peatoimetaja, tegevtoimetaja, siis nad ka otsustavad eksju, et millest juhtkiri võiks olla, millest, mis teemal ja nii ta sünnib. Mõeldakse läbi, et kas seal on midagi öelda, kas seal on midagi uut. Kas meil on midagi selle teema kohta olulist ja paikapidavat öelda.

K: Jah. Aga kui oluline on mingi artikli kirjutamise või toimetamise juures arvestada sellega, mis on samal teemal varem kirjutatud?

V: Loomulikult tuleb arvestada. Alati kui mingit lugu hakata kirjutama, siis eriti kui on selline suurem lugu, tuleb võimalikult palju otsida seda, mida selle kohta varem kirjutatud on. Vaevalt et mingeid kommentaare, rahva arvamusi uuesti üle vaadata, aga taustatööd tuleb ikka teha.

K: Ma mõtlen just sellest seisukohast, et noh, mitte minna näiteks vastuollu mingisuguste varasemate lugudega või jätkata... näiteks mingisugust läbivat käsitlust, diskursust. Kasutada mingeid kindlaid väljendeid. Kas see on ka oluline?

V: Ei pruugi olla. Ütleme näiteks, et kui see varasem lugu on mingi suure ajanihkega, asjad on muutunud. Arvestama ikka peab, aga see ei ole oluline nagu, et sa peaksid kinni pidama nendest.

K: Aga kas te olete märganud muidu mingeid märksõnu või mingeid väljendeid, mis kui nad kuhugi loo sisse või näiteks pealkirja panna, et mis siis... Et justkui mingil väljendil on võlujõud, mis tõmbab kohe inimesi lugema? Kas olete tähele pannud selliseid?

V: Aga ongi. Tulebki otsida neid sõnu, pealkirjades nagu eriti, kuna see on loo oluline osa, et. Aga kui selle külje pealt võtta nagu, et ühele sündmusele on külge jäänud mingi kindel märksõna, siis hmmm...

K: Kas tuleb mõni näide meelde enda kogemusest?

V: Noh Savisaare lindiskandaal oli läbivalt ja siis teine muidugi, mida taheti külge pookida, oli see paganama leimu seadus eksole siit hilisemast ajast. Et noh seda kasutada, aga mina seda ei poolda laim on "laim" ja selle jaoks pole vaja uusi termineid tuletada. Samas on nagu küll mõndade teemade puhul sellised... et keegi mõtleb kuskil välja ja laseb liikvele, et vot selle teema puhul on selline sõna onju ja siis seda on hea kasutada sellepärast, et kui see ajavahe on ka suur, aga inimestele on nagu meelde jäänud selle ühe sõna järgi onju. Ja siis kui ta loeb selle sõna uuesti, siis tal tuleb kohe pilt ette, et millega on tegemist. Seal ei ole ka nagu vaja jalgaratast leiutada.

K: Et viib otsad kokku kohe.

V: Jah. Kõige olulisem ongi selle loo juures see, et talle tekib see pilt ette, et "Ahhaa, see oli see case".

K: Aga millised on näiteks need sellised väljendid, mida kommentaarides kommenteeritakse? Ma olen tähele pannud, et teinekord niipalju artiklit ennast ei kommenteeritagi, kui just mingit väljendit või tabavalt öeldut?

V: Neid on, aga suhteliselt harva. Rohkem kommenteeritakse ikka asja sisu ja põhiolemust. Mõned võivad olla väga ebaõnnestunud väljendid ja siis nokitakse selle kalla, et seda tuleb ette.

K: Milline teie meelest peaks olema üks lehelugu... artikkel, kui teda iseloomustada, et ta saaks väga palju lugejaid?

V: Siis ma peaksin hakkama üle kordama seda, mida ajakirjandusõppejõud räägivad. Tegelikult on see põhiliselt sama. Tegelikult on see kirjutaja enda professionaalsusest kinni, et kuidas ta leiab need detailid selle loo sisse. Üksasi on selle loo läbiv joon, selgroog ja kuidas ta suudab sinna põimida sisse huvitavaid detaile, tsitaate, mida ta ise märkab, kui ta läheb välja lugu tegema. Et ta peab üles leidma selle iva sealt. Ja siis seda näidetega toetama.

K: Tegelikult tuleb nüüd sama küsimus, aga nüüd siis neid kommentaare ja nende seisukohalt, et milline peaks olema see artikkel, et ta saaks rohkesti kommentaare?

V: Sündmus teeb loo. Kui sa kirjutad saia valmimisest õpikuloo, siis, mida seal kommenteerida? – mitte midagi. Et ikkagi sündmus ise. Ja see peab olema hästi välja toodud.

K: Kuidas te arvestate... kuidas lugude illustreerimisel arvestatakse sellega, et... kas näiteks fotod ka erinevad nende teemade puhul, mis avalikkust rohkem huvitavad ja nende puhul, mis on võibolla tähtsad uudised, aga mis ei lähe nii korda või?

V: Eks nad natuke ikka erinevad, näiteks kui on see ka et, kui on väiksem lugu, siis läheb sinna ju ka väiksem foto. Ja suuremale läheb suurem, see vahe on küll. Aga fotodega on nagu väga oluline see, et iga lugu, mis on selle juurde peab olema nagu hea foto. Kas ta läheb suurelt või ei lähe. Võibolla see inimene loeb seda lugu just selle foto pärast. Et foto määrab tegelikult päris palju, sest tegelikult inimene haarab esimesena lehes just foto. Siis pealkirja, vaatab muud jublakad üle ja siis ta alles hakkab lugema.

K: Kuidas toimetajad saavad lugudele rohkem tähelepanu tõmmata ja neid huvitavaks muuta?

V: see ongi nagu meie ülesanne, et panna sellele teemale, vastav pealkiri, aga ka selline, mis oleks nagu õngekonksuks lugejale. Et ta selle külge hakkaks. Aga noh, siin on jälle õhkõrn piir, et sa võid labaseks minna või siis seda üle võlli keerata seda pealkirja. Ja siis teine asi on loo algus, et kuidas see on kirjutatud. Kui on kirjutatud, et eile toimus see ja see... kes seda loeb siis? Seda kuulis juba raadiost võibolla. Et just leida see nagu oma lähenemisnurk ja see võimalikult värvikalt nagu välja tuua.

K: Küsin nüüd üldisemalt, mis te arvate sellest, et on selline resonants, et meedia ja auditoorium justkui vastastikku mingeid teemasid võimendavad ja pööravad rohkem tähelepanu järjest nendele ja siis lõpuks ongi kogu avalikkuse tähelepanu mingil teemal?

V: Ei ole otsest niimoodi, et oleks ühiskonna surve ja siis kirjutatakse, vaid on kas... see tuleb tagasiside *online*'s netikommentaaries, kusiganes. Need on tihti omavahel seotud. Et kirjutatakse mingi lugu, selle peale mingi rühmitus omakorda reageerib, kirjutab nagu vastulause... Keegi pöördub valitsuse poole, kuhu iganes, et midagi muudetaks. Lõpuks inimesed tulevad tänavate peale lähevad Toompeale meelt avaldama. Ja jälle kirjutatakse lugu, sellist lumepalli efekti on nagu küll, et kus ühiskond ja meedia on nagu seotud. Palkade teemad on näiteks sellised, mis on rahvast Toompeale ajanud, näiteks üks teema. Kirjutatakse, et pritsumehed saavad vähe palka, siis natuke aega läheb mööda, tuleb järgmine lugu arengutest ja siis kolmandaks ongi ju see, et kas eeline sügis või millalgi... olid pritsumehed lõpuks. Oli nagu ühiskondlik algatus eksle pritsumeeste poolt ja lehed kirjutasid sellest. Pigem on rohkem, et leht võtab nagu teema ülesse ja siis järgneb sellele midagi, või ei järgne. Võibolla järgneb ainult kommentaarid ja lugejakirjad või mis iganes.

Lisa 5. Intervjuu Priit Hõbemäega

Intervjuu on läbi viidud 26. aprillil 2006. aastal Tallinnas. Küsitlejaks (K) on Priit Rum, vastajaks (V) Eesti Päevalehe peatoimetaja Priit Hõbemägi.

K: Kui tihti sa loed mingisugust tagasisidet, kas interneti kommentaare või lugejakirju, mida teie artiklid saavad?

V: Iga päev... Lugejakirju, tähendab klassikaliselt kirjutatud lugejakirju, tuleb suhteliselt vähe, neid tuleb võib-olla üks, kaks päevas... Need on kirjutatud tavaliselt vanemate inimeste poolt ja käsitlevad konservatiivses võtmes poliitilisi küsimusi. Võib-olla see... nad kajastavad võib-olla sellise vanema, poliitikast huvitatud põlvkonna arvamusi.

Internetikommentaare ma loen ka iga päev. Ma ei loe neid tundide kaupa, aga tõenäoliselt paari artikli alt neid vaatan, siis... valikuna, kas vaatan neid artikleid, mida on

kõige rohkem leotud. Ma otsin siis sellist üldist meeleolu, et aru saada, et mis on valdav tonaalsus inimeste kommentaarides. Või siis vaatan konkreetsete artiklite alt, mis mingil põhjusel mulle huvi pakuvad. Ja see tonaalsus mind just nagu huvitab, mitte konkreetselt see, kas keegi on öelnud midagi tarka või erakordset, mis ei ole nagu pigem reegel, aga püüan aru saada, et kuidas inimesed, siis nagu seda lehe seisukohta... ütleme, et artikli kirjutamine on ka mingil määral mingi seisukoha võtmine, et kuidas inimesed sellesse suhtuvad. Et summeerida nagu nende paljude pealt siis.

K: Ja olulised on siis just eelkõige need, mida palju loetakse?

V: Jah tavaliselt küll, sest see loetavus tähendab seda, et me oleme tabanud mingit olulist punkti, mis on kõneaine või päevateema, eks ole. Ja inimesed on hakanud sellest kinni. Sellepärast ja siis on tõenäolisem, et inimesed räägivad teistele inimestele edasi, et Päevaleht kirjutas sellest või kas sa lugesid kommentaare või midagi taolist, et need on nagu olulisemad kogu selles *online*'i kontekstis.

K: Aga kui oluliseks sa neid oma töös pead? Kuidas need sinu tööd mõjutavad?

V: Nad ei mõjuta tegelikult töö plaane... kui sa küsid nagu, et kas me oma tööd planeerime selle põhjal järgmist päeva eks ole, siis nad mõjutavad ja ei mõjuta. Nad mõjutavad selles mõttes, et kui ma näen, et kommentaarides tekib valdavalt üles mingi küsimus, või on mingisugune situatsioon, millest ei saada aru, või on väga palju lahknevaid erinevaid arvamusi, siis ma palun kellelgi jätkata seda teemat ja kirjutada. Selline asi on meil praegu just käsil, et kui eilses lehes oli lugu sellest tapmisest seal uu... Murastes, seal pankrannikul, siis see diskussioon, mis tekkis kommentaatorite hulgas... see oli kõige kommenteeritum lugu ja loetavam ka, üks rekordilugu...

K: Sai vist kakssada kommentaari.

V: Ja, ja... ja mingi nelikümmend tuhat pöördumist, see on väga suur number. Valdav diskussioon tekkis selle üle, mis on hädakaitse ja kus on hädakaitse piirid. Ehk oli täitsa selge see, et kuna hädakaitse on juriidiline termin, siis selle sisu on täiesti tundmatu kommenteerijatele. Ma läksin... olles sellest aru saanud, läksin ma meie arvamustoimetaja juurde ja ütlesin, et meil oleks hädasti vaja arvamuseartiklit hädakaitse teemal, kus on juba

jurist seletanud ära, mis see on ja kus maal on need piirid erinevates situatsioonides, mille tulemusena toimetaja tellis... vist sellelt Jaan Soontakilt tellis artikli, mis ilmub homses lehes. See on nagu juhtum, kus konkreetset lugejate reaktsioonid tüürivad lehte.

Suhteliselt harva on mingit sellist konkreetset vihjet, millele saaks ehitada artikli üles, ikka väga harva. Ja mõnikord annab siis see... annavad kommentaarid noh nagu sellist tagasisidet, mida saab kolleegidega, teiste toimetajatega arutada, et kas meie artikkel oli õieti üles ehitatud, kas me oleksime pidanud käsitlema hoopis teisest punktist seda. Mõnikord on niimoodi, et meil on noh nagu kirjutamise juures siiski mingi oma... noh tekib mingi oma kontseptsioon, et kuidas see asi... kuidas oleks õige. Selline kõige üldisem kontseptsioon. Ja mõnikord on niimoodi, et see kommentaatorite kommuun ütleb täiesti ootamatult, et see teema pole üldse oluline, või et mitte see ei ole põhiline, vaid midagi muud on põhiline. Ja mõnikord tuleb selliseid üllatusi, aga see on siukene nagu diskussiooni teema. Jah, ta on õpetlik ma arvan.

K: Aga mille järgi on üldse võimalik aru saada, lisaks kommentaaridele, et mingisugune teema on avalikkuse ja ühiskonna jaoks väga oluline... Võib-olla see on küll iseenesest mõistetav küsimus, aga mille järgi...?

V: Noh okei. Ütleme niimoodi, et eks ta on ikka see, millest inimesed räägivad. Meil on näiteks tüüp... mitte tüüp aga reaalne situatsioon on selline, et istume hommikul seal laua taga ja planeerime homset lehte, kõik räägivad sellest, mida nende toimetused kavatsevad teha, siis kui mõnel pool on küsimusi, siis me arutame, et kuidas, mis aspektidest midagi võiks teha ja nii edasi. Siis võib juhtuda selline situatsioon, kus inimesed on rääkinud oma plaanidest ja keegi ütleb, et aga vot see värk ühesõnaga. Ja siis hakkavad kõik rääkima, et kuule minu meelest on see täielik jama, ja kas see on üldse võimalik, et niimoodi küll ei saa. Ja siis tekib see hetk, kus noh me saame aru, et meil kõigil on seisukoht, me kõik räägime, aga keegi ei ole seda teemat välja pakkunud järgmise päeva lehte. Mis tähendab seda, et nagu intuitiivne kõneaine on olemas, me oleme selle leidnud, juba arutame ja siis me tavaliselt ütleme, et selge. Kui meie juba niimoodi erutume sellest, siis võiks arvata, et pakub ka lugejale huvi ja plaanime selle jooksvalt nagu järgmise päeva lehte.

Mõnikord on juhtunud niimoodi, et eri inimestel on nagu seisukohad niivõrd välja kujunenud juba, noh nii selgelt, et me saame suhteliselt lühikese vaevaga, et igaüks kirjutab mingisuguse osa valmis, kirjutab lihtsalt need oma mõtted niimoodi valmis ja siis paar kolm inimest ja üks toimetaja, siis nagu seob selle pärast ühtsesse vormi. Teeb sellest loo.

K: Aga kui mõelda veel lisaks nendele internetikommentaaridele, kuidas on võimalik aru saada, et mingisuguse lehe looga on tabatud selle närvi pihta, et tekib väga suur tähelepanu?

V: Jah. Siis, kui kõik teised meediakanalid asuvad tsiteerima, kui see jõuab, kui see on olnud hommikust saati, raadiod tsiteerivad seda lugu ja kui sellest teeb näiteks Kuku raadio teeb oma selle pärastlõunase „Vox populi”, kus nad võtavad teema, kuidas ühe teema kallal töötavad ja inimesed helistavad sinna. Ja noh, kui see lõpuks jõuab veel sinna näiteks „Aktuaalsesse kaamerasse”. Kui ta seal on näiteks esiuudis, siis on tabamus kümnesse. Siis on nagu, oleme meie teinud selle kõneaine terveks päevaks.

K: Kuivõrd teie toimetuse liikmed jälgivad, mis teised lehed kirjutavad ja näiteks Delfit?

V: Jälgivad ikka päris palju. Et see, et teada, mida teistes lehtedes kirjutatakse, see on noh inimestele kohustuslik. Sellepärast, et vastasel korral nad ei oska teemade pakkumisi tüürida, sest kõik: nii reporterid, kui toimetajad peavad pidevalt otsima mingit teemat. Ja oleks nagu väga mäge, kui nad tuleksid suure kisaga, et „Ooh, et selline väga huvitav asi,” ja siis tuleb välja, et Postimehes on olnud pikk artikkel sellest asjast. Nad peavad kogu aeg teadma. Nad ei jõua küll hommikul kell kaheksa läbi lugeda, aga ma arvan, et keskpäevaks on nad juba teadlikud, mis on.

K: Kas sa oskad kohe nimetada mõned sellised teemad või artiklid, mille puhul on juba ette teada, et ta saab suure vastukaja osaliseks ja et saab näiteks väga palju kommentaare?

V: Need on sellised teemad, mis puudutavad õiglustunnet ja mis on kontsentreeritud mingile kindlale juhtumile, kus on üks inimene noh seisab mingisuguse suurema jõu vastu. Noh puhas konfliktsituatsioon, kus on tugevam ja nõrgem vastamisi ja nõrgem ilmutab teatud sellist nagu mingit kangelaslikkust või midagi taolist. Et see on tüüpsituatsioon selline... Noh a la Oja Peetri uued seiklused või midagi taolist, et mitte rääkida sellest, kuidas neid situatsioone pärast eetiliselt analüüsida, et kuhu poole jääb õigus ja kuidas see puutub õiglusesse. Aga inimese ja ühiskonna konflikt. Hästi selges ja arusaadavas piirisituatsioonis. See on kindlasti selline teema, mis saab alati hästi palju kommentaare.

K: On veel mõni?

V: Loomulikult on. Kindlasti on poliitikute korrupsioon, suurte poliitikute korrupsioon on ka selline teema.

K: See on ka ilmselt õiglustundega seotud...

V: Jah. Suurem osa teemasid ongi õiglustundega seotud, mis inimesi paneb nagu liigutama, et „noh kuidas see nüüd üldse võimalik on?”...

Aga tänapäeval on sisuliselt kõik uudised internetis olemas, niikui kohe midagi toimub ta on kohe kuskil *online*'i s üleval ja kolme minuti pärast on kõikides *online*'des olemas. Ja kogu selle uudise edasine elu juba suuresti modelleerib see kommentaaride hulk. Selle pealt saab vaadata nagu, et kas see on teema, mis läheb nagu kulutuli või see ei ole.

Mis puutub sellesse, et kui sa võtad lihtsalt mingisuguse teema ja küsid minu käest, et kas see teema võib osutada väga populaarseks, siis siin on võimalik olla... väga õieti ennustada ja on võimalik väga palju eksida, sest ega toimetaja vaist ei funktsioneeris sajaprotsendiliselt. Neid juhtumeid siiski on, et meie arvame, et see mingisugune teema, mis puudutab õiglustunnet, või mida iganes... Et see peaks olema hästi nagu populaarne ja ... me teeme oma lehe jaoks iga päev küsitlusi meie lugejate hulgas. Sealt tuleb veel oma loetavuse topp välja. Peab ütleva küll, et me mõnikord eksime ja mingil põhjusel see lugu ei muutu populaarseks, et ühesõnaga, et on ikkagi suhteliselt raske ennustada seda, mis siis ikkagi lõppude lõpuks lugejat põlema paneb. Ja võib-olla *online*'i lugejad ja paberlehe lugejaid sütitavad hoopis erinevad teemad.

K: Kuidas toimetuses panete kolleegidega paika selle uudiste järjekorra järgmise päeva lehte?

V: Paneme selle paika arutelu teel. Et noh meie kõige olulisem osa on uudiste leheküljed. Mis algavad algusest eksle ja nende uudiste järjekord kõneleb väga selgelt meie prioriteetidest. Mis on eespool need on tähtsamad asjad, aga need ei ole temaatiliselt, vaid need on hoopis teistmoodi liigitatud. Need on kas tugev originaal uudis mingil täiesti uuel teemal või väga tugeva jätku potentsiaaliga loo teine osa. Ehk karulugu [Ruhnule jääpangal triivunud karu teema 2006. aasta kevadel – autori märkus] näiteks, mis oli loetav ja huvitav, sest see oli tõesti täiesti uus teema, siis me tõime selle rohkem uudiste ettepoole. Kui on juba kolmas/neljas päev, siis ta langeb meil seal kuskile seitsmendale või kuuendale lehele. Ja kui

meil on mõni uus konfliktiteema või korrupsiooni teema, millel on ühiskondlikku kandvust, siis me paneme selle kindlasti kuskile esimestele kohtadele.

K: Nii et võib väita, et kommentaaride arv mõjutab seda järjekorda?

V: Mhmh... [jaatus] Juhul kui teema on, ütleme niimoodi, aktsepteeritavalt Päevalehe jaoks uudistes esimesel kohal olev. Võib-olla müni teema on selline, et ta ei ole aktsepteeritav. Küll huvitav, aga mingi selline, millel on mingi kollane maik on juures, aga ta on kuskil piiri peal, siis me ei taha teda kindlasti panna esimeseks.

K: Millistel juhtudel tuleks pühendada mingile teemale lehes rohkem ruumi?

V: Mina arvan, et tegelikult tuleks iga päev, mida me ka püüame teha, pühendada mingile teemale rohkem ruumi, kaks lehekülge... kolm on ajaleheformaadis juba väga palju, sellepärast, et see tähendab, et sa peab ühte lehekülge keerama ja ajalehtedes ei ole tavaks nagu, keset nädalat siukest, nii pikka lugu teha.

K: Aga miks peaks iga päev?

V: sellepärast, et inimestel on nagu... Seal on kaks asja: ühest küljest on inimestel hästi vähe aega, nad tarbivad siukest hästi mosaiikset informatsiooni nagu lühikesi lõike. Mingisuguseid lugusid internetist, kuulavad poole kõrvaga mingit raadiot, nad saavad koguaeg nagu lipp-lipp-lipp sihukesi pisikesi kõlpsukesi (!?). Ja igal juhul minu veendumus on see, et need lugejad, kes on harjunud lugema, on täitsa selgelt nagu üks kindel seltskond, kes on harjunud lugema, nad tahavad saada selle, nii-öelda hakitud informatsiooni seest mingit taolist pikemat teksti, mis süveneb materjali ja annab tööd nende ajudele. Me püüame seda vahelduva eduka niiviisi teha. Siin on oluline ka üks ajalehe, kui ma räägin paberajalehest, siis hästi oluline on rütm. Et lühike ja pikk omavahel vahelduksid. Kui on koguaeg lühikesed, siis see tekitab siukese tunde, et selles lehes polegi midagi lugeda. See on selline tõsine kaebus juba. Ja kui on koguaeg pikad lood, siis ütleb lugeja, et „kes neid lugusid kõiki jaksab ära lugeda?”. See on lihtsalt nagu lugeja psühholoogial mingis mõttes mängimine, aga ka võimalus seada endale väljakutse püüda iga päev mingi asjaga süvitsi tegeleda.

K: Natuke sa seda juba puudutasid, aga milliste lugude puhul tuleks kindlasti teha jätkulugu?

V: Jätkulugu tuleks teha selliste lugude puhul, millega, mis hakkavad nagu võsusid ajama, et on terve hulk selliseid teemasid, mis ei lõppe ühe korraga ära. Nad tekitavad rohkem küsimusi, kui on vastuseid ja kui neid küsimusi on rohkem, siis neid tuleb kahtlemata jätkata ja seal on nagu kaks variatsiooni. Üks on see, et... mis siis sai? See on üks nagu võimalus ja teine võimalus, põhjus jätkamiseks on see, et mis on selle taga? On selliseid, mis nõuavad erinevaid lähenemisi. Kas on vaja lihtsalt jätkuvat reporteritööd või nõuavad siis mingisugust tausta analüüsi.

K: Millistel juhtudel on oluline loo kõrvale lisada toimetuse kommentaar või arvamusrubriiki juhtkiri samal uudise teemal?

Selline kokkupanek ei ole meil eriti... Ühest küljest ei ole eriti lihtne, teisest küljest me seda väga palju ei harrasta. Aga me teeme seda tihtipeale oluliste majanduslike ja poliitiliste teemade puhul. Ehk, et kui seal on näiteks suurem segadus raudtee erastamisega ja kui me pühendame sellele pikema loo ja samal ajal on selge veel, et seda kõike oleks vaja laiendada või selgitada juba sellise noh... puht subjektiivse mingi materjaliga, ehk, et kui on vajadus öelda: „mida sellest kõigest nüüd arvata, mida te lugesite”, siis me tavaliselt võtame, siis üks nendest ajakirjanikest, kes teemaga töötab kirjutab mingisuguse kolumni sellel teemal, aga noh, ma arvan, et seda juhtub võib-olla kord nädalas. Tihedamini ka ei juhtu.

K: Noh see sama näide, äkki teil tuleb veel mõni selline juhus meelde, kus on selge, et toimetus peaks kuidagi sellist lugejate tähelepanu millelegi koondama, et võib-olla, kui seda ei tehtaks, siis mingi oluline asi ühiskonnas jääks tähelepanuta. Kui tihti seda tuleb ette, et toimetuse sees toimetajad mõtlevad, et kuigi suurt avalikku huvi kohe üles ei näidata?

Uudiste osas me võib-olla niimoodi ei käitu. Selles mõttes, et uudised on ikkagi põhimõtteliselt sellised värsked asjad, mis juhtuvad või mida me suudame välja uurida ja mida me kohe paneme lehte. Ja meie järjekord ja maht, mis me nendele pühendame ongi juba meie prioriteetide selge näitaja. Mida rohkem eespool, mida suurem maht, see näitabki juba seda kui tähtsaks me seda peame. Noh ajaleht on selles mõttes nii lineaarne nähtus eks ole... Kui sõidab esimese vagunis, järelikult on... ja tal on kaks kupeed... järelikult on tähtis asi eksole. Ja tagumine vagun ei ole nii tähtis. Aga võib-olla me teeme selliste lugude puhul, mis ei ole esimesel lugemisel kõige lihtsamad või mis vajavad sellist pikemat nagu mõtlemist või

arusaamist, mingid siuksed keerulised poliitilised või majanduslikud teemad, kus on väga lihtne, kui hakkad asjast rääkima, on väga lihtne lugejat ära kaotada ja ta lihtsalt väsib, ta ei jaksa end sellest purust läbi närida, siis on vaja talle... Aga kui on ikkagi huvi, et ta sellest aru saaks, siis seal on mitmeid selliseid variante: teha mingisugune suur graafik näiteks sinna juurde... Ja hakata juba mängima selliste nagu noh kujunduslike detailidega.

K: Kui oluline on ühe artikli kirjutamise ja toimetamise juures arvestada seda, mis samal teemal on varem teie lehes ilmunud? Või noh... Mis on üldse avalikkuses olnud?

V: Okei. Need on kaks siukest erinevat asja. Kui on meie lehes ilmunud, siis on ju selge, et tegemist on mingis mõttes jätkulooga. Siis mõeldakse selle peale, et mis selles loos varem oli. Kas me saame, kas osa sellest kõlbab veel? Või tule... Ka kui siis milline osa ja mida tuleks juurde teha? Või hoopis siis mingi uue nurga alt käsitleda.

Aga teiste lehtedega on niimoodi, et kui näiteks teema on olnud samal päevale, selle jutuaajamise päeval on olnud Postimehes, aga meil seda lugu ei ole näiteks olnud, aga neil on olnud põhjalikult, siis see... me mõtleme tõesti tõsiselt, et mis me teeme järgmise päevaga, et kui seda sama teemat ulatuslikult käsitleda, siis näitab see selgelt seda, et me oleme olulise asja maha maganud. Ja siis kui võimalik, me peame välja mingisuguse pausi nende kahe publikatsiooni vahel. Kui ei ole võimalik, ehk et kui asi on niivõrd pakiline ja vajab käsitlust, siis me püüame leida võimalikult erineva aspekti sellest, mis siis mingi konkurent on teinud. Teist nurka, teisi allikaid, teist vaatepunkti, midagi nihukest.

K: Aga kui nüüd mõelda just selle loo kirjutamise peale, siis arvestada näiteks varem kasutatud sõnavara, jätkata sellist diskursust, kas see on ka oluline või? Ajakirjaniku töös...

V: Meie töö on selles suhtes palju robustsem... See on üks teema, mis... kas tuleb koge ära käsitleda, või ei tule ja kui tuleb, siis mis aspektist. Aga sellistesse detailidesse ja peensusteni me ei lähe, et me võtame selle eelmise loo väga põhjalikult lahti ja. Sellepärast, et meile tundub, et see järjepidevus on selleks hetkeks juba katkenud. Ehk et lugeja ei suuda kokku sõlmida neid kahte asja. Nad ei... Ta ei pruugi olla seda lugenud. Ta võib olla lugenud, ta ei pruugi seda mäletada. Ta võib mäletada, aga mingit muud aspekti. Nii et me põhimõtteliselt peame igat lugu, igat teemat jätkates ikkagi alustama nullist, arvestama seda, et see inimene pole sellest asjast midagi kuulnud, et ta tahab kuskil mingis lõigus kogu selle stoori uuesti ette kontsentreeritult kätte saada.

K: Kas sa ei ole märganud vahel mõnda sellist märksõna, millel oleks justkui võlujõud, et kui ta on pealkirjas, siis iga kord on suur tähelepanu? Kas sa oskad tuua mõned sellised välja?

V: Palk, raha, töö.

K: Ja siis need kohe justkui tekitavad suurema lugejaskonna? Näiteks mulle on varem öeldud, et kui panna näiteks Estonia pealkirja, siis on huvi kohe palju suurem.

Jah Estonia kindlasti, see on selline lõputu teema. Aga see on jälle selline partikulaarus. Et on üks teema. Aga laiemalt võttes on palk, raha, töö. Ka tervisega seotud asjad. Et kui need on lehes siis need täitsa raudselt jõuavad kuhugi *online*'i loetavuses üles välja.

K: Milline peab olema või kuidas peaks üks artikkel olema kirjutatud, et saaks suure vastukaja osaliseks. Kas see on ka üldse oluline, kuidas ta kirjutatud on?

V: Jah on küll jah. Et muidugi kõik algab teemast. Kui see teema ei pälvi tähelepanu, siis kirjuta, kuidas tahad, aga ma ei usu, et õnnestub... Lugejal on jube kiire, ta on suhteliselt selline... tähelepanuväli on tal kitsas ja see teema peab pakkuma suurt huvi... Ja kahtlemata on oluline, et sa tõmbad loo nagu kohe käima, tood sinna algusesse häid värvikaid detaile, emotsioone ja siis jutustad nagu stoorit. Päevalehe eripära on see, et me ei jutusta niivõrd stoorisid, kuivõrd me pigemini teeme sellist... kirjutame sellist korrektset uudist ilma üleliigsete emotsioonideta. Mis on teatud ajaloolistel põhjustel siin tekkinud ja siia maani kestab. Mingi aeg me pidasime seda selliseks puuduseks, aga ei pea enam, sest et tundub, et meie lugeja hindab selgust ja paneb pahaks neid võtteid, kui teda püütakse osta mingisuguste selliste leksiliste vahenditega.

K: Millised võtted on head, et teha lugu selliseks, et see saaks näiteks rohkem kommentaare ja lugejaid rohkem?

Ma arvan, et uudiste toimetajad ei tööta selle nimel, et lugu saaks rohkem kommentaare. Nad töötavad selle nimel, et see uudislugu oleks üheselt mõistetav, oleks klaar, heas keeles ja et seal ei oleks mingeid vigu sees. Aga nad ei tööta selle nimel, et sellel oleks internetis palju lugejaid ja et see saaks palju kommentaare. Minu meelest need kaks on päris erinevad

töösuunad. Ja selle teise eesmärgi või selle leotavuse tagaajamise nimel aktiivne töötamine võib tekitada selgelt kahju selle loo usaldusväärsusele. Meie töö eesmärk on selgelt usaldusväärsed uudised.

K: Kui palju on tunda mingite teemade juures, et tuleb olla ekstra hoolikas, ekstra ettevaatlik just sõnakasutusel või nii?

V: Kindlasti on. Ma arvan, et on mingisugune... Neid teemasid on isegi, kui me lehte planeerime, siis me sellel teemal arutame, et mille puhul tuleb olla väga-väga hoolikas. Noh võib-olla siis mingid teemad, millega me oleme sattunud pressinõukogusse. Ehk et me teame, et üks konflikti osapooltest on selline, et kui tema sõna ei ole piisavalt selgelt välja toodud, et ta siis hakkab protestima ja tekitab meile mingisuguseid probleeme selle asja hilisemal lahendamisel. Teiste puhul see võib-olla ei... mitte seda, et me ei jälgiks aga me iseendale ei korda seda üle, et tuleb olla väga hoolikas. Et tingimata tuleb see inimene kätte saada...

K: Lisaks sellele, et kui sa tõid välja, et on osapooled, kes võivad hakata protestima, kas just nende kommentaaride ja suure tähelepanu tõttu tuleks olla ettevaatlikum sõna valikul. Näiteks siis eestlaste ja venelaste rahvuste vaheliste suhete kajastamisel, et mitte mingit konflikti õhutada...

V: Mulle tundub, et see on meil. Et see tuleb ise. Me tahame teha... Me oleme teadlikud sellest, et me tahame teha eetilist ja õiglast ajakirjandust. See on asi, mida me ei pea iseendale korrutama, see on meil normina siinsetel töötajatel sees, et me... Enamus toimetajaid on väga keeletundlikud inimesed ja väga nüansitundlikud inimesed. Nii et selline... nagu juhus. Ma arvan, et meil ei lähe sellised juhused isegi läbi. Igal astmel on inimesed, kes tajuvad nüansse niivõrd hästi. Nii et sellised asjad juhtuvad toimetustes, kus nüansile ei pöörata tähelepanu. Teine asi on see, et kas lugeja alati mõistab või tajub seda, aga see on juba teine küsimus.

Lisa 6. Intervjuu Tiina Reinartiga

Intervjuu on läbi viidud 28. aprillil 2006. aastal Tartus. Küsitlejaks (K) on Priit Rum, vastajaks (V) Postimehe koolitaja-toimetaja Tiina Reinart.

K: Kui palju teie loete interneti kommentaare ja sellist tagasisidet, mis Postimees saab?

V: Ega ma põhimõtteliselt väga palju ei loe, või noh, ma vaatan mingite teemade puhul, mille puhul see mind huvitab... et kui teema on selline, et ma ei oska endale täpselt ette kujutada, mida inimesed võivad sellest arvata... et siis ma vaatan. Aga niimoodi, et ma iga päev loeks, seda ei ole.

K: Aga mida te sealt vaatate siis, kas te otsite sellist... mingeid asjalikumaid arvamusi, või te vaatate sellist üldist tonaalsust või...?

V: Ma enamasti vaatan mingit üldist tonaalsust. Et kui ma ei kujuta ette, et kui on mingi selline teema, et ma üldse ei kujuta ette, et kas inimesed arvavad samamoodi nagu me ise olime ette kujutanud seda lehte pannes. Kuigi ma saan aru, et see ei esinda kaugeltki kogu auditooriumi arvamust, see on nii spetsiifiline teema... lugejaskond... ma ei kujuta üldse ette, kes seal kommenteerib. Aga mõnikord ma vaatan jah.

K: Kas teie meelest mõjutab see ka kuidagi teie tööd?

V: Ei. Ma arvan, et minu tööd see nüüd küll ei mõjuta. Aga kindlasti võib olla, et mõnikord ajakirjanik tunneb ennast puudutatuna või kui see tema vastu otseselt kuidagi pöördub. Aga ma küll ei usu, et sellepärast ajakirjanik teine kord hakkab kuidagi teisiti asju lahendama.

K: Mille järgi teie ise saate aru, et mingi teema on avalikkuse/ühiskonna jaoks oluline?

V: Noh, kõige lihtsam... võiks öelda, et tunde järgi. See kogemus... ja alati on ju teada, et teatud teemad toovad tohutult kommentaare. Selge on see, et need, mis toovad rohkem kommentaare, vähemalt osale ühiskonnast on väga olulised eksju. Noh, kindlasti on alati teada kella keeramine, lipu vahetamine ja noh sellised teemad, mis aastast aastasse korduvad... mis toovad alati, alati palju sellist vastukaja. Aga no kindlasti on veel igasugused sellised stamm-teemad... on poliitikas sellised teemad, on sotsiaalvaldkonnas...

K: Aga kas kuidagi on veel võimalik... te nimetasite seda tunneteks, aga kas kuidagi on veel võimalik, et loete teisi lehti ja vaatate sealt?

V: Ikka, ikka, jah. Loomulikult.

K: Võibolla on see küsimuse kordamine, aga mille järgi on võimalik aru saada, et mingisuguse teema järgi on äkki selline tähelepanu tõus või... kui te mõtlete nüüd konkreetsete juhtumite peale võibolla?

V: Ma ei tea, kas on teiste lehtede põhjal. Või noh, kindlasti on mingi leht võtab mingi uudise üles, toob uudise välja kindlasti võib olla, et on kohe näha, et sellest tuleb... aga ma ei oska sellele konkreetset vastata

K: Aga kui palju te muidu jälgite teiste nende, näiteks Eesti Päevalehe kommentaare, mis nad on saanud näiteks kasvõi Delfit või...?

V: Delfit ikka mõnikord vaatan... lihtsalt, et näha sellist... tõenäoliselt minu arvamusest suhteliselt erinevat arvamust mõnede teemade kohta. Aga päevalehe kommentaare ma olen vähem lugenud. Ma loen lehe paberkuul ära ja.

K: Mõned te ütlesite, et kella keeramine ja... aga kas tuleb veel meelde mõni selline teema, mille puhul te oskaksite juba ette öelda, et saab kindlasti suure vastukaja osaliseks ja sellise tähelepanu alla satub..., et millised need teemad võiksid olla?

V: Noh poliitikas on kindlasti Savisaarest midagi, sellist... noh ma ei tahaks öelda skandaalimaigulist, aga mingi uudis... mitte just mingi tavapärane uudis, mida majandusminister jälle tegi midagi või mingi ikka natuke erinev. Sensitiivsem uudis. Kindlasti on... poliitikas see on üks suuremaid võibolla. Noh, kindlasti alati tekitab igasugust... riigivalitsejate igasugused sellised pahateod... kindlasti kohe tuleb... mis veel tekitab... noh... igasugused sellised, kuidas ma nüüd ütlen, seda on raske nagu üldistada, ma ei tea, mis selle ühisnimetaja on... Ma ei tea, mis on selle ühisnimetaja, arstide praak noh, vigastatud lapsed onju, mingid noh sellised... politsei saamatus. See on selge, et see toob tohutul hulgal neid asju.

K: Kui mõelda mingisugusele ühisnimetajale näiteks lugejate poolt, et mida peab üks artikkel lugejale andma või tegema, et ta hästi palju tähelepanu koguks? Näiteks noh... ma ei taha ette

öelda, mis teised on vastanud, kellega ma olen intervjuud teinud, aga nad on öelnud, et õiglustunnet näiteks...

V: Jah, kindlasti. Ja osa on kindlasti veel mingisugune samastumise efekt, kui inimene tunneb, et teda on tabanud samasugune asi. Noh, õiglustunne on kindlasti üks asi. Mõnikord on ka võibolla... noh, see ei ole enam õiglustunne, aga et ongi inimeses selline pahupoole instinkt selline, parastamise tunne või noh selline kättemaksu tunne. Keegi on millegagi vahele jäänud, keda ta on ammu kahtlustanud, keegi, keda ta ei armasta... ma ei teagi, mis nagu veel, oleks enne mõelnud, oleks kindlasti rohkem välja mõelnud.

K: Ma ei tea, kui palju te sellega tegelete praegu, aga kuidas teie meelest pannakse teie lehes, toimetuses paika artiklite järjekord, tähtsus?

V: Lehekülgede kaupa või nojah selles mõttes, tähtsus...? Protsessi mõttes või... mis mõttes?

K: Noh, näiteks mille põhjal? Jah, protsess kindlasti ka, aga mille põhjal?

V: Ei noo, see, mida te uurite, see on kindlasti üks määravaid faktoreid.

K: Tähelepanu?

V: Ei no see on kindlasti, tähelepanu, huvi eks ole selline... avalik tähelepanu kindlasti on üks faktoreid. Aga noh, see on alati nii, et iga lehe puhul on olnud see, et kaks asja... üks asi on see, et misasi on avalik tähelepanu, et see mida inimene kindlasti kangesti tahab lugeda eksole, need teemad, mis teda kindlasti huvitavad. Ja noh teine pool on loomulikult see, et mis teda võiksid tulevikus hakata huvitama. Et noh mida me eeldame et mis tegelikult on tähtsad ja mis teda huvitavad. Et noh iga leht peab hoidma tasakaalu seal kusagil vahel. Kindlasti ta vahel paneb tähtsale kohale ka teema, mis inimest võiks huvitada, aga mis eelduslikult... inimene sel hetkel võibolla ei ole veel aru saanud selle olulisusest enda jaoks.

K: Kas võib öelda, et teinekord toimetuses siis te püüate inimeste tähelepanu juhtida?

V: Jah, kindlasti on selliseid kordi. Kindlasti on selliseid asju.

K: Aga kas teil tuleb mõni selline, isiklikust kogemusest, mõni selline juhtum meelde, kus teil on võibolla selline tunne, et inimesed väga tähtsaks mingit teemat või sündmust ei pea, et tuleks natukene rohkem lehe tähelepanu...?

V: Ma arvan, et näiteks paljud Euroopa Liidu asjad on sellised. Noh, Euroopa Liidu eelarve näiteks. Ma arvan, et ega enamik lugejaid selle tegelikku tähtsust nende jaoks ei taju. Et noh nüüd inimesed ilmselt on hakanud aru saama, et mingisugused nende jaoks müstilistes summades abirahad on võimalikud. Aga noh, ma arvan, et seda üldist sellist tähendust, laiemat tähendust, ei taju. Paljud Euroopa Liidu asjad eksole, põhiseaduslepe samamoodi... noh, kindlasti on veel. Ma arvan, et kui me teeme ka suure loo riigieelarvest, siis kogu seda riiklikku tähendust inimene ei taju.

K: Kas teemade valikul teie lehes arvestatakse ka selline, et milline on varem olnud tagasiside, näiteks et eelistatakse neid teemasid, mis on saanud rohkem kommentaare ja rohkem vastukaja? Või pole see nii oluline?

V: Ma arvan, et nii ei mõelda, et me loeme kusagilt kommentaare netist. Niimoodi me kindlasti ei mõtle. Võibolla *online* uudiste ülespanekul või, veebiküljel kuidagi lähtub sellest, et ta paneb kuskile tähtsamale kohale. Aga ma ei ole kindel, ma ei ole nendega sellest niimoodi rääkinud. Ma arvan, et nii ei arutata, et see tõi meile eelmine kord veebis ütleme mitusada kommentaari, et paneme nüüd täna selle näiteks kolmandale küljele põhilooks. Ilmselt mitte jah.

K: Millistel juhtudel teie meelest tuleb vaadata mingite lugude jaoks tavapärasest rohkem leheruumi? Noh, näiteks teha seal mitu külge või?

V: No see ei saa kindlasti lähtuda ainult avalikust huvist nagu. See lähtub ikkagi sellest, kui mitmekülgselt huvitavalt meil on võimalik seda käsitleda. Et noh... see ei tähenda muidugi, et me teeme mingist teemast, mis suurt inimest ei puuduta, et teeme paariskülje. Kindlasti see mängib seal oma rolli see avalik huvi, aga mõnikord on nii, et see, noh see teema mahub ära eksole ajalehes, mingi ajalehes kahele veerule. Meil ei ole lihtsalt rohkem materjali, seal ei ole lihtsalt võimalik laiemat käsitlust. Et ega noh sellist pushimist küll eriti ei toimu, et teeme iga hinna eest. Et noh mai tea, et iga hinna eest teeme kolm lehekülge.

K: Kolm on vist üldse ebatavaline?

V: Ei noh... On, mõnikord on olnud suurte valitsuskriiside ajal ja mingite suurte kopteriõnnetuste ajal ja noh, sellistel... noh, sellised õnnetused on alati üks asi, mis alati väljuvad kui... suurte hukkunute arvuga ja noh sellised erakordsed... sellised absoluutselt pälvivad tähelepanu. See lähtub ikka sellest, millised uudised, millised huvitavad materjalid lugejale huvitavad materjalid, meil on võimalik saada. Ja noh, sekundaarsel teemal keegi ei tee suurt materjali, see on selge. Selles suhtes see on ikkagi määrav.

K: Aga, mis te arvate, milliste lugude puhul on oluline jätkulood... on oluline teha jätkulugu järgmisel päeval või üsna pea?

V: Noh, kus ikka areng on, seal tuleb enamiku puhul teha ikka. Kus on midagi veel oodata, mis jääb pooleli. Järgmisel päeval ei ole alati teha midagi. See sõltub sellest, kas järgmisel päeval on midagi küsida või ei ole. Siis tuleb läbi arutada. Alati selliste suuremate puhul arutatakse alati, kas on järgmisel päeval midagi teha või ei ole. Mõnel puhul nad on olemuslikud kohe, mis jätkuvadki järgmisel päeval, kas nii palju küsimusi jääb õhku... või see protsess lihtsalt jätkub järgmisel päeval.

K: Olulised on jah ilmselt just need küsimused, mis...?

V: Küsimused, üks asi on küsimused, ja teine asi on see, et noh, kui on näiteks valitsuskriis, siis tihti on nii, et järgmisel päeval on juba uued läbirääkimised ja siis juba ma ei tea, keegi puutub kellegagi kokku ja seda tuleb lihtsalt jätkata. Seal ei ole varianti onju. Õigel ajal tuleb jätkata, õiges mahus, ega seal...

K: Ma nüüd ei tea, kas see teie tööd puudutab, aga ilmselt toimetuse kohta te teate, et milliste artiklite puhul teie toimetuses leitakse, et on oluline lisada mingi toimetusepoolne kommentaar, või siis noh, kirjutada juhtkiri sellel teemal või...? Kas, kuidas see valitakse, et kas seal tehakse ka teemade vahel mingit sellist eristust?

V: Noh, puht tehniliselt näeb see välja nii, et on toimetusel päeval kell neli on koosolek, kus on juba enamvähem kõik teada, mis meil kus küljel on, mis teemad meil on. Ja noh sellest lähtuvalt sünnib mingi valik, milliste kohta meil on lihtsalt võimalik kõige rohkem öelda.

Kõige rohkem või kõige sisukamalt midagi öelda. Sest on selge see, et on palju teemasid, aga... mis on võibolla avalikkusele pakuvad suurt huvi, aga mille kohta ei olegi nagu sellist... et noh, kurb küll, et nii juhtus, mõne õnnetuse kohta öelda eksole, aga alati ei ole ju süüdlast. Et noh sel juhul, võibolla see teema tõesti järgmisel päeval on kõige rohkem klikitud, see teema. Aga mingisugust mõistlikku kommentaari öelda ei ole. Nii et see lähtub ikkagi sellest, mille kohta on sellist ühiskondlikult olulist arvamust öelda. Et noh, teinekord kindlasti on. Ja kõige tähtsam teema saab tavaliselt ka juhtkirja ja siis lepitakse kokku, et kes... millest repliik, ja siis veel mingi väiksem juhtkiri ja siis noh, kommentaar... et noh, nii ongi. Ma ei oska öelda, kuidas siin... või mis teid huvitab sellega seoses.

K: Kui oluline on artikli kirjutamisel ja toimetamisel arvestada sellel samal teemal varem kirjutatud artiklitega ja lugudega? Ma just mõtlen sellise käsitluse koha pealt?

V: Mis mõttes käsitluse koha pealt?

K: Et näiteks, et on oluline arvestada, et ei läheks kuidagi vastuollu teie lehes varem kirjutatud lugudega? Või näiteks, et jätkata sama sellist diskursust, samasugust sõnavara kasutust või kuidagi?

V: Ei no uudise puhul on ju suhteliselt raske selles mõttes vastuollu minna, et noh, seal ei ole ju hoiakut, et noh, loomulikult kui selgub uusi asjaolusid, siis uued asjaolud öeldakse välja. Diskursuse mõttes... ma arvan, et ei ole väga rangeid reegleid. Loomulikult on mingite asjade puhul tekib kindel sõnavara, et mingid skandaalid saavad kindla nime eksju. Ma mäletan kui oli see Pihti tulistamise see skandaal kunagi, Laar ja et siis oli nii, et meie nimetasime seda pildi-skandaaliks ja päevaleht nimetas pumppüssi-skandaaliks. Ja niimoodi järjekindlalt. Ja nii oligi vahe. Noh, näiteks eksole. Et noh mingid sellised asjad kindlasti tekivad. Või noh, tekivad mingisugused ma ei tea noh, mis siin on veel viimasel ajal olnud... skandaalid, mis on üldse olnud viimasel ajal.

K: Aga kas teil tuleb mõni selline meelde, mis teie lehest on alguse saanud... mingi mõiste või selline nähtus või nimetus?

V: Kindlasti on, aga ma pean mõtlema...

K: Oleks huvitav teada selliseid....

V: Jah, oleks aega olnud enne mõelda. Kindlasti oleks meelde tulnud selliseid. Raudselt on. Peaks küsima kohe mõne kolleegi käest, kellele kohe kindlasti meelde tuleks. Ma natuke mõtlen, võibolla tuleb mõni meelde. Ma usun, et on.

K: Milline peab olema üks konkreetne selline artikkel, et teda erakordselt palju loetakse?

V: Mille poole pealt? Küsimuse poole pealt...

K: No, põhimõtteliselt... kui oleks vaja iseloomustada sellist artiklit, mida loetakse palju ja mis saab palju kommentaare ja? Mis on seal oluline?

V: Noh, ühelt poolt on oluline see teema, millest me enne rääkisime eksole. Seal on noh... Ühelt poolt on oluline see. Ja teiselt poolt on oluline kindlasti ka...no kindlasti on oluline ka see vormistuslik külge. Sest võibolla loovus... öeldakse tõesti, et kopter kukkus alla ja neliteist inimest sai surma, ja noh, võibolla selle loevad läbi ka kõik need inimesed, kes noh saavad aru, et vormistuslik külge on nõrk. Aga ta ikkagi otsib seda infot sealt. Eriti kui juhtub nii, et see ei ole õhtul televiisoris või raadios. Et kõik see teema ei ole niimoodi läbi hekseldatud. Aga kindlasti on teemasid, mille puhul vormistuslik külge on hästi oluline. Ja teisalt ka see info... kui see on õhtul raadios ja telekas läbi hekseldatud, kui meil on lisada midagi, mingit uut infot, kui meil on lisada mingeid uusi allikaid, mingeid huvitavaid seisukohti. Siis kindlasti see annab ka oma osa. Kui me oleme saanud kätte mingi osapoole, mida teistel ei ole. Eksklusiiivne materjal kindlasti on üks asi. Ma ei tea, mis veel võiks olla... fotod on ka kindlasti olulised, mis tõmbavad.

K: Kui teile antakse mingi selline halb artikkel, mis on võibolla sedasi keskpäraselt kirjutatud, et teema iseenesest on oluline... siis kuidas saab ühe artikli teha selliseks... noh, tuua esile just need olulised sellised...

V: No kui aega on saab kõike teha ma ütleksin selle kohta lühidalt.

K: Aga kuidas toimetada artikkel selliseks, et teda rohkem loetaks?

V: No kõigepealt tuleb vaadata, kas üldse kõikvõimalikud need osapooled on kätte saadud. Kas üldse on hangitud võimalikult palju materjali. Kas olulised küsimused on küsitud. Olgem ausad, noh, vahel on nii, et paljud asjad juhtuvad hilja, mõned asjad juhtuvad äkki, noh, enam ei jõua onju. Siis jääb ainult viimistluskülg. Hakkame pealkirjast ja *lead*'st peale, hakkame vaatama, kas kõik olulised aspektid on *lead*'s rõhutatud, kas ta ütleb... noh, see on ju see kirve-reegel, et kas ta ütleb selle kõige olulisema uudise, kas ta ütleb selle piisavalt lihtsalt, ütleb õigeid asju. Noh, selles mõttes on alati teha lugu hoogsamaks, selgemaks, loogilisemaks onju. Aga noh, kui materjali on ikka liiga vähe, siis on see töö suhteliselt raske.

K: Kas teie olete märganud mingeid selliseid väljendeid või sõnu, mis on nagu justkui siukse võlujõuga, et kui see mingi väljend või sõna on pandud näiteks pealkirja või kuskile teksti sisse, et siis ta justkui koondab endale tähelepanu?

V: Mul on selles mõttes selle kohta raske vastata, et noh loomulikult on neis sõnu, mida pannakse selle mõttega, selles lootuses, aga ma ei oska öelda, kas need sõnad on just need, mis koondavad seda tähelepanu. Et võibolla see teema oleks nagunii tähelepanu pälvinud. Et noh alati skandaal, või noh... kolleeg Pullerits ütles, et seks ja... et noh, loomulikult on mingid sellised sõnad... vargus... Mingid asjad, mis ka olemuslikult inimest erutavad.

K: Ja siis võibolla nimed ja?

V: Ei kindlasti on mingid sellised asjad, aga ma ei ole 100% kindel, et just need sõnad on mis tõmbavad. Loomulikult, igasse pealkirja ju otsitakse sõnu. See on ju terve teooria, kuidas pealkirja teha. Et noh ära pane igavat verbi, otsi detaili loost. Et see on no see on selge, et pealkiri peab olemuslikult püüdma lugu ka müüa. Aga me kindlasti ei lähe sellega selles mõttes üle piiri, et kindlasti ei tohi pealkirjas lugejat petta, tekitada mingeid põhjendamatuid ootusi. Et noh, pealkirjas on skandaal, aga skandaali tegelikult nagu eriti ei olegi. Sellist asja ei tohi teha. Võibolla kollane ajakirjandus tohib teha, meie kindlasti püüame seda mitte teha.

K: See asi, mida ma üritan tõestada on see, et kuidas see avalikkuse tähelepanu võiks koonduda on, et tuleb mingi meediatekst, mis leiab palju tähelepanu, palju lugejaid, ja võibolla teised väljaanded kõik pööravad sellele tähelepanu ja siis noh näiteks Postimehel... et Postimees saab aru, et nende see tekst leidis palju tähelepanu, ja tänu sellele pöörab veel rohkem oma ressursse just selle teema peale ja noh, üritatakse leida mingit lisamaterjale ja

asju ja järjest rohkem tähelepanu. Ja siis nagu lumepalliefekt, et kuidas te seda kommenteeriksite, et kui te seda niimoodi seestpoolt olete vaadanud, et kuidas see toimib nii, või on seal mingid teised tegurid?

V: Jah, ma saan aru. Ei noh, proosaliselt ta nii ei toimi. Et vaatame, et eile oli viissada klikki ja noh, teeme nüüd veel, et noh, näiteks kui oli... see ei alanud meilt... see Pohlaku skandaal tema naisega, naise ahistamise skandaal, et siis näiteks oleks loomulikult võinud toota tohutuid materjale, et minul näiteks tundus, et mõni leht ka tegi seda, tohutult tootis tohutuid materjale, kuigi suurt enam lisada ei olnud. Et siis sellega me näiteks ei läinud kaasa.

K: Postimehes oli küll see Pohlaku enda... ja siis see...

V: Pohlaku enda ja siis mingeid uudiseid oli veel. Et me ei pidanud seda ühiskondlikult niivõrd oluliseks või niivõrd oma teemaks. Et noh, aga samal ajal vaadata, kuidas, kui palju see Õhtulehes klikke sai, siis oleks ju võinud tohutuid materjale võtta. Et ma arvan, et pelgalt see ei tööta.

K: Et pigem on ikka toimetuse sees ka selline valik, et mis on lehe jaoks oluline, ja mis näiteks leht arvab, et... on ühiskondlikult oluline?

V: Jah, et ühiskondlikult ka oluline. Mis muidugi veel, et ei saa eitada, et on teemad, mille puhul avalikkuse huvi mängib rolli.

K: Kui ma nüüd olen neid teisi intervjuusid ka teinud, siis sealt on hakanud läbi kajama siukene... noh kui ma just mõtlen selle neti kommentaatori seisukohalt, siis mul seal selline väike teooria oli ka, et see kommenteerimine saab hoogu juurde tänu sellele, et nendel kommentaatoritel on ka mingisugune selline aimdus või selline... justkui oma kogemus... et nad ei tea mingeid fakte ega statistikat, aga neil on selline tunne, et see paljusid inimesi mõjutab, ja neil on selline tunne, ja et võibolla paljudel on teine arvamus kui neil. Ja siis ta kirjutab kommentaari. Aga nüüd nendest intervjuudest ma olen aru saanud, et toimetustes on see sama asi, aga ta on kuidagi kollektiivne teadvus, et noh, täpselt nagu te ütlesite, et on see selline koosolek, ja siis koosolekul võetakse see... et kas võib öelda, et on selline kollektiivne alateadvus, või selline kollektiivne selline... jah, just teadvus, et nagu justkui ei ole mingit

ametlikku statistikat, aga et kõik, kõigil on hea ettekujutus, millised need teemad on, see, mis ühiskonda huvitab?

V: Noh, mingis mõttes on see õige. Ma ei oska öelda, kui kollektiivne see on, sest eks me tihti ka ju vaidleme selle üle, kas see on nüüd oluline, või ei ole oluline, teeme või ei tee. Selliseid vaidlusi kindlasti on. Aga statistika ka muidugi pole. See on õige. Ma ei tea, kas peakski olema.

K: See noh, statistikaga on... teil on ilmselt natukene rohkem ikkagi seda, sellist... ise ma olen kirjutanud Üliõpilaslehes palju, et näiteks meil pole üldse ettekujutust, kes meie lehte loevadki näiteks...

V: Ei noh, selles mõttes meil on ettekujutus. Ja vahel meil tehakse neid niiöelda fookusgrupi uuringuid, et noh, hommikul leitakse mingi hulk inimesi, kes siis loevad lehe läbi ja vastavad mingitele kindlatele küsimustele. Ja peab tunnistama, et seal vahel küll nii, et on nii, nagu te ütlete, et võibolla see kollektiivne... mis see oli, kollektiivne arusaam ei ole olnud võibolla adekvaatne. Või noh vähemalt selle fookusgrupi põhjal tundub, et on ka teisi arvamusi. Seda peab küll tunnistama, et tihti on nii, et... ma arvan, et see ei toimigi nii sellest lähtuvalt, et me eeldame, et lugejal on suur huvi, vaid et mingite asjade puhul, ajakirjanik lihtsalt saab järjest materjali, materjali, materjali, ja siis ta toodab mingeid lugusid. Ja siis on küll nagu oht on juba, kõrvalt vaadates on oht, et lugejal on ammu villand. Sest asi on juba maha käinud.

K: Võibolla tuleb kommentaarides ka, et see pole üldse oluline...

V: Võibolla küll jah. Aga no siis juba kõrvalt vaatajal, siis juba keegi teine kõrvalt peab ütleva ajakirjanikule... kas tema otsene ülemus, või keegi, tegevtoimetaja või peatoimetaja, keegi, kes ütleb, et võtame nüüd natukene hoogu maha. Et ilmselt see sel juhul on ka, et... aga võibolla tema meelest see tundub kõik huvitav, või pakub seda avalikku huvi, et ta enam ei oska seda vahet teha. Selles mõttes on ohtlik rääkida seda, et meil on kindel ja õige kollektiivne arusaam... sellest nagu mis pakub huvi ja mis ei paku huvi.

K: Kas teie meelest on Postimehel mingi selline sihtgrupp, millega arvestatakse ka, või on see kõik kogu Eesti avalikkus?

V: No kogu aeg on räägitud, kuidas me teeme üldhuvi lehte. Noh, eks aeg-ajalt on kindlasti, et uuritakse jälle, kes on lugejad, millisest grupist on vähe lugejaid, vanuselise või soolise grupist või noh. Et mõnikord küll mõeldakse sellele... mitte nüüd jooksvale planeerimisele, aga üldiselt mõeldakse sellele, et mida pakkuda siis sellele konkreetsele grupile, et mida ta tahaks või mõnikord vaadatakse lehte ka selle pilguga, et mida naisterahvas siit loeks. Et noh mõnikord... peab tunnistama, et mõnikord meil kipub minema nii, et on poliitikat ja militaari ja mingit selliseid raskeid välispoliitilisi teemasid suhteliselt palju. Et mõnesse numbrisse kipub tulema. Selles mõttes, et seda tasakaalu püütakse jälgida küll iga päev.

K: Hea küll, ma küsin veel siukse asja üle, et noh, ma enne juba palusin ka neid teemasid, et nüüd kui kogu selle jutu peale mõelda, et millised võiksid ikkagi need teemad olla... noh, teie meelest täitsa, et millised need teemad peaksid olema, mis on ühiskondlikult sellised... ma ei taha öelda olulised, aga ühiskondlikult sellised, mis satuvad alati tähelepanu alla? Lisaks nendele, mis juba oli...

V: Ma ei mäletagi, mis me rääkisime...

K: Noh, et poliitikute skandaalid...

V: Jah, poliitikutest, riigikogulastest, siis me rääkisime, et õiglustunnet solvav, see on õige, sellega ma olen nõus, noh, sellised ootamatud... kas traagiliste või selliste raskete tagajärgedega igasugused sündmused. Mured, turvalisus... on üks asi.

K: Kas tuleb meelde mõni selline, mis on ootamatult palju tähelepanu saanud, teie jaoks. Näiteks mina, kui ma nüüd olen neid asju vaadanud, siis minu jaoks oli natuke ootamatu, kui palju sai näiteks Michael Parki'i surm eelmine aasta tähelepanu...

V: Ei, see minule ei olnud küll ootamatu. Kuigi mind isiklikult see autosport ka ei huvita, aga see, et ta pälvib tähelepanu... tõesti on, aga peaks mõtlema, et mis on üllatanud. Tegelikult, no see ei lähe vist päris teemasse, aga mind on üllatanud see, et tihti tekib nagu sellist hästi... üldinimlike teemade puhul, või ka selliste ootamatute õnnetuste puhul tekib selline mingis mõttes nagu polariseerumine. Et ühed lugejad ütlevad, et see on üle tähtsustatud, see on kollane, mida te endale lubate. Ja teised on õudsest rahul. Teistele pakub see suurt huvi. Ilmselt ka seal kommenteerivad... et see on mind küll üllatanud mõnikord. Et ma arvan, et ma

ise olen ka selline lugeja pigem, kes kõiki neid naiste või neid pehmeid teemasid kindlasti ei loe. Aga näiteks meil oli juhtum, kus Tallinnas selles... mis ta on, Premia jäähall, ühe tüdruku sõrmed jäid ukse vahele ja siis otsad läksid... ja kuidas jäähall... ma täpselt neid asjaolusid ei mäleta. Aga kuidas jäähall passis ja ei vabandanud ja öeldi, et ta oli seal, kus ta ei oleks tohtinud olla, kuigi mingeid hoiatussilte ei olnud, et ta ei tohtinud seal olla ja me tegime sellest suure loo. Ja minu meelest oli ka esiküljel sellest mingit juttu. Ja vot siis tekkis selline polariseerumine ja vist oli ka tookord see fookusgrupp ja osa inimesi leidsid jah, et see on selline... mis te endale lubate.

K: Jah, et selline umbes kollane...

V: Jah, et see on kollane. Noh, kuigi see oli minu meelest täiesti okei teema selles mõttes, et suures avalikus sellises spordihallis, kus käivad ma ei tea tuhanded... no tõenäoliselt tuhanded Tallinna lapsed onju. Et vanemad saadavad neid iga päev – juhtus selline õnnetus, lapsel sõrmi ei ole, ravimisega oli jama, kuskile Venemaale lõpuks läks ravile siis, seal leidis kirurg. Minu meelest see oli täiesti okei teema, midagi ei olnud kollast, aga lugejale näiteks tundus. Mingeid sarnaseid asju on olnud veel. Tõenäoliselt Postimehe lugejate hulgas on võibolla keskmisest rohkem selliseid inimesi, kes ootavad sellist, seda, mida me nimetame omavahel betooniks. Noh seda sellist, mis on meie tugevus muidugi olnud... sellist sisepoliitilist värki ja seda on meil olnud ka, sellist kõva uudist. Või mingit välispoliitilist värki ikka sellist jah, kõva uudist. Just nimelt. Ja tõenäoliselt nendel on jah see...

K: Isegi võibolla neil on nii, et nad loevad läbi, aga ikkagi on see...

V: Jahjah, osa ilmselt loebki läbi. Aga kui ma mõtlen selle üle, et midagi, mis on tekitanud suuremat huvi kui me arvasime... et mida me oleme maha maganud... no mingit drastilist näidet mul ei tule küll praegu meelde jah. Tõenäoliselt on ka seda olnud jah. Aga minu õnneks on see, et ma viimased mingisugused üle poole aasta olen päevatoimetaja koha pealt ära, et ma kipun unustama mingisuguseid selliseid värke.